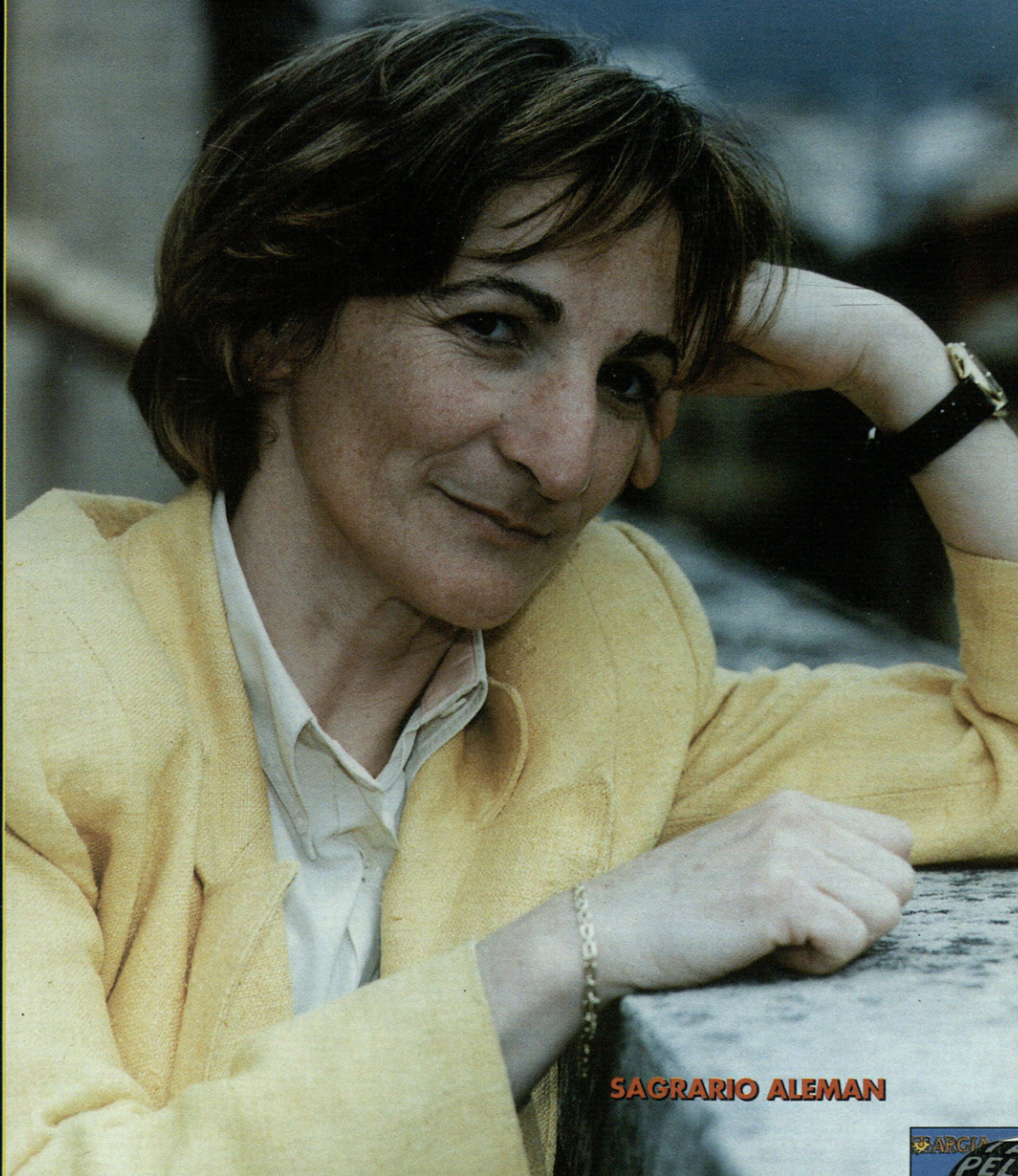

ARGIA

«EGUNEROKO LANAREKIN ERABAKITZEN DUGU»

SAGRARIO ALEMAN

DEPORTATUAK

Etixerako itzulera
itzal urrunean
egon direnen ahotik

KOLONIALISMOA

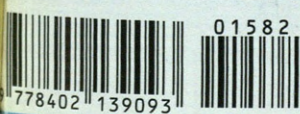
Kolonia ugariren
jabe da Frantzia
oraindik ere

EUSKARA

Euskara-elkarteen
ibilbidean geltoki
berria igandean

KANTU TXAPELKETA

Euskal belarriak
goxatu
kantugintzaren
harrobiarekin

BEREZIA:

AMURRIORA, BERRIZ EREITERA

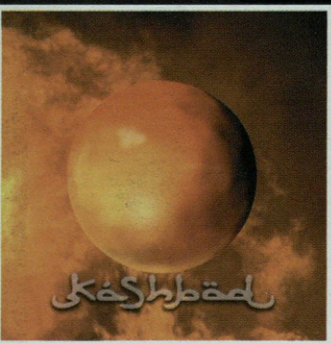
USTELKERIA

NEGU GORRIAK "Ustelkeria"
(1500 CD-Ekoizpen mugatua)

EH SUKARRA "Ura sutan"
(CD-MC)

KASHBAD "Kashbad"
(CD-MC)

GORA HERRIAK

WEMEAN "Wemean"
(CD)

INDEPENDENTZIA 5 URTEZ

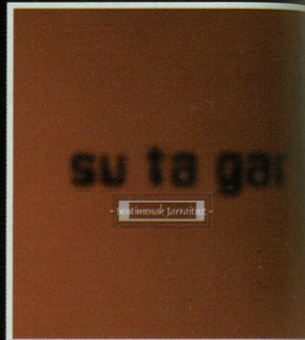

2.200 CD
1.500 MC

BAINO GEHIAGO EZ ORDAINDU

BAP!! "Zuria beltzez + Bidehuts eta etxehuts" (CD)

SU TA GAR "Sentimenak jarraituz"
(CD-MC)

JOXE RIPIAU "Positive bomb"
(CD-MC)

GORA HERRIAK

PARLA! HITZ EGIN!
"Libertà d'espressione" (CD)

6. Politika kronika. XABIER LEKUONA.
8. Rosa Alkorta eta Joxe Portu deportatu ohiekin mintzatu gara. Etxerako itzulera urruneko itzalean egon direnen ahotik. IXABEL ETXEBERRIA.
12. Itsasoz Bestaldeko Departamenduetan 560 mila kilometro karratu lur ditu. Kolonia ugariaren jabe da Frantzia oraindik ere. JULEN ARRIOLA
15. Txapela buru gutxik janzen du aspaldi honetan. XABIER ARANBURU.
18. Euskara-Elkarteen Topagunearen eraketa-biltzarra egingo dute ekainaren 15ean. Elkarten bidean geltokia. ARANTXA ERASUN ETA ANDONI URBISTONDO.
20. Uztailaren 19an hasiko dira Atlantan Joko Olinpikoak. Euskal kirolariak hiriburu olinpikorantz. MARTIN AGIRRE.
22. Sagrario Aleman: «Botere pixka bat beharko genuke euskaldunok, horretan huts egiten dugu». PATXI LARRION.
28. Araba euskaraz BEREZIA: Amurriora berriz ereitera. MYRIAM GARTZIA.
36. Kultura kronika. PELLO ZUBIRIA.
39. Ekainaren 15ean izango da Euskal Kantu Txapelketaren finala. Euskal belarriak goxatu kantugintzaren harrobiarekin. PATXI SARRIEGI.
42. Didier Daeninckx: «Frantzian inoiz ez da existitu intelektualismo aurrerakoirik». JULEN ARRIOLA.
45. Argitalpenak. ANDONI URBISTONDO.
48. Irrati-telebista. ARRITXU ZELAIA.
52. Aukeran. ANDONI URBISTONDO.
56. Denborapasa.
58. San Martzialetako Alardea edo lehendik pattal zebilena nola txartu. IDOIA ESTORNES.

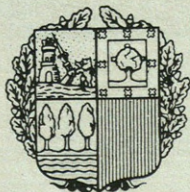

SAGRARIO ALEMAN: Aste bukaera honetan bertan emango dio Euskalerria Irratiak Larreko saria. Izan ere, Etxalekuko Alemandarrak euskararen normalkuntzarako egindako ibilbidea ez da nolanahikoa. Arturo Kanpion euskaltegia esze natoki, helduen euskalduntzeaz, Nafarroan euskararen egoeraz, euskal- dunon etorkizunaz... aritu zaigu. /22

POLITIKA: Iragan asteko ostiralean Frantziako Poliziak atxilotu baino lehen, Rosa Alkorta eta Joxe Portu deportatu ohiekin mintzatu ginen Baionan. Deportazioaren nondik-norakoak eta Euskal Herritik milaka kilometrora izandako bizipenak kontatu dizkigute, euren itzulera nolakoa izan den argitzeaz gain. /8

EUSKAL KANTU TXAPELKETA : Finala gainean, Euskal Kantu Txapelketaren berri jakitera joan gara. Urteik urtera geroz eta jende gehiago elkartzen dela, lehen datua. Euskal giroa aparta izaten dela ere bai. Bereziki, baina, kantugintzan hasi nahi dutenentzat jauzi egiteko modua da Euskal Kantu Txapelketa. Bakarka edo taldean hurbilduko dira 22 finalistak Gasteizera./39

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

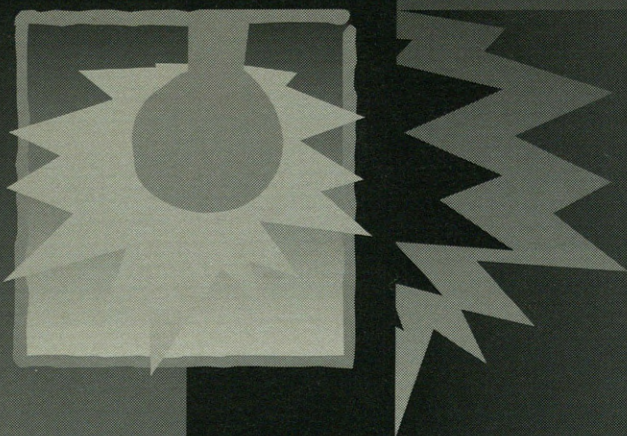
Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Euskera Departamendua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa fundazioa
fundación

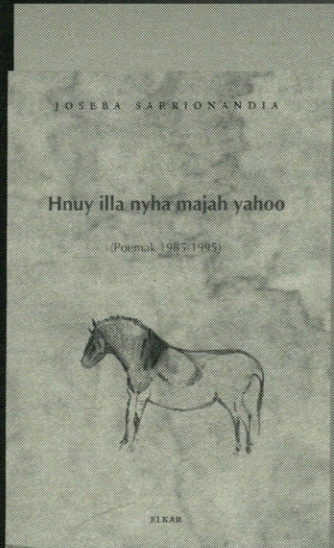
ORAIN ARGIA REN HARPIDEDUN EGINEZ GER

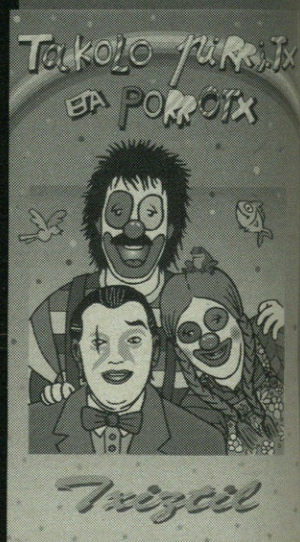
HAUETAKO
OPARIREN BA
ESKURATUKO DUZ
DOHAINIK

NAPARTHEID-KOMIKIA
URTEBETEKO
HARPIDETZA DOHAIN

J O S E B A
SARRIONAINDIAREN
POESIA LIBURUA
"HNUY ILLA NYHA
MAJAH YAHOO"

TAKOLO PIRRI TX
ETA PORROT XEN
B I D E O A

KIOSKOAN BAINO
%20a MERKEAGO

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN ZAITEZ

JOSEBA SARRIONAINDIAREN
POESIA LIBURUA

NAPARTHEID-KOMIKIA
URTEBETEKO HARPIDETZA DOHAIN

"TAKOLO PIRRI TX ETA PORROT X"
BIDEOA

HARPIDETZA TXARTELA

☎ (943) 37 15 45

FAXA: (943) 36 10 48

IZENA _____ 1. DEITURA _____

2. DEITURA _____ TELF. _____

HELBIDEA _____ POSTA KODEA _____

HERRIA _____ HERRIALDEA _____

BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____

SUKURTSAL HELBIDEA _____ SUKURTSAL ZKIA. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D

Kontu zenbakia

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15

LASARTE-ORIA 20160

HARPIDETZA SARIAK

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria

12.100 pzta

Ipar Euskal Herria

685 libera

Espainia 12.100 pzta

Beste Atzerriak

15.750 pzta

Airez 24.850 pzta

Euskal Kulturaren

URTEKARIA ere

etxean jasoko duzu

IRAKUR- LEAK MINTZO

Euskaltzaindia bide zuzenetik

EUSKALTZAINDIAK 'giputz' hitza onartu egin du. Batzuek hitz hori giputzok guttiesteko erabilia izan dela uste dute. Ez da egia. Hain zuzen ere, Bizkaiko mugetan jaio ginenok ume umetatik entzun dugu hitz hori. Markinarren ahotatik ha-
maikatz aldiz entzuten genuen: «*Probin-
tzikoek, giputxek*». Beti maitasunez.

(G)iputz aspaldidanik erabilia izan da. Badiugu lekukoak. Guk geure Gipuzkoako eskualdeetan ez genuen sekula 'gipuzkoar' erabiltzen.

Bigarren kontua. 'Jaungoiko' hitza baztertu eta 'Jainko' bakarrik erabili behar dela ere irakurri izan dugu berrikitan. Lau euskaldunetatik, ordea, hiruk 'Jaungoiko', 'Jangoiko', 'Jengoiko'... moldeak erabiltzen dituzte.

«Refranes y sentencias» 1596koa da. Honatx lehendabiziko atsotitza: «*Adi adi, ze Jaungoikoa dagok adi*». «Gero-n ere irakur liteke.

Beste puntu bat. Giputzok oso ongi bereizten ditugu 'bizia' eta 'bizitza'. «*Bizia galdu*», «*bizia eman du gure alde*», «*Jaungoikoa bizia da*»... Eta «*bizitzan gorabehera asko daude*»...

Ni ibiltzen naizen mugaz bestaldeko baserrietan, oster, ez dute 'bizitza' erabiltzen. 'Bizia' bakarrik. Galdu dute 'bizitza' lexema.

Eguneroko hizketan, ordea, Zuberoan batez ere, oso ongi bereizten dituzte 'herioa' eta 'heriotza'. «*Herioak atxeman zuen*», «*Jesukristok herioa deuseztatu zuen*». Eta «*heriotzako orenean*»... Bereiz-

keta hau ezin dugu baztertu.

Euskaltzaindia bide zuzenetik doa. Euskalkiak murriztuz ez zaio euskarari mesederik egiten. Guk mugaz honuzkaldekook eutsi diezaiozun gure altxorrari. Eta mugaz bestaldekoek bereari. Nork berea maitatu dezala, inorena gaitzetsi gabe baina.

GOTZON GARATE
BILBO

Gazteak prezioen biktima

URTERO bezala Euskal Herriko leku askotan jaiak ospatuko ditugu eta gazteen betiko topagune tabernak bihurtuko dira. Ohiturarengatik zenbait kasutan, edota ondo pasatzeko zer egin ez dakigulako, han izango gara gazteak une politak gozatzeko asmoz. Baina orain dator gazteen arazo nagusienetakoa, dirurik eza alegia.

Donostian, adibidez, txosnak jartzeko arazoak sortzen dira Aste Nagusian (udaletxearen aldetik), eta gazteok tabernetara jo behar dugu derrigorrez. Tabernariak, berriz, prezioak igotzen dituzte eta gazteen alaitasuna itzali egiten da ordaintzerakoan. Oso kasu aipagarriak daude, eta kontuan hartuta oraindik uda ez dela hasi, egoera nahikoa penagarria da. Zenbait tabernetan zuritoak ehun pezeta baliotu eta mustioak ehundik gora. Halako prezioak jartzea nahiko lotsagarria da eta, gero, gure Alde Zaharreko tabernariak kexu dira Sagardo Eguna ospatzekoan sagardoa dohainik ematen dutelako eta egun osoa irauten duelako. Dirudienez ez daukate nahikoa, eta urte osoko etekinak eurentzat behar dituzte.

Ikusiko dugu nolako izango den prezio hauen igoera abuztuan. Pentsatzeak bakarrik beldurra ematen dit.

IÑIGO SEGUROLA
DONOSTIA

HIRUKO

TXIKIAN

Boterearen muina

Botereari erlijio itxura hartzen diot, ezin baitut eskuz ikuitu eta begiz ikusi. Eta ikuitu eta ikusi ditza-
kedanak, boterearen ondorio partzialak dira. Ondasunak. Baina ondasunak akumulatzeko gaitasuna, egun, energia moeta berrien kontrolean datza. Zientzia, goiteknologia, informazioa, publizitatea, marketina, finantzak... Energia berriak bailiran dira preziatuak gaurko botere kulturalan. Erlijioen boterea ez direla elizak alegia.

Indartzen ari diren botere egiturak, mundua kontrolpean edukiko duten politiko lokalen gainetik talde boteretsuen arteko armiar-
mak dira, mundu zabalean nekez identifika litezkeen sare interkomunikatuak, euren erabakiak Estatu-
tuen zilegitasunetatik at hartzen dituzten ikusiezinezko armiarma erraldoiak.

Hauek ditugu merkatuen aitzakian, kolonizatzaile berriak. Eta ez dute politiko lokalen aldetik kolaboratzailearik faltako, eskua zabal, komisioa bil eta patrikaratzea baita errezen ikasten den kirola. Aurre-
rantzean, eskumuturretako artrosisa eritasunetan izarra.

JOXE MARI OSTOLAZA

ARGIA

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.

LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.

ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko

Arduraduna: Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Xabier Aranburu, Arantxa

Erasun, Mikel Jauregi, Juan Joxe

Petrikorena, Arritxu Zelaia.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Dokumentazioa: Ernesto Ibarluzea, Ainhoa Gerra.

Administrazioa: Jasone Larrarte.

Harpidetzak: Olatz Korta, Elena Guinea, Miren Larrarte.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Miren Aranburu, Iñigo Txintxurreta, Nekane Zubeldia, Itziar Diaz de Durana.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. pabiloia. 20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. **Faxa:** 37 34 03/36 10 48.

BIZKAIA: Zaballburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo. **Tlf:** 410 34 34. **Faxa:** 410 37 15.

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122

Urruña. **Tlf:** 59 47 60 00. **Faxa:** 59 47 60 01.

NAFARROA: Iratxeo Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. **Faxa:** 17 80 77.

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Irailari begira

ESPAINIAKO Erregeek Euskal Herrira egindako bidaiak eman zion hasiera iragan asteari, eta deportatu izandakoen etorrerak eragindako atxiloteta-entregak amaiera. Tentsio handiko astea.

Zuhur dabil PP; Espainiako gobernu-ardura hartu duenetik hor dabil diplomazia saioak egiten Amerikako hainbat gobernuarekin alde batetik, eta Europako Batasunakoekin bestetik. Mexikoko porrota estaltzeko Europara begira jarri ditu indar handienak Mayor Orejak eta Alemaniak Benjamin Ramos Vega presoaren entregatu eta gero, Chiracek ere bultzadatxo eman nahi izan dio. Eta Belgika kili-kolo. Kargu hartu berria denez, PPK oraindik ez du bere burua presionatua sentitu eta geroxeago kontuak eskatuko dizkiotenen marena dauka; oraindik. Hau dela eta, Bellochek azken garaian eman ez zuen irudia eskaintzen ari da Mayor Oreja. Pozik egongo da, ziur.

BESTETIK, deportazioa hautsi eta Euskal Herrian bizitzeko duten eskubidea aldarrikatzeko Baionako katedralean itxialdia egin zuten errefuxiatuek Parisen erreakzio bortitza ezagutu dute. Chiracek, Debrek, edo agian Pasquak, ez dute Hegoaldeko dinamikarik sortzea nahi Iparraldean eta hasierako

zalantzen artean azkenik Poliziaren errepresioa erabiltzeko hautua egin dute. Katedrallean Polizia, muga Polizia eta karriketan Polizia. Nahi gabe bada ere, sortu nahi ez duten Hegoaldeko dinamika pizten ari dira. Horren ondorioak ikusteke daude.

ETA Idigorasek eman dio hasiera aste honi. Bost milioi pezetako fidantza (200.000 libera) ordaindu behar izan du HBk Mahai Nazional kidea Alkalako eritegitik ateratzeko. Astea nola bukatuko den ere badakigu, sustengu taldeek eta Ezker Abertzaleak deialdi nazionala egin baitute iganderako Miarritzen. Bien bitartean Ardanazak Ajuria Eneko Mahaia biltzeko kontaktuei ekin die eta Elkarrik ere manifestazioa egingo du larunbatean Bilbon. Eta uda hurbil dugunez, presoen gaia ere harrotuko dute berriro ere, aste honetan

ez bada hurrengoan. Hurbilketa, hurbilketa selektiboa eta Euskal Herriratztea... eta ekintza armaturik ez badago bederen kontaktuen gaiari eutsiko diena ere izango da. Abuztua eta gero, presio handiagoa jasango du PPK, emaitzak beharko ditu eta orduan agerian izango dira Mayor Orejaren guztiak. Bien bitartean eroso ariko da, ziu-rrenik.

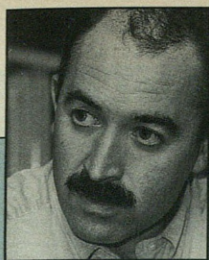
XABIER LEKUONA

JENERAL AFRIKARRAREN KIDEAK

FRANCO militar *africano* bat zen, moroen kontrako borrokan trebatua. Gaur gure mutikoak haxixez mozkortzera joaten diren parajeetan landu zuten beren ohorea gero Errepublikak lurperatuko zuten kolonelek: 75 urte pasa dira juxtu Annual-eko hondamenditik. Beti erakusten dute berria metropoliak salbaiak menderatzera bidalitako militarrek. Frantsesek ere horretaz zerbait badakite, eta Galindoren espetxeratzea aipatzen zen egunetan Frantziako telebistan Helie Saint-Marc kolonelaren historia kontatzen

zitzaigun: Aljeria, Evian, kolpe ahalegina, espetxea... Honen baina altxor handiagoa pilatu du Saharatik etorrira Galindok, eta lagun indartsuagoak ere bai. Mayor Orejak tripa beteaz baretu dituela dio; jeneralei aldiz berdin zaie paperean edo plater aurrean egin, nahi dutena garbi uztekoan. Espainiako Armadaren Estatu Gorenean ez dute egunkaririk irakurtzen eta ez dute ulertzen zer gertatzen den Norteko gerrako heroi den Galindorekin. Badaezpada ere errefuxiatu batzuk botaiezazkiezue, ea baretzen diren.

PELLO ZUBIRIA

JUAN MARI JUARISTI REN TARTEA

ZEIN DA GOBERNADORE ZIBILEN ETORKIZUNA?

Ezabapena

Urteak daramatzagu delako figura politiko honen iraupena lutzatzen ari zela eta eskari zehatzak egiten. Jakina da XIX. eta XX. mendea ia osorik iraun duten gobernadore karguak sistema politiko guztiz ezberdinetan mantentzeko indarra izan duela, izen bat edo beste erabiliz, baina helburu eta zeregin politiko antzekoekin, hor mantendu da.

Monarkia, diktadura, errepublika edo demokrazi garaian gobernadore zibilak Madrileko agintearen ordezkari izan dira.

Eusko Alderdi Jeltzaleak urteak daramazki berauen ezabapena eskatuz.

Guretzako, behin ere, ez badute sentidurik izan, 1978ko Konstituzio Espainiarraren ondoren are gutxiago. Onartu ez genuen Konstituzio Espainiarrak berak aurrakusten duen Autonomien Estatuan ez du lekurik honelako figurak. Erkidego Autonomoetarako Gobernu Delegatua izendatzen du, baina gobernadorerik ez da aipatzen.

Hala ere, 1980ko abenduak 22ko 3.117 Errege Dekretuan ahalmen ugari ematen zaizkio. Zentralismoa ageri da berriro. Ahobetez aldarrikatzen zuen autonomia hitz hutsetan gelditzeko joera zirudien orduko UCDko agintarien erabakiak.

Esan beharrik ez dago, euskaldunonatz, azken hamarkadetan gobernadore zibilaren izena zerekin lotua egon den. Herri honek sufritu dituen pasarte ilun

askoren lekuko dira. Ordurarte eskuarteak edukitakoa galtze ez nahiak ondorio latzak izan ditu hamaikarengan.

Orain, badirudi, izen horren ezabapena datorrela. Lehen pausoak eman dituzte. Baina izen aldatze soilak ez da nahikoa, zituzten zereginak ere ezabatu behar dira. Ez da Gipuzkoako azken gobernadore politikoak esan bezala nazionalisten garaipen bat. Beraiek adostutako egitura politikoaren ondorio logikoa baizik. Beste guztia bazterrak nahaste eta mamitik aldegitte da.

Hemen, ez dugu horrelakorik behar, aspaldi ikasi genuen geure burua antolatzen. Beraz, zaharkitutako eta orotzapen txarretan puntakoa izan den hau, behin betirako ezabatuko ote da, ez bakarrik izenez baizik izatez ere. Hori da gure nahia.

Jesus Eguigurenek adierazi duenez, *«baketzeari buruzko nire tesiak defenditzea edo alderdiko kargu zebatz bat aukeran jarritz gero, nire tesiak defenditzea hautatuko nuke eta idazkaritza nagusia uzteko prest egongo nintzateke»*.

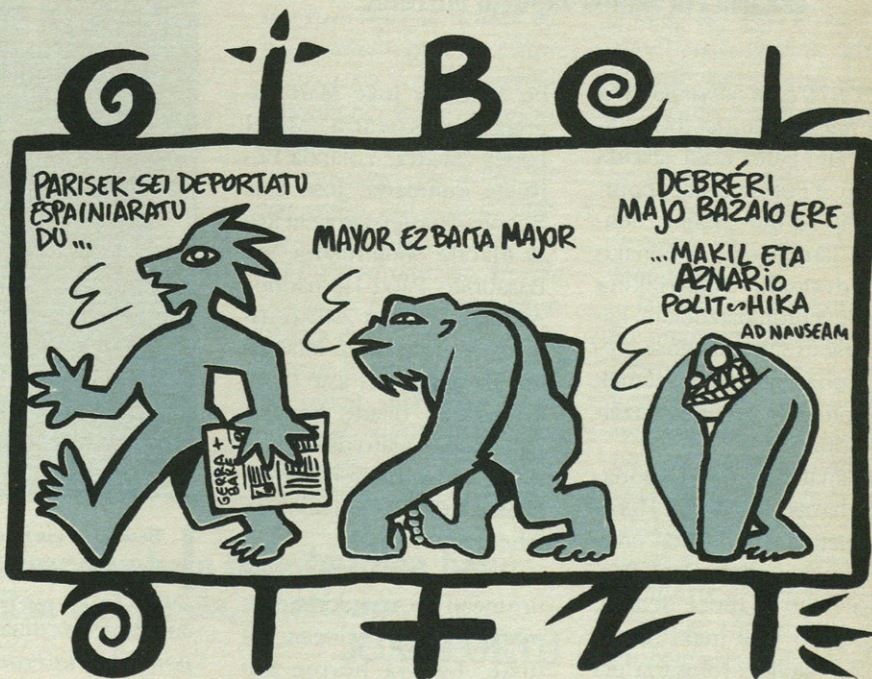
Bestalde, **Xabier Markiegi** EAEko Arartekoak bere erakundearen eta Gobernuaren arteko harremanaz mintzatu da: *«Kexuak neutraltasunez igortzen ditugu, eta ikerketa ere balaxe gauzatzen dugu. Baina herritarrak arrazoi duela argi dagoenean, neutralak izateari utzi eta gogaikarri bilakatzen gara»*.

Nafarroako Legebiltzarreko lehendakari izendatu zutenetik urtebete egin ostean, unerik zailenak zein izan diren argitu du **Lola Eguigurenek**: *«HBko parlamentariak kanporatzeko agindua eman behar izan dudanean igaro ditut une txarrenak. Gogorra egiten zait Polizia udalbatzen-aretoan sartzea, baina ez didate beste erremediorik uzten»*.

Beste gai bati helduz, **Inaxio Oliverik** abertzaletasunaren gaiari heldu eta ondokoa esan du:

«Euskal herritarren % 75a abertzale sentitzea lortuko bagenu, arazoan % 98a konpondurik egongo litzateke». Ostera, Baionako udaletxean ikurrina egunero zergatik dagoen argudiatu du **Jean Grenet** bertako alkateak, eta ondokoa gehitu: *«Ez dakit bandera hau manifestariek soilik zergatik ater behar duten»*.

Pasa den igande honetan Muskizen burututako EAren Ezkerraldea Egunean **Rafa Larreinak** adierazitakoaren arabera, *«ustez ETArekin barrena duten pertsona batzuk espainiar Estatuak finantziatutako beste berrialde batzuetan zergatik bizi diren ulertzen ez duen jende askotxo dago berri honetan»*.

Rosa Alkorta eta Joxe Portu deportatu ohiekin mintzatu gara

Etxerako itzulera urruneko itzalean egon direnen ahotik

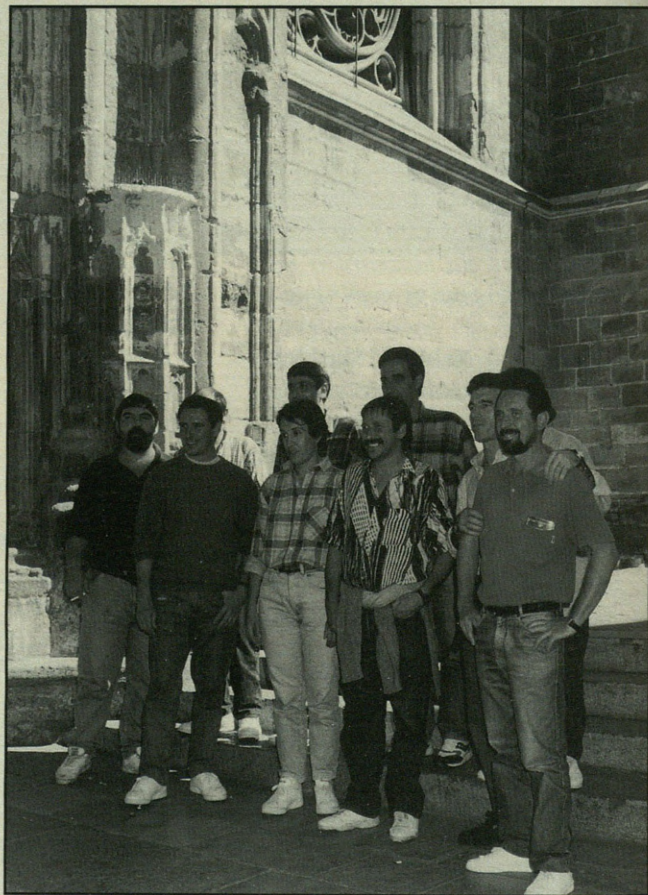
Bruselako ekitaldian bi deportatuk iragarri gisa, hamar deportatu Euskal Herrira itzuli ziren iragan asteko astelehenean. Bederatzi eta hamahiru urte bitartean etxetik milaka kilometrora egon ostean heldu ziren Baionara. Euren asmo bakarra: Euskal Herrian bizitzea. Itzulera horretaz eta deportazioaz jardun dugu solasean Rosa Alkortarekin eta Joxe Porturekin, euren eskaria eta asmoa zapuztu aurretik.

«APURTU egin behar genuen eta hemen gaude», bota digute aho batez Rosa Alkorta eta Joxe Portu euskal deportatuek. Ez dute, baina, denbora larregi egin Baionako katedralean. Elkarriketa egin eta ordu batzuetara, katedralean sartu eta gose greban ziharduten deportatuak atxilotu egin zituen Frantziako Poliziak.

Hamar izan dira deportazioa hautsi eta Euskal Herriara bueltan etorri diren errefuxiatuak: Venezuelatik Portugalera Gabriel Segura, Azpeitiko Jose Iñaki Arruti, Koldo Saralegi tolosarra eta Joxe Portu erreteriarra; Ca-

bo Verdetik Joxe Mari Pagoga arrasatearra, Mikel Lopez zallarra, Yolanda Berriete iruindarra, Jose Luis Behotegi gasteiztarra eta Rosa Alkorta ondarrutarra; eta Basauriko Patxi Hernandez Aljeriatik. Iragan asteko astelehen arratsaldean iritsi ziren Baionara, eta aste bereko ostirala bitarte bertako katedralean igaro dituzte orduak, hamar urteren buruan Euskal Herrian egin dituzten lehenengo orduak.

Hamar urte luzez itzal urrunean egon ondoren, komunikabideak gainean dituzte. Egoera horren aurrean, deseroso, euren me-

Bederatzi eta hamahiru urte bitartean egin dituzte deportaturik Baionara iritsitako hamar deportatuek. (Arg.: Alberto Elozegi).

zua zabalduz dihardute. «Espainiako eta Frantziako estatuek ezarritako zigorra»

nola pairatu duten kontatu digute Rosa Alkortak eta Joxe Portuk.

**Ezkerretik hasita
hirugarren
dagoena da Joxe
Portu; Rosa
Alkorta
ondarrutarra,
ostera,
aurrealdean
eserita ageri
dena, eskuinetik
hasita
bigarrenkoa.
(Argazkia:
Alberto Elozegi).**

«Cabo Verdetik heldu naiz. 1982an herritik, Ondarroatik, alde egin nuen eta Iparraldera etorri nintzen. Zenbait urte egin nituen Iparraldean, Seaskan lanean. Baina, frantziar Estatuak errefuxiatuekiko hartutako jarrera ikusita, Aljeriara joatea erabaki nuen. 1989an, Aljerreko mahaia hautsi zelarik, Cabo Verdera kanporatu gintuzten. Bertan zazpi urte igaro ondoren utzuli naiz», diosku Rosa Alkorta. Joxe Portu errenteriarrek ere bere buruaren aurkezpena egin digu. «Gu ere, Venezuelen zazpi urte egin ostean itzuli gara. 1986an igaro nuen muga. Carcassonen bizi ginen 1987ko sarekada izan zenean. Harrapatu eta Aljeriara eraman gintuzten. Aljerreko elkarrizketa zela eta ez zela eraman gintuzten Venezuelarat».

Batek zein besteak gauza askotxo dituzte kontatzeko Venezuelaz eta Cabo Ver-

dez. Oso gogoan dituzte bertan igarotako urteak eta bizitutako esperientziak. «Venezuela beste herri bat da, erabat diferentea. Han ere jende gaiztoa eta ona dago, baina guztiz bestelakoak dira. Esaterako, Carcasen bertan, aste bukaeran 40 bildako izaten dira», dio Joxe Portuk. Venezuelen urte franko daramatzaten euskal errefuxiatuak ere topatu zituen Portuk. «Gerra garai-ko errefuxiatu batzuekin egin dugu topo. Erabat motelduta daude. Han bizi dira, eta Euskadi amets gisara ikusten dute».

Errenteriarrek zein ondarrutarrek kartzela handitzat jotzen dute deportazioa. Bizimodua hain ezberdina izanik, «kuadrilan bizi ginela esan daiteke, ghettoan». La-

nari dagokionez ere, izan dute zailtasunik, nahiz eta alde horretatik zortea izan duela aitortu Alkortak. «Cabo Verden egindako zazpi urteetatik biri lanean egin ditut. Bertako jende askorentzat lanik ez dela izaten kontuan hartuta, pribilejia-tua izan naiz. Arrantza enpresa batean egin nuen lan. Otarraina arrantzatze-ko txalupa bat zuten enpresan. Bertako kapitainak, frantziarra izaki, zer behar zuten erran obi zidan, etortzen zirenerako portuan dena prest edukitzeko. Horixe zen nire lana». Lana egon badagoela adierazi digu Portuk ere, baina lan-baldintzak ez omen dira egokienak. «Bizitzeko adina irabazteko ordu asko sartu behar genituen. Venezuelako biztan-

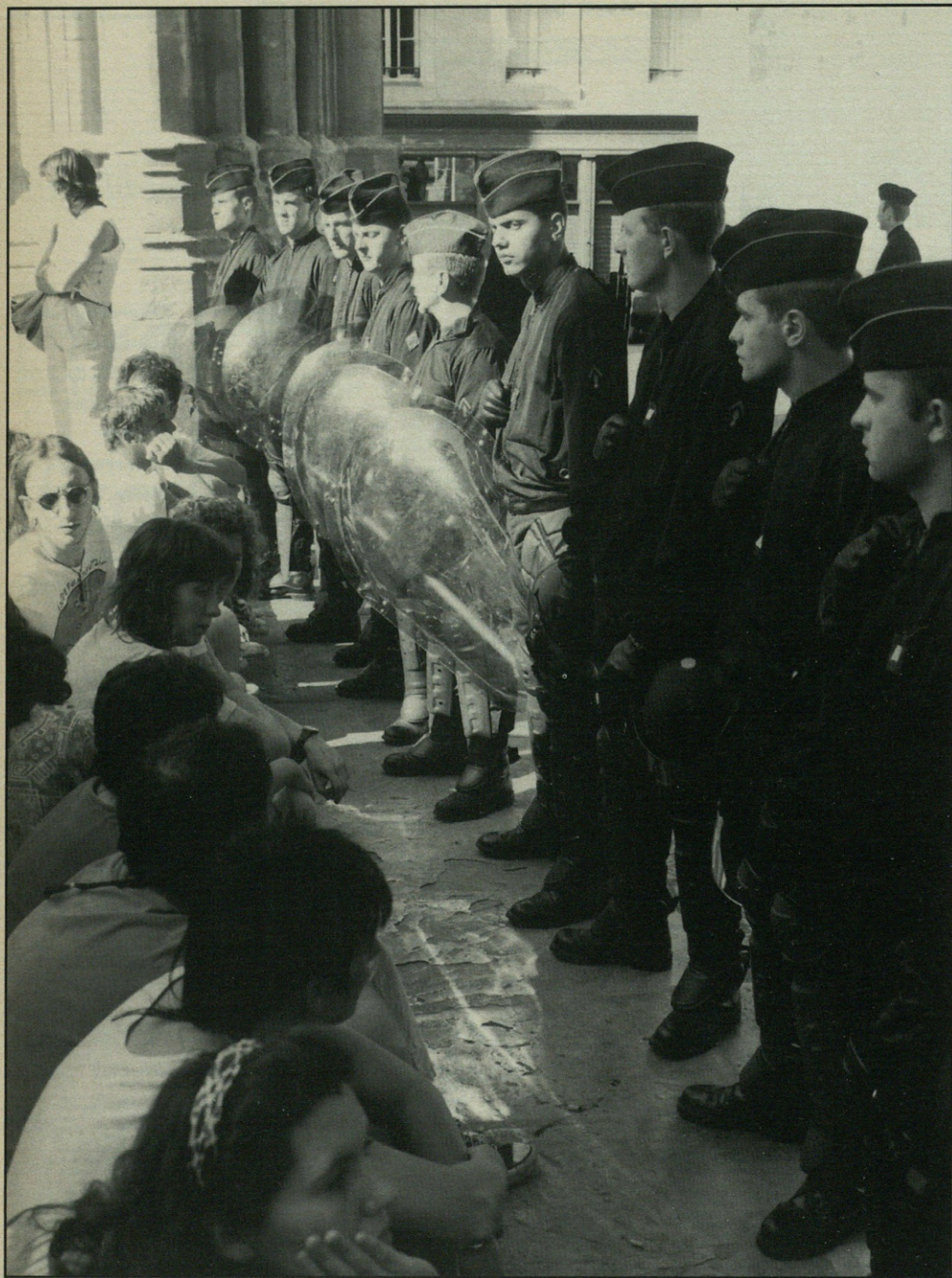
leen erdia txaboletan bizi da, eta horretxek uzten du agerian bertako lan-egoera zertan den».

Euskal Herriaz eta euskal herritarroz bertako jendeak duen iritzia ere azaldu digu Rosa Alkorta. «Hango jende askorentzat gu espainolak ginen, eta guk erraten genien euskaldunak ginela. Euskal Herria non dagoen maparen bitartez erakutsi behar zitzaie, eta hemen- go egoera zertan zen azaldu. Ulertu, ulertzen zuten, beraiek ere kolonia izan baitziren».

Jasaten zuten kontrolaz ere mintzatu zaizkigu. «Hilabetero joan behar izaten genuen Polizia politikoa- rengana. Eta Felipe Gonzale- z edo horrelakoren bat etortzen zenean, poliziz be- tetako autoa izan obi ge- nuen gibelean. Zinez kon- tralaturik geunden. Horren erakusle, «Abc-k gure ban- ku-kontuen zenbakien berri eman izana», zehaztu du

«Bizimodua hain da ezberdina han, kuadrilan bizi ginela, ghettoan»

JOXE PORTU

Lagunak eta poliziak gertu izan dituzte deportatuek katedralean, maiz aurrez aurre. (A.: A. Elozegi).

Portuk. Aldiz, poliziekin ez zuten arazo handiegirik izan, «baldin eta polizia hori espainol baten semea ez bazen. Izanez gero, istiluak izaten genituen. Gehienetan lan profesionala egiten zuten: argazkiak egin, zuzenbidea hartu, lantokiaren berri jaso... Hilero da-tuak eman obi genituen».

Cabo Verden, baina, kontrola ez zen horrenbestekoa. «Polizien presentziarik kasik ez genuen sumatu. Baina bizi ginen tokia hain zen txikia, egunero elkar ikusten genuela. Gainera, etxetik oso hurbil komandantea bizi zen, eta baita eta militar bat ere», argitu digu Alkortak.

Bestalde, ondarrutarrak antzeman du diferentziarik gizon eta emakumezkoen artean deportazioa bizitzeko orduan. «Ikusi nuen ez, mutikoez errazago egin ziztuzten lagunak, kuadrilak. Fiteago integratu ziren. Niri gehiago kosta zitzaidan. Cabo Verdeko gizartea ezagutzen dudala erran gabe,

«Gerra garaiko errefuxiatuekin egin dugu topo eta erabat motelduta daude; Euskadi amets gisara ikusten dute»
JOXE PORTU

matxismoa nabaritu dut bertako barremanetan. Xebetasunetan antzeman daiteke: adibidez, emakumeak etxean utzita joan obi dira bestetara gizonezkoak. Edota komentarioetan: emakumeek ile luze eraman behar dutela eta antzerakoak. Eta horrelakoak, polizia baten edota kultur maila ona dutenen abotik entzuten dituzu, ez txaboletan bizi direnen aldetik».

Euskal Herriari dagokionez jasotzen omen zuten informaziorik, baina atzerapenarekin beti ere. «Distantzia traba handia da eta, momentuz, Euskal Herriko egungo giroaz ezer esatera ez nintzateke ausartuko. Azpimarratuko nukeena da jendea, gazteria, beldu dela gure atzetik», adierazi du Alkortak. Ostera, Joxe Portuk sakonago jo du zehaztapen horretan. «Jendea hasi da konturatzen hau luze-rako doala, eta hitz egin beharra dagoela. Ondorioz, hitz egin baino lehen egurra ematen dute. Baina bada-kite hitz egitea dela konpon-bide bakarra. Argi dago bakea lortzeko akordioa ezinbestekoa dela, batek bestea menperatu gabe».

Etxera itzultzea nolatan erabaki duten galdetuta, Joxe Porturen erantzuna argi eta garbia izan da: «Lehenik eta behin, kokoteraino geundelako, eta bigarrenik,

jasaten ari ginena epaiketarik gabeko zigorra zelako. Gure helburua Euskal Herrian bizitzea dela kontuan izanik, eztabaida ireki eta hona bueltatzea erabaki genuen. Noski, erabakiak zein ondorio ekar ditzakeen jakinda: Espainiaratzea edo hemendik berriz bidaltzea. Apustu gogorra izan arren, egin beharrekoa zen».

Euskal Herrira bueltatzeko erabakia lehenago hartu ez izanaren arrazoiak kontatu dizkigu Errenteriakoak, orain zergatik hartu duten ere zehaztuz. «Jendea pittinka kanporatu dute, eta ondorioz, garai horretan zaila zen halako erabakirik hartzea. Gutxitxo ginen erabaki hori hartzeko. Hori aldatu egin da multzo handi samarra suertatu garenean. Deportatuena %10a deportazioan zendu da, egoera okerrera doa, epaiketarik hasi dira... Prozesu bat da. Arriskua handia da: kartzelaratzeko edota berri berera itzultzea. Loteria da. Baina arriskuak ongi aztertutik genituen erabakia hartu aurretik».

«**Mutikoek errazago egin zituzten lagunak, fiteago integratu ziren»**

ROSA ALKORTA

Euskal Herriko berri jasotzen zuten, baina «distantzia traba handia» omen da. (A.: Alberto Elozegi).

Gerora gauzak oso bestela gertatu diren arren —deportatuena atxilotuta eta Espainiaratzea—, hamar deportatuena eskaria garbia zen oso. Frantziako Gobernuari luzatutako eskaera, hain zuzen: «Euskal Herrian gaudenez, utzi diezagutela bemen bizitzen. Hori baino

ez dugu eskatzen», azaldu du Rosa Alkortak, eta euren egoera normalizatzeko nahia gaineratu Portuk: «Beste edonork bezala bizi nahi dugu Euskal Herrian, eta hori lortzeko paperak eskatuko ditugu. Bizitza normala egin nahi dugu, eta lana topatuz gero lan egin. Ez dugu ezkutuan ibiltzeko asmorik».

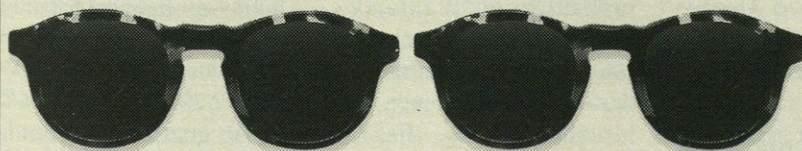
ARGIAko irakurleentzat ere badute mezurik. Rosa Alkortarena lehenik: «Deportazioan ginelarik gutaz

oroitu diren guztiei eskerrak eman nabiko nizkieke, bai Gabonetan postalak igortzen zizkigutenei eta baita euren babesak eskaini diguten guztiei ere. Izan ere, ban asko eskertzen ditugu postalak eta horrelakoak». Portuk hartu du hitza amaitzeko: «Jende guztia eskertu nahi nuke, eta gogorarazi bazu soka-tira saioa dela eta mundu guztiak sokari eutsi behar diola».

IXABEL ETXEBERRIA

**EGUZKITARAKO
BETAURREKOAK**

**IKUSTEKO
BETAURREKOAK**

Betaurreko bakar batzuetan den-dena daukazu. Eguzkitarako diseinurik modernoena eta zure ikusmenak behar duen graduazioa. Eta 9.800 pta.n baino ez, montura barne.

MULTIOPTICASen dena dago zure alde, lehenean asma dezazun. Estatuko Optika Sarek handienaren garantia ere bai.

**9.800
PTA. TIK
AUERRERA**

ZINKUNEGI

MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTI

Itsasoz Bestaldeko Departamenduetan 560.000 kilometro karratu lur ditu

Kolonia ugariren jabe da Frantzia oraindik ere

Harro asko aldarrikatu ohi dute frantses gehienek itsasoz bestalde badutela beren menpeko lurralderik, DOM-TOM izenekoak, kolonia deitura erabiltzea gustuko ez duten arren.

ALBISTE iturri izan dira azkenaldi honetan kolonia horietarik batzuk. Komoreetako Mayotte irla, Bob Denard mertzenarioak gidatutako estatu kolpeagatik; Kaledonia Berria, FLNKSko ordezkariak Parisko elkarriketetatik aldegin egin zuelako; Polinesia, iragan maiatzaren 12ko hauteskundeengatik eta botu abertzalearen hazkunde nabarmenagatik; eta Korsika,

Kolonialismo frantsesaren adibide komertziala: 'Banania' produktua, oso ezaguna bere garaian.

'Itsasoz Bestaldeko Departamendu' (DOM) izateko egindako eskariagatik. Har ditzagun, bada, lurraldeok banan-banan eta jar ditzagun mapan bakoitzari dagokion lekuan.

Bigarren Mundu Gerra amaitu berrian, 1946an,

erabaki zuen Frantziako gobernuak, martxoaren 19ko legearen bitartez, ordura arteko erregimen koloniala aldatzea. 'Itsasoz Bestaldeko Departamenduak' sortu zituen: Reunion, Guadalupe, Martinika eta Guyana. Lehenbizikoa,

Reunion, Indiar Ozeanoan dago, Madagaskarretik 800 kilometro ekialdera eta Paristik 9.200 kmra. Hauxe da DOM guztietatik populatuena: 627.800 herritar, gazteak gehienak. Biztanleriaren % 40 da 20 urtetik beherakoa. Mestizoak, bestalde,

ugariak. Herritarren % 20, 130.000 lagun inguru, ma-labarrak dira, antzinako kolonoen ondorengoak. Gainerakoak, txinatarrak, indiarak, musulmanak eta hainbat etniatako mesti-zoak. Kostaldeko bost herri-tan biltzen dira irla bolkaniko honetako biztanle gehienak. Saint Denis hiriburu -122.000 lagun- da bostetan handiena.

Langabezia dute arazorik larriena 2.152 kilometro karratuko uharte honetan. Herritarren % 36,2k ez du lanik egiten, baina, bitxia kontua! bi reunioandarretik batek badu autorik. Gehiegikeria nabarmena, 1.100 kilometro errepede basterik ez baitauka irlak, eta beste 1.500 kilometro hala moduzko bidetan. Eta istripu ugari eragiten du horrenbesteko auto pilaketak. Irlako herri-tar bakoitzak 11 trafiko ez-behar izan ohi ditu, bataz beste, bere bizitzan, horietarik erdiak larriak. Lana dutenak, berriz, nekazaritzan, arrantzan eta turismo sektoretan aritzen dira gehien bat. Azukre kainatarako erabiltzen da nekazaritza lurraren erdia, eta horrekin batera rona eta lurrin-esentziak dira diru iturri nagusiak. Baita bainila eta tabakoa ere, maila apalagoan. Gehien garatzen ari den eremua, bestalde, turismoa da: 242.000 bisitari urtero.

Guadalupe

FRANTZIAK Karibe Itsasoan duen departamenduari irla honetatik datorkio izena. Beste lau uharte ere baditu DOM honek: Desirade, Saintes, Marie Galante eta Saint Barthelemy. Baita Sain Martin irlaren alderdi frantsesa ere. Badu bitxigarririk azken honek, zeren udal ba-

«Hiru kolore, bandera bat, inperio bakarra». Frantziaren menpeko lurraldeak egun baino zabalagoak zireneko kartela.

tzordearen bilerak ingelesez egiten baitira. Zabalera 1.704 kilometro karratukoa du departamendu honek eta 386.000 lagun bizi dira. Hor ere jende gaztea gehien bat, eta oso nahasia arraza eta jatorriari dagokienez. Hogei urtez behekoak dira biztanleen % 37,5, eta irla bakoitzak badu bere biztanleria espezifiko. Saint Martinen beltzak dira nagusi; Saint Barthelemy, aldiz, zuriak dira herritarren % 90.

Paristik 6.700 kilometrorara dagoen Guadalupe 453.000 turistak jotzen du urtero. Harritzekoa ere ez da, klima tropikala baita eta bataz besteko tenperatura 25 gradukoa urte osoan. Turismoa da, beraz, diru iturri nagusia, eta kasuren ba-

tean —Saint Martinen eta Saint Barthelemy, bakarra. Langabezia tasa goitik dabil, % 27aren gainera. 'Hugo' zikloiak 1989an eragindako kalteek are larriagoa egin zuten egoera.

Martinika

GUADALUPETIK, Karibe Itsasoan, Martinika da artikulua honetan aipatutako lau departamenduetatik ttikien, 1.100 kilometro karratu. Besteek bezala, honek ere behartutako etorkin asko jaso zuen XVIII. mendean, Afrikatik ekarritako eskla-

boak, alegia. Bada siriari-baniarrik, indiarrik eta Asiako beste hainbat herri-tako jenderik ere. Herritar kopurua 359.800ekoa da. Ekonomia alorrean turismoa da jarduera nagusia, eta segidan, banana. Nekazaritza lurren laurdene kasik, % 23, berea du fruta honek, eta nekazarien % 80 enplegatzen ditu. Ronak ere ematen dio dirurik Martinikari-esportazioen % 8-, baita azukre kainak ere. Hirugarren mailako sektorean aritzen da, hala ta guztiz, biztanleria aktiboaren gehien-go, % 75, turismoa batik bat. Fort de France hiriburu-ko aireportura 816.423 turista heldu ziren iaz. Lanezak gogor jotzen du irla honetan, herritarren % 26,5a.

Guyana

HEGO Amerikan dago Itsaso Bestaldeko Departamendu hau ere, Brasilen ipar-ekialdean. Guyanako Zentro Espaziala eraiki zutenean, 1964ean, egin zen ezaguna mundu osoan. Aurreko mendeetan, berriz, Frantziako La Rochelletik bertara eraman ohi zituzten hainbat preso, lan gogorre-nak egitera zigortuak. Errepublikak osoko biztanleriarik gazteena hortxe dago: herri-tarren -150.000 guztira- erdia baino gehiago 25 urtetik behekoak dira. Oihan ekuatorialak estalirik dago Guyanaren lur zati handiena. Kouru hiriko zentro espazialak langile asko enplegatzen du, eta gutxiago turismoak. Bataz beste, 54.000 bisitari izan ohi ditu urtean

Bigarren Mundu Gerra amaitu berritan erabaki zuen Frantziako gobernuak erregimen koloniala aldatzea

■ 'Collectivite Particuliere' edo Herrialde Bereziak izeneko lurralderik ere badu Frantziak bere menpe

Guyanak. Badu bestelako baliabide ekonomikorik ere: arrantza, ohianen ustiapena... eta urrea. Langabezia tasa % 17,1ekoa da, eta HIES gaitza oso hedatua dago.

Lurraldeak

LAU departamendu hauez gain baditu Frantziak beste hiru DOM: Kaledonia Berria, Polinesia eta Wallis-Futuna. Australiatik nahiko hurbil dago Kaledonia Berria, Pinos eta Loyaute irlek osatua. 19.000 kilometro karratu ditu eta biztanleak, 164.173. Beste DOM-etan bezala nabarmena da hemen ere etnien arteko nahasketa. Melanesiarrak dira herritarren % 44,83; europarrak % 33,55; wallistarrak % 8,64; indonesiarrak % 3,16 eta tahitiarrak % 2,89. Nikela dute diru-iturri nagusia, eta bestelako metal ugari ere bada irla hauetan. Turistarik ere bai -86.000 pasatsu iaz-, eta arrantzak zein nekazaritzak badute garrantzirik. Independentziaren aldeko borroka gogorak izan ziren Kanakyn (Kaledonia Berria) 1988.a arte. Urte horretantxe erabaki zuen Frantziako gobernuak autodeterminazioari buruzko erreferenduma egiteko epea: 1998.a.

Polinesia

HAUXE da, ziurrenik, koloniarik ezagunena ARGIAko irakurleentzat, berrikitan eskaini baitiogu artikulurik. Lau artxipelagotan bizi dira polinesiarrak: Sozietate irlak, Tuamotu-Gambier, Markesa irlak eta Australak,

4.200 kilometro karratu guttira. Biztanleak, 210.000. Parisek 990 milioi libera emango dizkio urtero Polinesiari 2.006. urtea arte, Murraroan azken 30 urteotan egindako frogak nuklearren truke. Hortik aurrerakoak, ikusi egin behar. Politika alorrean, bestalde, hazkunde nabarmena izan zuten Polinesiako abertzaleek maiatzaren 12ko hauteskundeetan. Hamar parlamentari lortu zituen Tavini Huiraatira alderdi independentistak, aurrekoetan baino sei gehiago.

Herrialde Bereziak

'COLLECTIVITE Particuliere' edo Herrialde Bereziak izeneko lurralderik ere badu Frantziak bere menpe. Lur zabalera eskasa edo besteekiko urruntasuna medio ez daki Parisek zein estatus eman lur hauei: Saint Pierre eta Mikelon, Mayotte, Lurralde Australak, Lurralde Antartiarak, Clipperton eta beste hainbati. Ternuatik gertu daude lehenbizi aipatutakoak, Saint Pierre eta Mikelon, eta 6.000 herritar besterik ez da bizi. Mayotte irlatxoan -Indiako Itsasoan- 63.000 biztanle dira; Austral eta Antartiar lurretan 200 baino ez, zientzilaria gehienak. Clippertonek —Mexikoko Golkoan—, azkenik, zazpi kilometro karratu besterik ez ditu. Baina 425.000 kilometro karratuko itsas-zabalera kontrolatzen du Frantziak irlatxo hori bere baitan edukita.

JULEN ARRIOLA

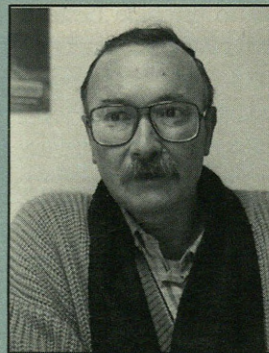
MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Ipar Irlandako prozesuaz

TOPIKO guztien gaitetik, Ipar Irlandako egoera nahasitzat jo behar da, derrigorrez, elkarriketa 'multipartidista' batzuetarako ordezkariak aukeratzeko asmoz deitutako hauteskunde arraroen ondoren bereziki. Londres eta Dublingo gobernuak Ipar Irlandako gatazka konpontzeko aitormena iragarri zutenerako IRA eta Erresuma Batuko gobernuaren artean bazen elkarriketa prozesurik martxan. Itxaropenaren ateak zabaldu ziren. Orduan esan zuen John Majorrek *«Erresuma Batuk ez du Ipar Irlandan interes ekonomiko berezirik»* eta *«Irlandarrek badute eskubiderik, autodeterminazioa medio, beren batasun nazionala gauzatzeko»*. Bi printzipio hauek adierazten digute garbi non dagoen gatazkaren benetako funtsa: subiranotasunean.

JAKINA, nahiaren eta errealtatearen artean tarte zabala egon ohi da sarritan, eta ez dira beti gauza bera esandakoa eta egindakoa. Londresen asmoak, oraingoz, hauek dira: IRAk bere kasako desarma egitea eta Ipar Irlandako gehiengo sozio-politikoaren mapa ez mugitzea. Londresen iritziz, *«gauza berbera dira IRA eta Sinn Féin»*, eta honenbestez, bigarrenak ez du lekurik izango negoziazio mahaian harik eta lehenak -IRAK- armak utzi arte.

BAINA, bestalde, eraiki ziren zubiak ez daude hautsiak, nahiz eta borroka armatua ez amaitu. Londres eta IRAren artean izango da, aurrerantzean ere, harremanik. Besteak beste, Estatu Batuei halaxe interesatzen zaielako. Adierazgarria da Georges Mitchel senadore ohiak esandakoa: *«Negoziazio prozesua martxan jartzeko ez da derrigorrezkoa desarma»*. Bestetik, Irlandako mugimendu errepublikarrak garbi azaldu du ez dela kapritxo aritu borrokan horrenbeste urtez, estrategia eta helburu jakinekin baizik. Eta bake prozesuak ageri dituen zailtasunei aurre egiteko sobera gaitasun eta malgutasun ere erakutsi du. Ongi asko daki hau guztia Londresek. Eta bere teiltuan segitzen du pilotak.

GORKA MARTINEZ

HBko nazioarteko arduraduna

Txapela buru gutxik janzen du aspaldi honetan

Txapelaren garai hoberenak paseak dira, bakarren batek berriro modan jartzen ez badigu behintzat. Hego Euskal Herrian eta Espainian 17 lantegi baziren mende honen erdialdera, baina bakarra ari lanean egun: Tolosako Boinas Elozegi S.A.

HOLANDAKO 'kasko urdinek', Espainia, Frantzia eta beste zenbait parajetako soldaduek, ertzainek, Hego Euskal Herriko udaltzain gehienek... eta geroz eta herritar arrunt gutxiagok erabili ohi dute, oraindik ere, txapelik buruan. Jende gazterik apenas ikusten den txapela jantzita, festa eta ospakizun berezietan ez bada. Ez da, antza, jaski 'moderno'. Aldaketa kultur-sozio-logiko honek ekonomian

Egunean txapel bat, bi gehienara, egin ohi zuten Tolosako Elozegi lantegiko beharginek 1858an. (Arg: S.Telmo Muscoa).

ere izan du eraginik. Txarre-rako, jakina, txapelgintza industriarentzat. Garai batean herritar gehienek buruak estaltzeko milaka txapel egiten zituzten lantegiak

arras gutxitu baitira. Gaur egun bakarra aritzen da gure inguruotan zeregin horretan, Tolosako Boinas Elozegi S.A. enpresa.

Atzo goizekoa ez da lan-

tegi hau, duela 138 urte sortu baitzuen Antonio Elosegik, 1858.ean. Hirurogei langile aritzen ziren sasoi hartan txapelgintzan Tolosako fabrika honetan, 'La Casualidad' izenekoa orduan. Artilea lantzeko tresneria hidraulikoa erabiltzen zuten hasieran, eta 1878an zirkularra izeneko makina bertaratu zuten Elosegitarrek. Alde handia zegoen batetik bestera, produkzioan batez ere: txapel bat, bi gehienara, egin ohi zuten eguneko langile bakoitzak sistema zaharrean. Berria martxan jarri zutenean 20 ere egin zitzakeen. Bigarren 'iraultza industrial' handik bost urtera heldu zen, Elozegi lantegira makina automatiko lerrozuzeneko araman zutenean. Langile eta eguneko 200 txapela egiten ziren iragan mende amaieran.

Lau mila txapeletik gora egunero

ESPAINIAKO gerraren bezperan (1933an) 4.500 txapel egiten ziren, egunero, Tolosako Elosegin. Mundu osoko zenbait herrialdetara esportatzen ziren: Estatu Batuetara, Kubara, Filipinetara... Gaur egungo pro-

Sei chungailuko makinak izugarri handitu zuen produkzioa: ia 200 txapel egunean.

dukzioa garai hartakoaren erdia da, gutxi asko. Berez askoz ere txapel gehiago egiteko ahalmenik badu enpresak, baina nori saldu, hori da kontua. Herritarrek geroz eta gutxiago erabiltzen dute, eta bezero hobereena, Espainiako Armada, laster profesionala izango da. Beraz, soldadu gutxiago izango du, txapelik jantziko lukeen buru gutxiago. Kontuan izateko datua: armadek eskuratzen dute Elozegi lantegiak kaleratzen

duen produkzioaren erdia.

Espainiakoak ezezik Italia, Belgika eta beste hainbat estatutakoak ere egiten diote eskaririk. Italiako Justizia Ministerioak 65.000 txapeleko enkargua egin berria dio Elozegi enpresari. Afrika eta Hegoamerika aldetik ere bada eskerik. Ez

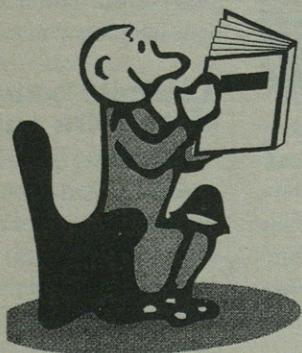
nahi adina, baina negozioa gaizki dabilenik ere ez dirudi. Urtean 250-300 milioi pezeta (hamar milioi libera) inguruko fakturazioa du Elozegi txapel lantegiak eta 42 langile enplegatzen ditu. Mende honen hasieran askoz gehiago ziren Tolosako txapelgileak, 260 inguru.

Espainiako gerraren bezperan (1933an) 4.500 txapel egiten ziren, egunero, Tolosako Elozegi lantegian

Garai onak eta hobeak, txarrak eta okerragoak izan ditu gure buru estalkiak historian zehar. XV eta XVI. mendeko idatzirikik bada txapelaren aipamenik dakarkigunik. Eta Pierre Lancre inkisidore famatuak idatzia da 1610.ean: «*Gorrotoa diote (euskaldunek) kapelari, eta ez dute gogoko borrelakorik euren Biltzarretan*». Veyrin izeneko beste batek argitu zuen beranduxeago nondik norakoa zen kapelarekiko gorrotoa eta txapel zaletasuna: «*Erregeak bidalitako mandatari eta funtzionarien kapelak gorrotatzen zituzten euskaldunek. Berebala antzematen zuten, borrelako estalkirik ikusiz gero, hori zeramana ez zela euretarra*». Euretarrak txapela erabiltzen baitzuten.

Txapela erabiltzea debekatu zenekoa

TXAPELAREN inguruko antzinagoko aipamenik ere ageri zaigu idazki zaharretan. Arnold von Harff erro-mesak, Santiagorako bidean zihoala, txapela jantzia zuen baserritar baten irudia egin zuen 1496.ean, Ortese ingurutan. XVII. eta XVIII. mendeetan idatzitako kronikak ere ugariak ditugu, txapela Euskal Herrian erruz

SANTURTZI

- ✓ Liburugintzako azken berriak eta euskal diskorik hoberenak
- ✓ Ekainaren 14tik 23ra
- ✓ % 10eko beherapena

BIZI IRAKURRIZ

EUSKADIKO LIBURU AZOKEN BATZORDEA

■ Espartero jeneralak debekatu egin zuen txapela janztea 1838.ean, Lehen Karlistada amaitzear zegoela

erabiltzen zela adierazten digutenak. Gerrate Karlisten aurreko foru milizietan ere erabili bide zen estalki txertenduna. Zer esanik ez Karlistaden garaietan. Zumalakarregirena bereziki fama-tua egin zen: zabala, zuria eta borladuna.

Karlisten etsai amorratu izandako Baldomero Espartero jeneralak debekatu egin zuen txapela janztea 1838.ean, Lehen Karlistada amaitzear zegoela. Honela zioen militar 'girstino'aren agiriak: *«Txapela erabiltzeak dakartzan kalteez jabeturik, horixe baita gure Erreginaren eta Konstituzioaren aurka borrokatzen direnen ezaugarri berezia, eta jakinik gure etsaietako zenbaitzuk lotsagabeki janzten dutela estalki hori, zera agintzen dut: Lehen Artikulua. Bando hau argitaratzen den une beretik galerazia dutela herritar orok, bai zibilek bai militarrek, txapela erabiltzea. Bigarren Artikulua: Agindua betetzen ez dutenek 80 errealeko isuna ordaindu beharko dute, eta zerekin ordaindurik ez balute, bi hilabeteko gartzelaldia beteko dute. Bigarren aldiz atzemanek gero lau hilabetekoa izango da gartzelaldia, eta hirugarrengoa, bi urtekoa».*

'La casualidad'en sorrera

BALIO sinboliko handia zuen, nonbait, txapelak sasoi hartan, karlisten etsaientzat bederen, horren zigor gogorak ezartzeko. Ez

dirudi, alabaina, debekuek herritarren ohitura ahitu zutenik. Esparteroren agindua argitaratu eta handik 20 urtera jarri baitzuen martxan Antonio Elosegi Lizargaratek 'La Casualidad' izeneko txapel fabrika Tolosan. Foru diputatu eta herriko alkate izan zen Antonio Elosegi. Madrilen parlamentari izateko eskaintzarik ere egin zioten, baina ez zuen nahi izan. Karlista porrokatua eta katoliko sutsua, Leon XIII.a Aita Santuak audientzia berezian hartu zuen, Eliza Katolikoaren dotrina sozialaren jarraitzaile erredugarritzat jotzen baitzuten Antonio Elosegi Lizargarate.

Bere iloba batek, Antonio Elosegi Ansolak, urte luzez gidatu zuen lantegia. Baita beste zeregin batzuei ekin ere. Berak eta garaiko hainbat lagunek sortu zuten 1934an «El Diario Vasco» egunkaria. Gogoan izatekoa da Tolosak sasoi hartan zuen indar ekonomikoa. Adibide bat: 1911an Banco de Tolosa sortu zuten, eta tartean zen, hor ere, Elosegitar bat. Banco Centralek bere baitan hartu zuen Banco de Tolosa 1969an. Ordu-rako urritzen hasia zen txapelaren erabilera Euskal Herrian, baita Tolosako lantegiaren jarduera gutxitzen ere. Eta hauxe da Euskal Herrian geratzen den azken txapel fabrika. Azken aurrekoa Bizkaikoa zen, 'La Encartada de Balmaseda' izenekoa. Duela lau urte kaleratu zuen azken txapela.

XABIER ARANBURU

DIRUAREN HOTSA

Zuhurtziaz eta poliki poliki

ZUHURTZIAZ, ekonomiak ageri dituen motel-tze eta ahultze sintomei aurre egiteko ahaleginetan ari da Espainiako Gobernu berria. Ekonomiaren adierazgarriek diotenez, baretu egin da azkenaldi honetan hazkunde prozesua, eta urte hasieran ueste bezainbatekoa ez da izango, seguruenik, Barne Produktu Gordinaren igoera. Badu zeregin horretarako (ekonomia zuzpertzeko eta desarautzeko neurriak hartzeko) laguntza politikorik Espainiako gobernu berriak: jeltzale, CIU eta Coalicion Canariarena. Neurri horiei gain-begirada xumea eginez, bestalde, baliteke balantzeen gaurkotzea eta enplegu berriak sortzeko pizgarri fiskalak onuragarri izatea, horren hondatua dabilkigun industriarentzat batez ere.

INTERES tipo bajuak eta pezeta ahula, horiek dira enpresarien eskari puntakoenak ekonomiari bultzada eman ahal izateko. Gure moneta -pezeta- oso ahulduta utzi du Espainiako Bankuaren azkeneko diru-merkatzeak, eta Europako Moneta Sistemaren dibisa kementsuena izateari utzi dio jada. Esportazioarentzat, aitzitik, onuragarria izan ohi da horrelako egoera, pezetaren ahulezia eta balio gutxitzea, alegia. Eta horri erantsiz gero interes tipoen jaisteak barne kontsumoa eta eskaria zuzpertzu ditzakeela, gure enpresen negozio kopuru zein diru sarrerek goraka egin lezakete.

Honenbestez, testuinguru makroekonomiko egonkorra eratzea da eginkizun nagusia gaur egun. Eta erakuntza honek baditu bere baldintzak: interes tipo zentzuzkoak ezartzea, batetik, eta inbertsio zein aurrezpenari laguntzea, bestetik. Defizit publikoa eta inflazioa kontrolpean jarri gero (izan ere, tipo bajuak gehi inflazioa ttikia aurrezlearentzat abantaila izan ohi dira), zera besterik ez zaigu falta... enplegua sortzea. Horixe dugu gure ekonomiaren erronka nagusia eta gizarte osoaren kezka larria.

MAASTRICHEKO itunak arautu eta agindutako Europar Konbergentzia prozesuarekin bat egingo bada, eta ez da beste irtenbiderik sumatzen, honako eginkizun hauek izango ditugu ondorengo urteotarako: arreta berezia eskaintzea inflazioaren gora-beheri, diruaren interes tipo ofizialari, defizit publikoari eta julkitako zor publikoari. Pazientzia, poliki-poliki, lortu behar dugu ekonomia baldintza horiei egokitzea. Eta horri esker eskura genezake oreka iraunkorrik izatea gerora.

MARCIAL HERRERO
BANKOAKO ekonomilaria

Euskara-Elkarteen Topagunearen eraketa-biltzarra egingo dute ekainaren 15ean

ELKARTEEN BIDEAN GELTOKIA

Hirurogeita hamar euskara-elkarte daude Euskal Herrian. Duela urtebete pasatxo harremanbi-deak garatzen dihardute eta Durangon egingo dute Euskara-Elkarteen Topagunearen eraketa-biltzarra.

LAPURDI, Bizkaia, Araba, Gipuzkoa eta Nafarroako euskara-elkarteetako ordezkariak beren herrietatik abiatu eta Durangoko Kultur Etxean bat egingo dute asteon. Jokamolde, izaera, partaidetza eta egituraketa ezberdineko taldeak dira, baina helburu komun batzuei erantzuteko bilduko dira Bizkaiko txoko honetan Euskara-Elkarteen Topagunearen eraketa-biltzarrari ekiteko.

Bazkide egitea erabaki duten elkarteak izendatuko dituzte lehenik larunbateko biltzarrean. Estatutuak

EUSKAL HERRIKO EUSKARA-ELKARTEAK

BIZKAIA

Abarrak (Arrigorriaga)
Azpalak (Santutxu)
Barriketan (Elorrio)
Berbaro (Durango)
Berbets (Erandio)
Bilbo Euskalduntzen (Bilbo)
Bizarra Lepoan (Getxo)
Busturialdean Euskaraz Bizi (Gernika)
Deiadar (Gernika-Lumo)
Deustuari Euskara Dariola (Deustua)
Euskal Birusa (Ermua)
Euskarabila (Basauri)
Eusker (Bermeo)
Garraxi (Trapagaran)
Ibaizabal (Bilbo)
Iralako Euskal Txokoa (Bilbo)
Lainomendi (Derio)
Mungia Euskaldunduz (Mungia)
Otxarkoagako Euskal Txokoa (Bilbo)
Portumintzo (Portugalete)
Sasiburu (Barakaldo)
Urdulizko E.T. (Urduliz)
Zenbat Gara (Bilbo)
Zornotzako Euskal Txokoa (Zornotza)

GIPUZKOA

AED (Arrasate)
Aigeala (Beasain)
Arnasa (Pasai Antxo)
Arrano Beltza Euskal Tokia (Donostia)
Axtroki (Eskoriatza)
Bagera (Donostia)
Debagune (Deba)
Dobera (Hernani)
Izarra (Elgoibar)
Hots! (Legazpi)
... Eta Kitto! (Eibar)
Euskara Taldea (Lezo)
Galtzaundi (Tolosa)
Goierriko Euskal Txokoa (Lazkao)
Goierriarra (Ordizia)
Hitzaro (Ordizia)
Idolaz (Antzuola)
Jardun (Bergara)
Karkara (Orío)
Laixan (Oñati)
Lau Haizetara (Orereta)
Loramendi (Aretxabaleta)
Manuel Larramendi Kultur Bazkuna (Andoain)
Pagedar (Leintz-Gatzaga)
Ttakun (Lasarte-Oria)
Zestoako E.T. (Zestoa)
Zintzo-Mintzo (Urretxu)

NAFARROA

Aizpea (Iruztun)
Arruazuko E.T. (Arruazu)
Bierrik (Arbizu)
Doike (Elizondo)
Kurrikiri (Iruñea)
Kima (Altsasu)
Langarra (Doneztebe)
Lizarra Ikastola kirol-kultur taldea (Lizarra)
Tipi-Ttapa (Bera)
Txantreako E.T. (Iruñea)
Zaldiko Maldiko (Iruñea)
Ziriketzen (Etxarri-Aranatz)

ARABA

Aspaltza (Amurrio)
Bagare Euskal Tokia (Gasteiz)
Geu (Gasteiz)
Laudioko Euskaltzaleen Biltzarra (Laudio)
Tiki-Ttaka (Lapuebla)

LAPURDI

Baionan Euskaraz Bizi (Baiona)

Euskal Herrian Euskaraz taldeak ordenantza berriak aldarrikatzen ditu. (Argazkia: EHE).

onartu beharko dituzte hauek ondoren, eta aurtengo egitasmo eta aurrekontua onestea izango dute bete-behar nagusi, bestalde, bertaratuek. Ez dira hauek zeregin bakarrak, ordea, Zuzendaritza Batzordea onartu

beharko baitute.

Eraketa-biltzar hau, baina, ez da gauetik egunera heldu. Lan horixe eman baitzioten joan den urteko azaroan, hirugarren topaketan bertan, talde eragileari: eraketa-biltzarra pres-

tatzea, estatutuak, aurtengo egitasmo eta aurrekontuak barne. Azaroko topaketa hau izan zen elkarteen arteko elkarlanari dagokionez ordurarteko pauso garrantzitsuenetakoa, orduantxe onartu baitzituzten eraketa prozesua eta oinarriak. Bergarako bilkura honetan, era berean, elkarte gehienek beren atxikipena agertu zuten.

Oinarrien hariari helduta,

1994an egin zuen Tolosako Galtzaundik euskara-elkarteen arteko harremanbideak garatzeko proposamena

euskara-taldeek badituzte helburu finkoak: alde bate-tik, elkarteak berak indartzea eta beren baliabide eta ahalmenak optimizatzea. Hori guztia baliabide ekonomiko berriak sortzeko eta daudenak hobeto erabiltzeko, ideiak eta esperientziak trukatzeko eta jarduera komunak bideratzeko. Beste aldetik, euskararen eta euskara-elkarleen norabideaz hausnartzea ere oinarri dute.

94an abiatuta

HELBURUAK bai, baina beldurrak ere badituzte euskara-elkarrekin, horien artean aipatu dizkigute, esaterako, topagunea udalerriak jarduna hobetu ordez nazio-mailakoan arituko ote den, elkarte handiek txikiak gaitutuko dituen dinamika ezarriko ote duten edo, besterik gabe, dedikazioa nondik aterako ote den bezalako zalantzak.

Beldurrak beldur, bide luzetxo da jada euskara-elkarrekin elkarlanaren gaitzadarriz egindakoa. 1994ko abenduan egin zuen Tolosako Galtzaundik euskara-elkarleen arteko harreman-bideak garatzen hasteko proposamena. Urtarrilean bertan egin zuten lehen topaketa Gaztelun (Gipuzkoa), talde eragilea sortuz, eta maiatzean bigarrena, eginiko lanari buruzko iritziaz eztabaidatzeko, Gipuzkoan bertan hau ere, Zarrutzen.

Hasitako bidearen hurrengo geltokia larunbatean dute, eta urte amaierararte topagunea antolatzeaz gain, egitasmo zehatzetan murgilduko dira Euskal Herriko euskara-elkarrekin.

ARANTXA ERASUN
ANDONI URBISTONDO

EDURNE ELIZONDO

«Egunkaria»-ko kazetaria

Iruindarren % 70ak euskara ikasteko interesa duela dio Nafarroako Gobernuaren inkestak. Gobernuarekiko elkarrizketa etenda, zein etorkizun du helduen euskalduntzeak?

MIKEL ALDASORO

Nafarroako AEK-ko kidea eta kazetaria

Helduen euskalduntze-alfabetatzean diharduten herri erakundeek aurrean duten lanaren tamaina izugarria izan arren, ez da borondaterik falta, ezta lehengairik ere. Zer da ba lan egitea horretarako gogorik izanez gero? Konpromezua. Hala erantzun du herri ekimenak, gaueskolak zabalduz, euskaldunak ekoiztuz, inguruan eraginez, metodologia hobetuz eta euskara ikasteko eskubidea aldarrikatuz.

Euskarak gizartearen duen babesa nahiz eskariak topo egiten du Gobernuaren itxikeriarekin, euskal kulturari dion mesprezuarekin. Egungo hirukoitzak, bere orrazkera 'aurrerakoi-vasquistaz' harro bezain ustel, gaitutuko egin du UPNren jarraitzaile erasokorrena; aurreko dirulaguntza eskasak murrizteaz gain, mozketak berriekin mehatxatu dute eta AEK-k nahiz IKAK aurkeztutako proposamen guztiak atzera botatzeari ez dute aski izan, egitasmo bat aurkezteari uko egin baitiote. Nafarroako Gobernu

nuko alderdiek, egoera iraingarri hau gizartearen eta beren hauteslearen

aurrean aurkezteko gai ez izanik, 'normalizazioaren-zabaltasunaren' itxura jorratu behar dute, gero guztiari ezetz esango badiote ere.

Euskalduntzeak aurrera egingo badu herrialdean, herri ekimenari dagokio bere baitako indarrekin eta Administrazioaren oztipoen gainetik euskararen ikaskuntza eskariari erantzutea. Gainera, elkarlanerako prest azaltzearekin batera, ezin du salatu gabe utzi egungo egoeraren gordintasuna, barkaezina bailitzateke gizartearen iruzur egitea 'normaltasunaren' irudia zabalduz. Euskara ikasteko eskubideari erantzun, zabaldu, aldarrikatu. Bide luzea da, baina bidea egon, badago.

URREA

● Elizondoko Doike! euskara-taldea ingurune denda eta ostatutan euskararen erabilera bultzatzeko mahaigaineko txarteltxo eta hiztegi ttipia banatzen ari da.

GOROTZA

● Gasteizko Txagorritxu eritexean topatu ditugu ondoko txartelak. Euskaldunen larrialdi erantzuteko asmorik, agian, ez dute izango.

Uztailaren 19an hasiko dira Atlantantako Joko Olinpikoak

EUSKAL KIROLARIAK HIRIBURU OLINPIKORANTZ

Atlantantako Joko Olinpikoak hasteko hilabete falta denean, Nagore Gabellanes hockeylari donostiarrak (Bartzelonan urrezko domina lortu duenak), duela egun batzuk hiriburu olinpikoan euskal kirolariek ikusi eta bizi dituztenak kontatu eta erakutsi dizkigu. Hemengo kirolariak Atlantatik hurbilago dira jada.

GEORGIA estatuko hiriburu baketsua hankaz gora jarri dute. Martin Luther Kingen jaioterria aztoratuta dabil eta, Coke etxeko marka ezagunaren aparrak direla medio (hirurogei mila dolarreko diru laguntza), kirol eraikuntza berri amaitugabeak dira turisten argazkigai bakarra. Lau urte beteko dira, Bartzelonako Jokoen biharamunean, Estatu Batuetako hegoaldeko hiri honi 1996ko Joko Olinpikoak antolatzea erabaki zenetik, baina Nagore Gabellanesek antolaketa lanak oker eta atzeratu samartuak ikusi zituen: «Geuk bereziki, hockeyko instalakuntzak frogatzeko egin genuen bidaia

joan den hilabetean. Iaz zelaia (berdegune artifiziala) altxatu behar izan zuten bebeko azalera bizkorregia suertatu eta han jokatzea arrisku handikoa baitzen. Pilotak sekulako abaila hartzen zuen eta taldekide bat, bain zuzen ere, masailan pilotak jo zuen eta Estatu Batuetan gelditu behar izan zuen, ondorioz, zirugia egin eta aurpegia konpon ziezaioten».

Eraikuntza lanetan agidanez eragozpen ugari sortu dira. Igerileku olinpikoa egiten ari zirela, esaterako, sapaia erori eta langile bat zendu zen. Txirindularitza-belodromoan ere istripurik izan zen eta kirol ezberdine-

Nagore Gabellanesek antolaketa lanak oker eta atzeratu samar ikusi omen ditu Atlantant.

tan erabili beharreko estadio gehientsuenak bukatu gabe daude oraindik.

Estadio Olinpikoa harri gordinean oraindik, maketaren gainean aztertu behar

«Hockeyeko instalakuntzak frogatzeko bereziki egin genuen Atlantara bidaia joan den hilabetean» N. GABELLANES

izan zituzten euskal kirolariek hasierako zeremoniak eta atletismo probak ospatuko diren estadioaren ezaugarriak; eraikuntza guztiz berria da eta 85.000 ikuslerentzat edukiera izango du. COIkideek, publikoki azaldu dute euren harridura eta kexua lanen erritmo geldoa ikusita, baina inork ez du zalantzan jartzen atariko zeremoniarako dena prest egongo denik.

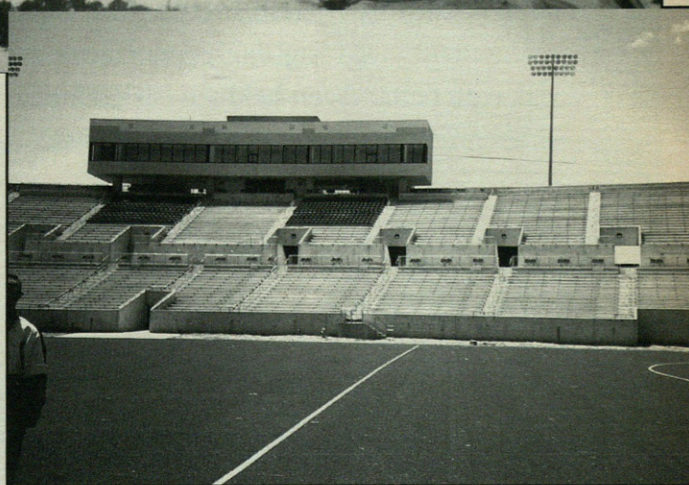
Estadio larri gorritan

ESTADIOAREN ingurunean beste zenbait kirol instalakuntzek eraztun olimpikoa deritzona osatuko dute, boxeoak, igeriketak, saskibaloiak, boleibolak eta lehiatz kanpo jokatu den beisbolak (50.000 ikusle) euren jokaleku propioak izango dituztelarik. Futbola ordea sakabanatuta jokatuko da: aashington, Orlando, Miami eta Birminghamen, Georgiako Estatutik at.

Bertako antolatzaileentzat segurtasun neurriak ezer baino lehenago daude eta hilabete baten buruan pila-tuko zaien turista andana izugarria kontuan hartuz (Atlantak 450.000 biztanle ditu eta hoge miloi kanpotar espero dituzte), Kongresuak 2.700 milioi pezeta (100 milioi libera inguru) erabiliko ditu Jokoen ingurukoak istilurik gabe joan

Estadio Olimpikoa oraindik harri gordinean denez, maketaren gainean aztertu behar izan dituzte euskal kirolariek estadioaren ezaugarriak. Goian, hockey-zelaia, lanetan. Eskuinetara, estadioaren maketaren irudia.

daitezen; horrela, Atlanta poliziak hartutako hiri bilakatuko da.

Hockeya urte bila

TERESA Motos, Maider Telleria, Nagore Gabellanes donostiarrak eta Laudioko Silvia Manriek, egun batzu kenduz gero, ADO planean murgilduta, hockeya baino ez dute beste konturik izan, duela lau urte Bartzelonan urrezko domina irabazi zuten bezala. Urrearen trukean agindutako sari eta gainontzekoak, ordea, ez ziren hain distiratsuak izan Nagore berak aitortu digunez: «Pascual esne markak,

esaterako, esne kutxa bat agindu zigun hurrengo hamar urtetan bilero, baina behia urte betean antzutu zen; Toledo bana ere agindu zuten eta bakarra eman zioten talde guztiari; eta Caixaren proposamena adarjotze galanta suertatu zen: 12 milioi t'erdia pezeta urrezko domina bakoitzeko, baina berrogeita hamar urte betetzerakoan jasoko omen dugu».

Datorren astean Londonen izango dira, Europatik Olinpiadetarako sailkatu diren lau selekzioen arteko txapelketa bat jokatzeko asmoz: Espainiako Estatuko

selekzioarekin batera, Alemania (Bartzelonan zilarra), Britainia Handia eta Holanda. Atlantan lau selekzio hauek gain, Korea, Australia, Argentina eta Estatu Batuak izango dira. Emaizta bat aurreratzea ezinezkotzat jotzen du Nagorek: «Azken Olinpiadetatik emakumezkoen hockey mailak nabarmen egin du gora eta ezin esango nuke faborito baten izena. Atlantan joko sistema aldatu dute eta kanporaketak izan ordez, ligaska bat jokatu beharko dugu elkarren kontra».

MARTIN AGIRRE

«Botere pixka bat beharko genuke euskaldunok, horretan huts egiten dugu»

Comedias 14, kale ezin aproposagoa euskaltegi baten egoitza izateko. Bertan Iruñea kabia duen etxalekuar batekin solastu gara. Sagarrio Alemanek aski ongi daki zer nolako komeriak egin behar diren helduen euskalduntze-alfabetatzea duintasunez aurrera eramateko.

Pertsona askorekin gertatu obi den legez, Euskal Herritik kanpo euskal gi-

roa mamitu zenuen.
Valentzian eta Madrilén izan nintzen farmazia ikasten.

Madrilen politika inguruko taldeak baziren, garai bateko EIA, eta EKIAS ere bai, Euskal Herritik Kanpoko Ikasle Abertzale Sozialistak. Talde horiek ere baziren Valladoliden, Zaragozan, Barzelonan, Salamancan.

Zein izan zen talde horien funtzioa?

Euskal Herrian gertatzen zena komentatzea. Euskarazko klaseek garrantzi

handia zuten, ikastetxeetan ematen ziren, euskaldunak joaten ziren, eta Madriléko bakar batzuk ere baziren, jatorri euskaldunekoak.

Madrilen zinenerako aski mamitua al zen zure kontzientzia?

Etxean beti bizitu izan dugu giro hori, batez ere euskaltzaletasun hori. Txiki-txikitik aitak liburuak ekartzen zizkigun, «Xabiertxo» libu-

«Arturo Kanpion Euskaltegiak funtzio diferentek bete ditu, hasiera batean euskara eta Euskal Herriko kulturarekin zerikusirik zuena Kanpionetik pasatua zen neurri handi batean».
(Argazkia: A. Elosegí)

«**Gobernutik zenbait muntaia eta erakustaldi egin dira, milioiak gastatuz. Askotan buru gutxiz egindako gastuak dira**»

rua, Orixeren «Lehoi kumea», argazki zoragarriak zituen, gero eta Auspoa eta Kulixka sorta... eta horrelako liburuak baziren. «Umeen Deia»-n idazten genuen, Arantzazuko egutegia ere hor zen. Euskaraz liburu franko bazegoen etxean, eta horrekin batera politika gaia ere bazen, Euskadi Irratia entzuten genuen, «*aquí Radio Euskadi, la voz de la resistencia vasca*» esaten zuten, gauetan misterio handiarekin izaten zen hori.

Bestaldetik etxeko esperientziak bere garrantzia edukiko zuen, ezta?

Aitak kontatzen zigun berak nola bizitu izan zuen: seminaria iristean, erdaraz jakin gabe, galdetu zioten ea nafarra zen, eta berak jakin gabe nafarra izateak konnotazio politikoa bazuela, baietz. Kontzientzia hori bagenuen, gu Euskal Herrikoak ginela, euskaldunak ginela, ez ginela ez espainiarrak ezta frantsesak ere.

Madriletik bueltan, Nafarroako Erribera euskalduntzeko asmoz, Sar-tagudara joan zinen.

Gustura egon nintzen, jendea oso jatorra zen, urte bat gehiago egoteko asmoa nuen, baina istripua izan eta baja hartu behar izan nuen. Luzerako ez nuen nire burua han ikusten, hiruzpalau urte gehienez ere, zentzu batzuetan behintzat mundutik

aparte nengoen, askotan as-teburuetan hona etortzean gauza askoren berri ez nuela konturatzen nintzen.

Politikan gazte sartu zinen, eta bai Iruñeko Udalean zein Nafarroako Parlamentuan aritu izan zara. Euskalduna eta emakumea izateak eragin al zuen zu auke-

ratzean?

Herri Batasunan, nik daki-danez, ez da kuporik. Egia da zerrenda egiterakoan zein mundutan ari zaren lanean kontuan hartzen dela. Alde batetik, euskararen munduan heldu egin nintzelako eta bestetik, euskara zela-eta hilabete bat egon nintzen kartzelan; ezaguna

«**Organo komunaren akordioa sinatzeko moduak nafarron erabakia ez dela argi frogatzen du. Askotan esaten digute nafarrok badugula erabakitze aukera, baina azkenean Madrilek erabakitzen du.**» (Argazkia: Alberto Elozegi).

nintzen zenbait sektoretan. **Azken bilabeteotan AEK eta IKAk Hezkuntza Sailarekin izandako elkarriketak eta desenkontruak izan dira bizpide.**

Helduen euskalduntze-alfabetatzeak ba al du Nafarroan irtenbiderik?

Beharrezkoa da Administrazioarekin elkarriketak izatea, batez ere Administrazioa kezkatzen has dadin; sektore bat kezkatuta bada, Administrazioa ez da hasiko kanpoko kezka hori jasotzen, kezka hori agertu behar zaie. Presio bat sumatu behar dute azkenean zerbait atera ahal izateko.

**HPZNk edota Hezkuntza Sailak ez al dute helduen euskalduntze-alfabetazaren eta Gobernuaren arteko subiltzaile pape-
ra betetzen?**

Izan diren eskakizunen aurrean Gobernua zerbait egin beharrean izan da. Hezkuntzan onartu behar izan dituzte eginak zeuden zen-

«Iruñean mugimendu kultural gehienetan euskaldun asko mugitzen gara baina erdaraz egiten dugu»

bait gauza, ez da gehiagorik, eta HPZN ez dute jarri kanpoan dagoen horri erantzuteko, baina kanpoko hori dela-eta zerbait egin beharra ikusi dute. Kanpotik datorren presio horrek Gobernua zerbait egitera bultzatu du. Egiten dituzten zenbait gauza batere pentsatu gabe egin dira. Horiak euskara indartzeko inportante diren begiratu baino gehiago han-hemenka gauza bakar batzuk egin dituzte eta esan: «guk zerbait egiten dugu euskararen alde».

Zenbait muntaia eta erakustaldi egin dira, eta milioiak gastatu dira, askotan buru gutxiz egindako gastuak dira, gainera. Erakusketak horietara joan egin behar zen, zein joanen da? Konbentzituta dagoena ez dugu konbentzitu behar, hala ere seguru ikasiko duela zerbait. Hori jendearen-

gana eramanaz erabili izan balute eta ez bakarrik euskaltzalea denarengana, jakinmina duen horrengana ere, jende hori biltzen has-teko bidea litzateke; baina ez da horretarako erabili. Eskoletan ere, haurren hezkuntza sartu da, baina hasieran ikastolak hor zeudelako izan da. Hala ere, ongietorria etortzen den gutzia; oso poliki, motel egin da, ordea. Oso gauza gutxi egin du Administrazioak Administrazioa bera euskalduntzeko.

Euskararen munduan, menturaz egun unibertsona esan beharko genuke, presioa egiteko erak aldatu dira. Aldatu behar al dira?

Kuantitatiboki aldatu da. Garai batetan oso jende gutxi zegoen euskararen munduan sarturik, egun eskolak hor dira, euskara Administrazioan gutxi sartu da,

baina zerbait ukitzen du, barnetik badira zenbait eskakizun, eta lehen zegoen mundu horretatik ere bada presio bat. Alde batetik, jende gehiago dago; bestetik, bideak ere aldatu dira, lehen gutxiago izanik, gutxi horiek oso kontzientziatuta zeuden. Egun, masifikazio txikiak hitz egin behar dugu, eta handitzean batzuk eguneroko lanarekin eta lehen egiten genituen mobilizazio horiek eginez jarraitzen dugu; beste batzuk eguneroko lana aski dute. Batzuk beren seme-alabak ikastolan edota D ereduaren matrikultatzean jarri dute muga, beste batzuek listoa beste nonbaiten jarria izanen dute. Botere piska bat beharko genuke euskaldunok, horretan huts egiten dugu, ez dugu ez botere ekonomikorik ezta politikorik ere, eta horren beharra sumatzen dut: gure buruan sinestea.

Nola lortu, ordea, botere ekonomiko hori?

Ekonomikoa urrun samar ikusten dut, baita politikoa ere. Horren ezean, kulturala bederen lortu beharko genuke, orain arte euskaldunok asko mugitu gara mundu kulturallean.

Iruñean mugimendu kultural gehienetan, edozer motakoa izanda ere, euskaldun asko mugitzen gara, baina askotan erdaraz egiten dugu. Gehiago sinetsi beharko genuke gure ahalmen horretan, horrela gure lanari etekin gehiago aterako genioke eta euskararen mundua ezagutzen ez dutenek kontuan hartuko gaituzte. Hortik hasi beharko genuke mota bateko edo besteko boterea eskuratzen, kultura aldetik.

Azken urteotan, kontu bonetan, pragmatikoak

NORTASUN AGIRIA

Ettxalekun, Nafarroan, jaio zen ● Baztango bere sustraiak ez ditu ahaztu ● Hamairu urte zituela Iruñeko barnetegira negarrez egorri zen, egun zoragarria deritzo honi ● Sorgin fama omen du ezagutzen dutenen artean ● Valentzia eta Madrilan farmazia ikasketak

eginak izan arren, oraingoz ez du euskara ikasteko pilularik aurkitu ● Iruñeko Udalean zein Nafarroko Parlamentuan ordezkari politikoa izandakoa da ● Atsedena hartzeko tenorea, oraingoz, ez ei zaio iritsi ● Ostiral honetan, ekainaren 14an Euskalerrira Irratiaren eskutik Larreko saria jasoko du, euskararen unibertsoan esparru ezberdinetan egindako lana saritzeko asmoz

«Administrazioak askotan horrela jokatzan du, arazo puntual bati erantzuteko zerbait egin». (Arg.: Alberto Elozegi).

izan al gara?

Bide batek ez du beste bidea baztertu behar, guztietatik ahal den gehiena aprobe-txatu egin behar da, pragmatismoa baino praktikan oinarritutako bideak behar du indarrik handiena, besteak atzendu gabe, baina gauzak egitea da inportantea.

Azken urteotako datuak ikusirik, Nafarroan euskara antzina eta abertzaleatasuna atzera.

Botoa neurtzeko beste datu bat gehiago da, egia da garai batzuetan boto gehiago izan ditugula, baina botoetan gauza asko nahasten da; alderdi abertzaleei botoa eman dieten guztiak abertzaleak al dira? Edota beste

alderdiei botoa ematen dietenen artean ba ote da abertzalerik? Abstentziokoak zer dira? Botoak alde aldeko bat ematen du, baina ez du zehazten. Guztietan pausoak atzera eta aurrera ematen dira, egia da duela urte batzuk sumatzen zela jendea oso progresista zela eta horrekin batera abertzale asko zeogela.

Gaur egun sistema mar-txan dugu, orokorrean fin-katuago gaude, eta hemen aldarrikatzerik, gauzak aldatzerik, gauzak hobetzerik

ez dago askoren ustetan. Igual horrelako eroso-sentitze hori batzuegan izan da, baina beste aldeko mugimendu batzuk ere badaude, «euskara herria» apustua egiten dutenena.

Aurki Larreko saria jaso behar duzu. Neurri batean Arturo Kanpion posible egin dutenei eman zaie. Zuen euskaltegian basieratik kulturgintza-ren aldeko apustua egin zenuten.

Kanpionek funtzio diferen-teak bete ditu. Hasiera ba-

tean euskara eta Euskal Herriko kulturarekin zerikusirik zuena Kanpionetik pasatua zen neurri handi batean. Kanpion, Iruñean mugimendu handirik ez zegoen garaiean, proiektu serio batetik abiatu zen. Euskal Herriko lehenengo euskaltegia izan zen, euskaltegi bezala, gaueskolak Gipuzkoan sekulako indarra zuten Nafarroarekin konparatuta.

Garai hartan euskarazko klaseak emateaz landa euskararen inguruko beste zenbait gauza biltzen zituen, jendeak informazioa behar zuenean hona jotzen zuen. Gero, zorionez, auzoetan gaueskolak sortu ziren eta etorri dira zentro eta euskaltegi gehiago. Bestetik,

«Eroso sentitze hori batzuk bizi dute, baina bestelako mugimenduak ere badira, 'euskara herria' apustua egiten dutenena»

■ «Helburua hiztunak ateratzea izan behar da eta ez titulua ateratzeko jendea prestatzea». (A.: A. E.).

hemendik egun ezaguna den jende asko pasatu da, komunikabideetan dagoena, gaur egun euskal munduan dabilen jendea asko hemendik pasatua da eta horrek nolabaiteko prestijioa ematen dio.

Kalitatea jomuga duzue.

Egia da irakaskuntza aldetik betidanik kalitateari begiratu izan zaiola eta gaur egun euskalduntze eta alfabetatze arloetan zentratuagoak gaudela beste gauza batzuetan baino. Helburua beti oso garbi izan dugu eta dugu: hiztunak ateratzea, ez hainbeste titulua ateratzeko jendea prestatzea, horri begirako didaktika sortu dugu. **Hurrengo urteko «Hogeita bost urte Iruñea euskalduntzen» leloa ez al da pretentzioso samarra?**

Administrazioaren eta gizartearen aurrean askotan beharrezkoa da hori azpimarratzea, lan honetan aspalditik ari garela azpima-

rratzea. Kanpionek, duela hogeita lau urte bere estatuetan helburu nagusia ezarri zuen: euskara eta euskal kultura Nafarroan zabaltzea. Gaur egun ere oso garbi dugu hori, helduen euskalduntze-alfabetatzeari beste gauza askori bezala ikuspegi orokorra eman behar zaio. Tokian tokikoari erantzun behar zaio, baina perspektibak beti zabal izan behar du, horrexegatik egun ez gaude bakarrik, IKAn beste zentro batzuekin koordinaturik, hain zuzen ere.

Nafarroako Hezkuntza Sailari, AEKrekin batera, plangintza orokorra eskatu diozue.

Egiten diren plangintzak, perspektiba zabala galdu gabe, tokian tokiko egoerak kontuan hartuta egin behar dira. Ez da zilegi behar pertsonalari besterik erantzuten dion zerbait egitea. Administrazioak askotan horrela jokatzeko du, arazo puntual

bati erantzuteko zerbait egin, baina euskararen alde ez du planifikaziorik egiten. **Organo amankomunak kezkatzen zaitu?**

Jendearen artean kezka handirik ez dago. UPNk mugitu behar zuen, horretarako sortu ziren, Euskal Herri kutsua sumatzen dioten edozein gauzaren kontra egin behar baitute. Lau buru dira, baina atzetik «Diario de Navarra» egunkaria dago eta askotan horri esker eusten diote ideologia horri. Orokorrean, bai UPNko botoemaile izan daitezkeenek, bai sinatu duten alderdien jarraitzaileek ez dute kezka handirik, badakite horrek gauza handietarako ez duela balioko.

Batzuren ustez, akordio hori edukiz betez gero, sortuko den lankidetzaren eremua mebarra dela nabarmendu daiteke. Zer deritzozu horri?

Une batean komeni bazaie baliatuko dute, zerbait egin

duela esateko. Bestetik, ikusi beharra dago zer pasatzen de Madrilen. Honek guztiak akordio hori sinatzeko modua nafarron erabakia ez dela argi frogatzen du. Askotan esaten digute nafarrok badugula erabakitzeko aukera, baina azkenean Madrilek erabakitzen du, guk gure eguneroko lana eta praktikarekin erabakitzen dugu. Bestetik, gauza sinboliko hori lortuko balitz, une batean Madrileko Gobernari komeni bazaio Hegoaldeko lau herrialdeek organo amankomun bat behar dutela esatea, hori erabili dezakete.

Baikorrak izateko motiboak eduki baditugu.

Duela gutxi Iruñea ongi ezagutzen duen batek euskal kulturaren alorrean hiri honek duen dinamismoa azpimarratu zuen. Iritzi berekoa al zara? Zer dela eta hori?

Batzuetan txiki izateak bere abantailak ditu. Elkar ezagutzen dugu, komunikazio gehiago dago, batek bestea zirikatzen du, hitz egiteak berak lagundu ditzake kultura mailako mugimenduak. Jendea sakabanatuta badago, elkar ezagutzen ez badute, foro gutxiago dago zerbait komunean jartzeko. Iruñeak beti izan du nolabaiteko kezka, Iruñea kontraste hiria da, horrexegatik da hain zoragarria, klase guztietako jendea dago eta, aldi berean, herria da.

Egun Nafarroan literatur mailan dugun oparotasuna, nahiz eta idazlearena fenomeno indibiduala izan, azpian dagoen sustraiaren ondorioa izan daiteke; fenomeno beharbada ez da kasualitatez ematen.

PATXI LARRION

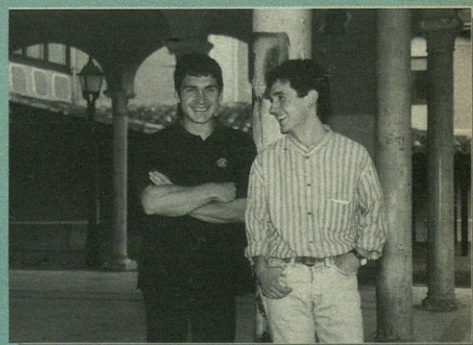
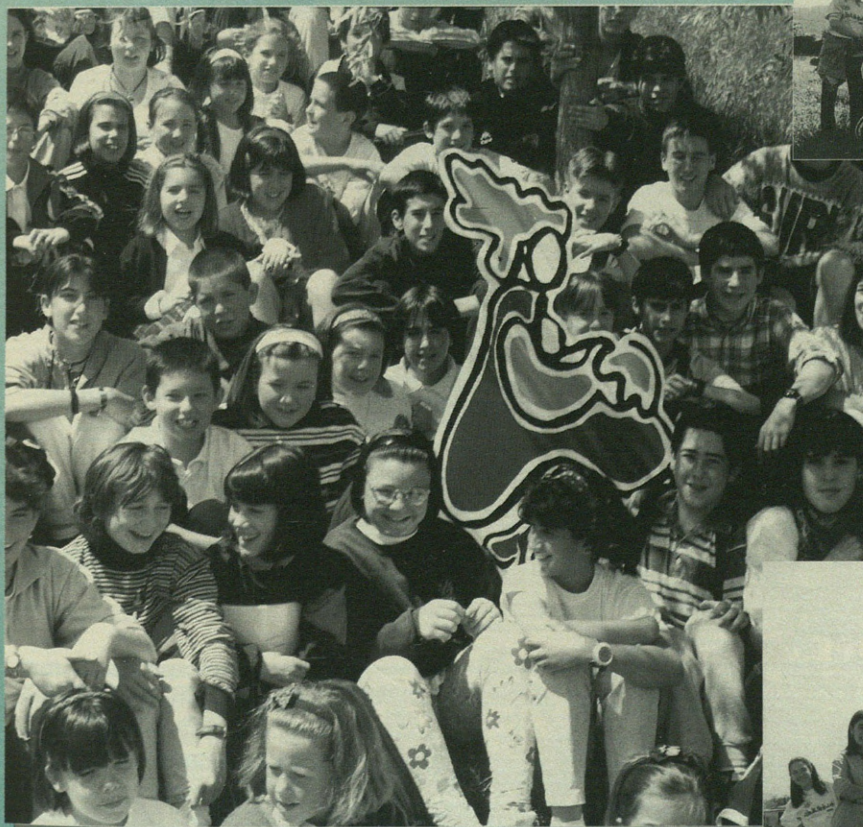
BEREZIA

EUSKARAZ 96

ARABA EUSKARAZ

ARGIAren 1.582 zenbakiaren orri bereziak / 1996ko ekainak 16

**Euskararen
mugan**

**Tonu
txikiak
bertso
txikientzat**

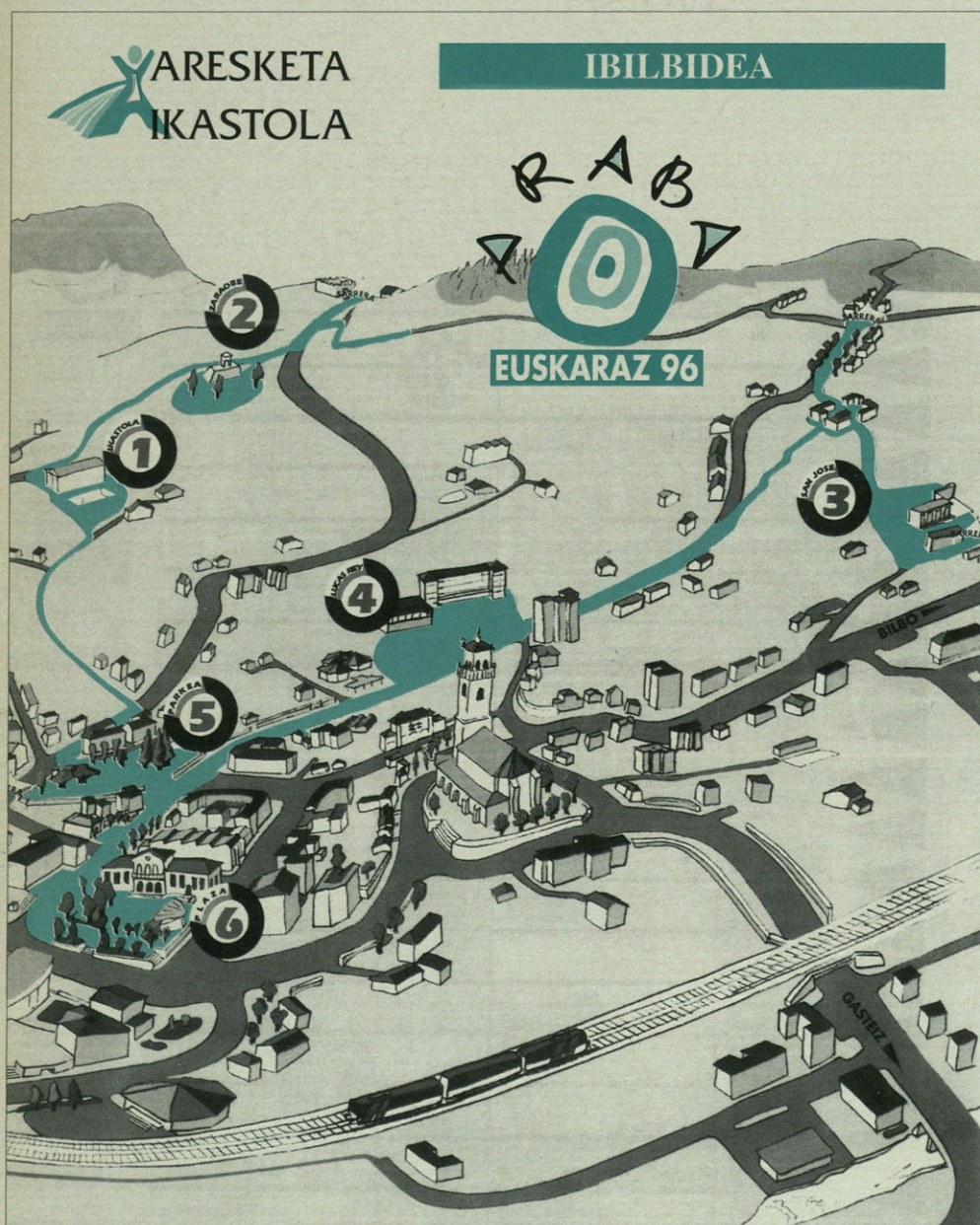

**Erabilerari
dagokion
txanda**

AMURRIORA BERRIZ EREITERA

Amurriko Aresketa Ikastolak ekingo dio aurtengo Araba Euskaraz edizioari

Euskararen mugan

S ortu zenetik, ia 20 urte pasatu direnean, Amurrioko Aresketa Ikastolak bigarren Araba Euskarazi ekingo dio oraingoan, aurtengo protagonista ikastola sortu zen garaian ibilitako pertsona multzoa izango da.

«HASIERA negargarria izan zen» diosku barrezka Ramon Azurmendik, Aresketa Ikastolako egungo zuzendariak. Gehienek bezala, umoretsu gogoratzen ditu garai haiek. Herriko mendi elkartean inprobistatutako ikasgela, lehenengo andereñoaren kontratazioa —egun ikastolan jarraitzen du—, aurrefabrikatutako barrakoiekin eraikitako ikastolatxoa, ikasgelatik pasiatzen ziren

	9,30	10,00	11,00	12,00	13,00	14,00	15,00	16,00	17,00	18,00
1	Zirkuitoaren inaugurapena	Dantzaldia: - Ziripot D.T. - Aiaia D.T.		Artzai txakurren erakustaldia:		Egun osoan zehar UMEEN TXOKOA				
2	T x a l a		Carlos Subijana Iparraldeko kantuak	Kukubiltxo	Zazpiko Taldea	Bertsolariak: Asier Otamendi, Ricardo G. de Durana, Zigor Enbeita, Oihane Perea				
3	l a p a		Dantzaldia: Itzarkundia D.T.		Txistularien kontzertua	Bittor Aiape	Deabruak Teilatueta	U.K.	Exkixu	
4	r t a		Dantzari Txikiak	Herri kirolak	Kontakizunak, txisteak...	Herri bazkaria: Kaxiano	Maixa eta Itziar			
5				Kontzertua: Amurrioko Udal Musika Eskola		Bertsolariak: Murua, Iñondo Iturriaga, Sorozabal	Txatanuga Futz Band	Gozategi anaiak		
6								Larrain Dantza	Trabuko	

saguak edota hilerriaren ondoan finkatuta zeundenez, hilobien marmolekin egindako jolas taulak edo neguan pasatutako hotza.

«Ikasle bereziak ginen, bereziak sentitzen ginen eta gure arteko barremanetan igartzen zen» gogoratzen du Olaia Yarrituk, ikastolako lehenengo promozioko ikaslea. «Ez dakit Maite anderenoak nola jasaten zuen. Eskerrak zenbait gurasoen laguntza jasotzen zuela zainketa lanetan».

1977an, helduen euskalduntzearen inguruan murgildutako zenbait pertsonak Aresketa ikastola sortzea erabakitzen dute. 22 guraso bildu ziren. «Ez genuen di-

ZIRKUITOAREN luzera 6 eta 7 km bitartekoa da, sei gunez osatua eta herriko plaza helmuga du. Abiapuntua **Aresketa** Ikastolan da, inagurazio ekitaldiko dantzaldiak artzain zakurren frogekin nahastuko dira hemen.

Mendi maldetan **Zaraoe** area dugu. Historia, etnografia eta Aiala bailarako argazki erakusketak ditugu hemen. Lekuak esanahi berezia du amurriotarrentzat, eskualdeko alkateen biltokia eta erabaki gunea baitzen. Ku-

kubiltxok kale antzerkia, eta Carlos Subijanak *a capella* abestutako Iparraldeko doinuak ekarriko dizkigute. Zazpiko Aialako taldeak euskal soinutresnekin egindako musika eskainiko digute.

San Jose gunean hainbatek gustuko dituzten Bittor Aiapek, U.K.k, Deabruak Teilatueta eta Eskixuk joko dute.

Lucas Rey eskola publikoaren aurrean —4. gunea—, herri bazkaria eta Kaxianoren emanaldia izango dugu. Bitxikeriak

ez dira faltako hemen, Amurrioko zenbait lagunek kamioi bat garraiatuko dute indar fisikoa erabiliz eta eguerdi partean mikroa irekiko da eszenatokira igotzen direnentsat. Aizkolari eta tronzalari arteko desafioak eta Laudioko herri kirol zaleen erakustaldia dugu.

Arratsaldean eta Udal **Parkean** Txatanuga Futz Band eta Gozategi Anaien emankizuna izan osten, **Herriko Plazan** Larrain dantza eta Trabuko taldea izango dugu.

Gorbeia aurrez aurre

EZ GALDU TRENA!

GASTEIZ

Jose Mardones, 8 / 26 35 40
 Peru, 8 / 22 60 50
 Arana, 30 / 25 24 00

Arabako

LAUDIO 672 67 22
 AMURRIO 89 23 34
 URDUÑA 89 23 34
 ARTZINIAGA 89 23 34
 URKABUSTAITZ 25 24 00
 AGURAIN 30 04 08
 ARAIA 30 04 08
 LEGUTIO 25 24 00

AMURRIOKO UDALAK

ARABA EUSKARAZen
egunean ongietorria
ematen dizue

Amurrión bigarrengo aldiz egingo dute Araba Euskaraz. (Argazkia: Marisol Ramirez).

rurik, ez genuen ezer baina ikastola edukitzea nahi genuen» azaltzen digu Jesus Guerrak, hastapenetan ibilitako gurasoak. «Laguntzak jaso genituen Diputaziotik Francoren garaiko alkateak ere barrakoiak egiteko solairua utzi zigun». German Rubenach, guraso ohiak ikastolako barrakoiak eraikitzea gogoratzen du, «barrakoiak zekienaren arabera laguntzen zuen. Planoak egiten zekienak horretan, iturgintzaz zekienak ubideak jartzen... jendearen parte hartzea handia izan zen». Egun AEKko euskaltegia dago barrakoi hoietan.

Aurerrago, Amurriko Institutuak utzitako tailer batzuetara aldatu zen Aresketa Ikastola. Egungo Aresketa Ikastolaren eraikuntzari aurre egiteko, 1984 urterako 80 milioi pezeta inguru behar ziren. Gasteizera abiatuak ziren adreilu bila, adreiluen

kanpaina eratuz. Amestutako ikastola eraikitzea zen hurrengo erronka. Laborategiak, jantokia, 16 ikasgela... zoragarria! «Baina, gutxira konturatu ginen amets

bori ere txikia geratzen zitzaigula». Ez ziren ikasle guztiak sartzen. Laborategiak txikitu, zerbitzuak kendu, ikasgelak banatu, oztopo berriak agertzen ziren.

Egun, Aresketa Ikastolak Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren ezarpenari aurre egin behar dio. Ikastola gehienak bezala, duen arazorik larriena, 16 urte bi-

Araba Euskarazek Ikastolaren sorreran ibilitako pertsonak omentzeko balioko du. (A: M. Ramirez)

tarteko derrigorrezko oinarritzko heziketarako azpiegituren prestakuntza da. Laborategiak maila gorenetera egokitu behar dira, ikasge-len antolakuntza aldatu, jolasokiak eta kirol instalakuntzak hobetu. Badirudi inoiz bukatzen ez den prozesua dela. «Baina guk ez dugu inoiz bogerleko bat bera ere jarri ohiko kuotez gain, -gogoratzen du Jesus Guerrak- kredituak eskatu ditugu, ekimenak gureak izan dira baina azkenean, handik edo hemendik laguntzak jaso izan ditugu».

1986koa gogoan

AURTENGO Araba Euskarazetik lortuko den diruak ikastolako azpiegituraren handitze beharrak asetzeko balioko du. 1977an hasi zirenak, aurtengo edizioaren antolaketa lanetan ari dira eta gehienak 1986an Amurrión izan zen Araba Euskarazeko edizioa gogoratzen dute. «Herriko euskaltzaleak biltzeko balio izan zuen. Ez zen ikastolaren aldeko jaialdi soila. Baitarako euskaltzaleok lan egin genuen jaiak aurrera egiteko eta euskara eta euskal mundua ezagutzen ez zutenen artean hauekiko sentsibiltatea handitzeko balio izan zuen. Nabaria izan zen burrengo urtean matrikulazio kopuruaren hazkundera gogoratzen du Josu Aldamak, AEKko kidea eta helduen euskalduntzearen hasierako urratsen lekuko eta bultzatzailea. 1986ko edizio horren koordinatzaile

Tonu txikiak bertso txikientzat

GILLE Iturriondobeitia musikaegilea eta Juanjo Respaldiza bertsolaria izan dira aurtengo Araba Euskarazi musika jartzeaz arduratu direnak. 1993an Danbak kaleratutako «Euskararik gabe Araban zer gare-k izandako arrakastak bertsolari eta musikagile hauen elkarlana ekarri digu berriro, aldaketa nabaria bada ere.

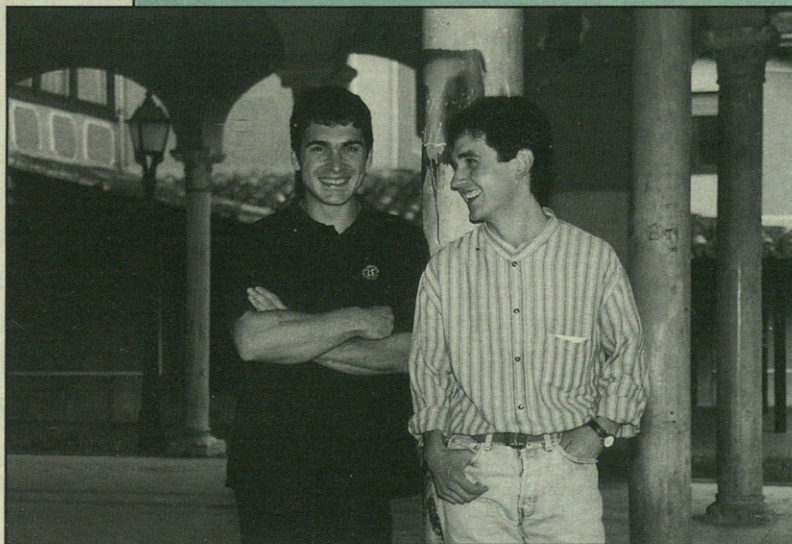
Euskal Herritik alde egin eta berriro itzuli den agurea dugu Juanjo Respaldizak erabilitako metafora euskarak izan dituen joan-etorriak adierazteko. «Hasiera nabiko

tristeia da, euskarak galdu duen esparrua bururatzzen zitzaidan. Apurka euskara irabaziz doa eta bukaera alaiagoa da. Egoera ona ez izan arren, agureak, hau da, euskarak badu laguntzarik, agertu du Juanjok. «Juanjoren letrak gustuko ditut berehala musika ikusten dudalako. Tonu txikiak erabili ditugu estrofetan eta tonu handiak, alaiagoak, estribilloetan, euskararen une argi ilunak azaldu digu Gillek.

«Bertsolaritzan asko erabiltzen dira bertso luzeak baina idazteko ha-

marreko txikiak oso gustuko ditut. Beste bi bertso gehitu dizkiot Gillek bala eskatuta». «Erritmo bizia goa dute bertso txikiek» gehitu dio Gillek Juanjori. Gillerekin batera (baxua eta mandolina), Danbako partaide ohiak diren Josu Garaita eta Jabi Cepeda (ahotsa eta kitarra elektrikoa), Gontzal Ballesteros (bateria), Tito Blanco (gitarra akustikoa), Onintze Barbero (biolontxelo) eta Joxi Gonzalez (akordeoia) beste hainbat lagunen artean, aritu dira. «Nabiko akustikoa da. Konfiantza giroan egin izan dugu, bakoitzak askatasuna izan du nahi duena egiteko. Ez dugu euskal instrumenturik sartu, melodiak berak du indarra eta bertakotasuna».

Ez dute nahi izan marketing lana egin eta abestia defendatu dute egunerokotasunaren gainetik. Juanjoren ustez «euskararen aldeko abestia delako eta Guillek ez zuen nahi «abestiak izaera galtzea. Badirudi, egun baterako abesti soila egiten duzula eta ez da borrela».

LA ROSA PUB

DIONISIO ALDAMA, 10
AMURRIO

BAR KILIMILIKLIK

Mendiko, 2 Tlf.: (945) 39 35 82 -
AMURRIO (ARABA)

Berreuskalduntzea Amurrión, 20 urteko bidea

AMURRIOKO herrian euskararen berreskurapenari ekiteko lehendabiziko haziak ereiten dira 70eko hamarkadan, geroxeago euskalduntze-iturri nagusiak izango diren euskaltegi eta ikastetxeak, sortu edo euskaldundu egingo dira.

1975 urtean helduen-tzako euskarazko eskolak ematen hasten dira, beranduago AEKren euskaltegia izango dena. 1977an Ikastola sortzen da bitarteko gutxi baina ilusio handiz.

Udalerriko ikastetxeetan euskarazko hezkuntz ereduak nagusitzen hasten dira, eta 1983an EBA, Batzokiaren euskaltegia abian jartzen da.

Berreuskalduntze prozesuaren ondorioz, Amurrión oraindik herri erdaldundua bada ere, azken hogeitortan euskaldunen kopurua ehun bat euskaldunetik, biztanle-goaren %15era pasa da. Haurren irakaskuntzan euskarazko eredueta %80a biltzen da eta 1990tik aurrera jaiotakoak euskarazko eredueta eskolatzen ari dira.

Kontxesi Elejalde
Euskara zerbitzuko
teknikaria

Orain arte euskararen ezagupena zabaltzea gure helburu nagusia izan bada ere, hemendik aurrera euskararen erabileraren areagotzea dugu erronka, eta horretan dihardugu. Euskara eskola-hizkuntza izateaz gain, beste eremutara ere zabaltu behar dugu, egun, posible dugu hori egitea.

Hau ikusita, esan daiteke inoiz baino baiko-ragoak izateko arrazoiak baditugula, euskararekiko sentsibilitatea areagotu dela, baina bidea hasi besterik ez dugu egin. Bide malkartsua edo leuna izango den ge-roak esango du.

lea izan zen. «Urte askotako lanaren baieztapena esan nahi zuen» azaltzen du. Berrehala German Rubenachek hitza kentzen dio «gurea ondo egindako lana izan zenaren baieztapena», «denok ari ginen ilusio handiz» atera da Olaia ikasle ohia irribarretsu, «adreibilen kanpainarekin genbiltzan

oraindik, eta nik 'ikastolak 16 ikasgela behar ditu' zioen pegatina Buesari jarri nion» dio barrez Ainara Rubenach ikasle ohiak, «aurtengo ediziora ere gonbidatuta dago» azaltzen du Ramon Azurmendi zuzendariak.

Olaia Yarritu eta Anaiara Rubenach ikasle ohiek aski

Erabilerari dagokio txanda

JOSU Aldamak, AEKko kidea eta Amurrión helduen euskalduntzearen hastapenetan ibilitakoak, Amurrión euskararen erabilerak duen hutsunea nabarmendu nahi izan digu. Joseba Arregiren esaldi bat erabili du Amurrión gertatzen dena adierazteko. «Kulturako kontseilari ohiak esaten zuenez, belaunaldi batzuk galdutzat eman behar dira eta ume eta haurren euskalduntzean datza euskararen etorkizuna. Baina hutsune nabarmena bizi dugu euskararen erabilpen mailan. Plangintza orokor bat behar dugu herri hau euskalduntzeko. Aurrerapausoak eman dira eta ekimen interesgarriak daude

baina ez da nahikoa. Plangintza hau ez bada gauzatzen umeek ezin izango dute ikasitako bideratu».

Ildo honetatik, orain delurte bete, Aspaltza Euskara Taldea sortu zuten Amurrión. «Euskararen erabilera berreskuratzea nahi dugu. Eguneroko bizitza euskaraz egitea nahi dugu, kaleko giroa euskalduntzea nahi genuke». Umeei zuzendutako ekimenak arrakastatsuak izan baziren ere, gazte eta helduen artean euskararen balio soziala ez da handia «nabiz eta jarrera ona izan betikoa gertatzen zaigu: euskararen alde baina euskararik gabe argitzen digu Romo Zamorak, Aspaltza taldeko kidea.

ondo ezagutu dituzte euskarazko hezkuntzaren normalizazio bideak orain arte izan duen geografia malkartsua. 14 urtekin ikastola utzi eta Amurrión Institutura abiatu ziren. «Orduan A eredu indartua delakoa jaso genuen. Ikasle bereziak ginen ikastolatik ateratzen zen lehenengo promozioa baitzen gurea» azaltzen du Olaiak. Egun, unibertsitatean dago gaztekeraz ikasten «ikastolan ikasitako institutuan galdu baitut». Hala ere, Ainarak jasotako hezkuntzaz harro sentitzen da, «gure irakasleekin eta gure artean ikasgelan izandako harreman berezia nabaria zen. Irakasleak laguntzaile eta lagun bezala hartzen genituen».

«Ikastolako gurasoek argi genuen euskarazko hezkuntza kalitatezkoa izan behar zela. Lehenengo promozioak ikastolatik atera

Amurrión
ikastetxeetan ez da
A eredurik; aldez, D
ereduak ikasleen
%55a hartzen du,
Aresketa ikastolak
hautetako %43
jasotzen ditu

zirenean, beldur ginen. Baina institutuko zuzendariarekin bitz eginda gero, jasotako hezkuntzaren kalitateaz obartu ginen. Gure seme alaben prestakuntza gainerakoen baino hobea zen» jarraitzen dute German Rubenachek eta Jesus Gue-rak.

Lehenengo hiru promozioek B eredu bazuten ere, laugarren promozioan D eredu hartzeaz gain, ikasle kopurua bikoiztu zen. Egun, Aresketa ikastolak azpiegitura arazoak ditu, ez batira

Amurrión euskaldunen kopurua %12koa bada ere, ia euskaldunen kopurua %20ra heltzen da, eskola publikoetatik A eredu desagertu da. Gurasoen euskalduntzea edo «ahoz aho programa» —0-6 urte dituzten haurren gurasoak euskalduntzeko AEKk eta Udalak bultzatutako ikastaroak— ekimen interesgarriak badira ere, euskararen kale presentzia ez da nahi bestekoa Romo eta Josuren ustez.

Nabarmentzekoa da Udaleko Euskara Batzordeak egiten duen lana. «Baina egiten duguna ez da nabikoa herritarrek euskara hitz egin dezaten. Espero dugu aurtengo Araba Euskaraz edizioak, 1986an gertatu zen bezala, herritarren euskara ikaste eta erabiltze nabia piztea».

eraikuntzan Haur Heziketa mailako ikasgelak sartzen eta gainera, Derrigorrezko Bigarren Hekuntzaren bigarren ziklokoak egokitze premia du. 429 ikasle ari dira Aresketa ikastolan.

Gurasoentzako gau eskolak

«Dena den guraso asko lehenengo mailara bidaliko nituzke euskara ikastera» aitortzen du Ainarak bere aitari begira. Aresketa ikastola gurasoen gau eskolak antolatzen aintzindari dugu. Egun ere, horren ondorio dira AEKk eta udalak bultzatutako Ahoz Aho Ikastaroa. «Euskararen transmisioa bermatzea nahi dugu eta B eta D ereduetan arituko diren 0 eta 6 urte bitarteko seme-alaben gurasoak euskalduntzen saiatzen gara» azaldu digu Josu Aldamak.

Ikastolen historia luzea bada ere, 90. hamarkada ho-

Egun, Aresketa Ikastolak 2 eta 14 urte bitarteko 429 ikasle ditu. (Argazkia: Myriam Gartzia)

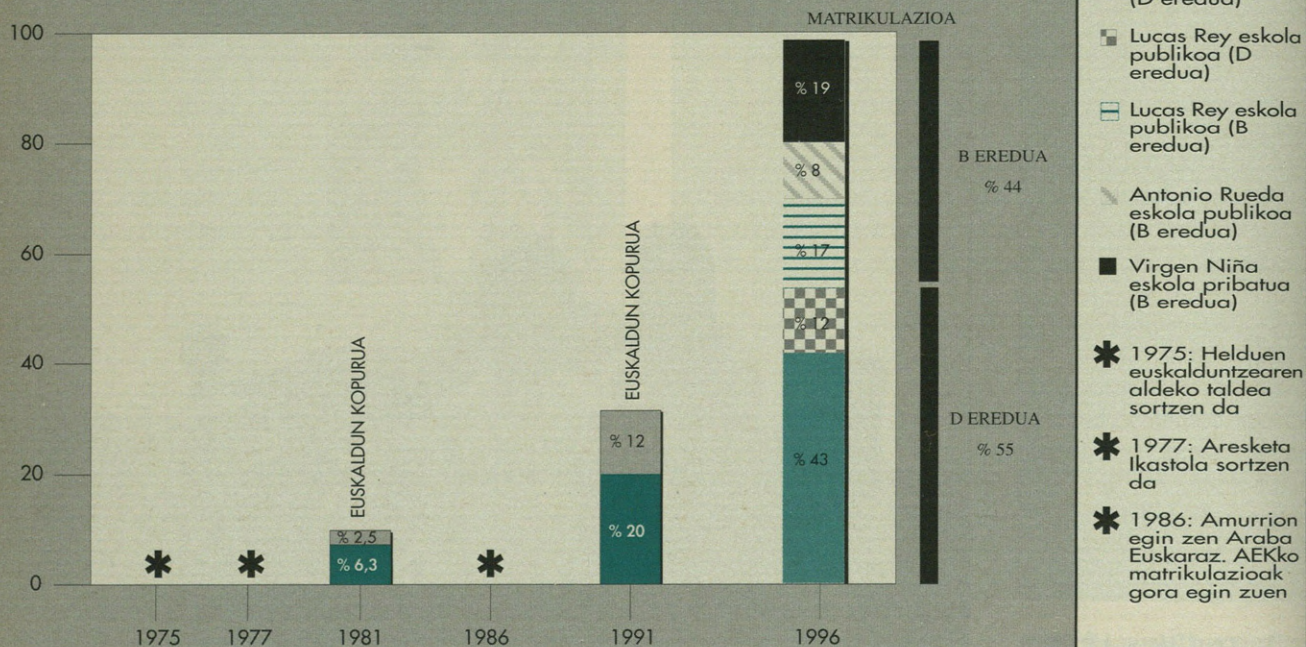
netan ikastolako kideek erabaki gogorrei egin behar izan diete aurre. Egungo Espainiako Hezkuntz Legearen erreformak eta 1993an Euskal Eskola Publikoaren legeak zauriak zabaldu dituzte. Romo Zamora, Aspal-tza Euskara Taldeko kideak

eta Ikastolako Gurasoen Elkartearen lehenedakari ohiak ondo gogoratzen du 1993 urtea. Erabaki gogorra izan zen, eskola publikoa ala sistema pribatuaren aldekoen arteko diferentzia 19 botoetako izan baitzen. «Proiektuan iraunkorki aritzen gi-

nenok, Batzordearen gehiengo eta Klaustroa ia osorik sare pribatuaren alde agertzen ginen».

Hainbat lan eta izerdi isurita gero —bi urteko ikasge-la zabaldu, azpiegitura arazo-iei aurre egin ala Amara Berri proiektua bultzatu—,

EUSKALDUNTZEAREN BILAKAERA AMURRION

planteatutako sare publikoa ez zetorren bat Aresketa Ikastolako gurasoen irizpideekin. Hala ere Romo Zamoraren iritziz «gure izaera publikoa da, kuotak txikiak direlako. Eta gure nabia eskola publikoa izatearen aldekoa da. Baina, gure ustez, gurasoek zein irakasleek, erabaki abalmena galtzen dute egungo legearekin». Iritzi zein alderdi berdineko kideak aurrez aurre jarri ziren, enfrontamendua handia izan zen «bezkuntzaren planteamendua bain delikatu da, askotan norberak dituen ideia politikoekin bat ez datorrela» jarraitzen du Romok.

Matrikulazio kopurua mantendu egin zen, egun ikastola D eredua, manten-

tzen duen ikastetxe bakarretakoa baita. «Euskaraz kalean dituen oztupoak ez ditut nik nahi nire seme-alaben bezkuntzan. Euskal eskola publikoaren alde nago» dio Loli Garciak, ikastolako gurasoak, «baina ez dut uste publikazioak euskarazko bezkuntzak dituen arazoei aurre egiten diotenik». «Agian, esaldi horri bitz bat falta zaio, hau da, euskal eskola publiko euskalduna» zuzentzen du Ramon Azurmendik.

Amurrioren dauden ikastetxe publiko eta pribatu guztiak A eredua ezabatu dute. Lucas Rey ikastetxe publikoa B eta D ereduetan aritzen den bitartean, Antonio Rueda Ikastetxe publikoa eta Virgen Niña eskola pri-

batu erlijiosoa B ereduetan aritzen dira. Aresketa ikastola D ereduan bakarrik ari delarik. Ikastolak matrikulazio osoaren %43 hartzen badu ere, Lucas Rey D ereduan dituen kopurua gehituz gero, emaitza nahiko ona da: Amurrioko eskola adinean dauden umeen %55a D ereduan ari dira, ikastola ume gehien hartzen dituen ikastetxea izanik.

Orain arte, Aresketatik atera izan diren promozioek bi aukera izan dituzte: Amurrioko Lucas Rey Institutuak duen B eredua hartzea ala Audio Ikastolara abiatzea. Gertutasun irizpideak eragirik ikasle gehienak institutaren aukera hartu dute. «Nik nabiko nukeena seme-alabak ikastolan ikasitako

ez abaztea da, gerora AE-Kren beharra ez izateko» argitzen digu Loli Garciak. «Ikastolak bultzatzen duen bezkuntz sistema eta bizkuntzarekiko jarrera mantentzea maila ertainetako bezkietan eta unibertsitatean nabiko nuke nik».

Sustraituta dagoen bizkuntzarekiko jarrera honekondorengoak aurkitu ditu Amurrioren, Aspaltza euskara taldean. «Ikastolan hartutako bizkuntz irizpideak kaleratzea nahi ditugu» azaldu digu Romo Zamorak, taldekideak. 20 urteotan ari dira ikasten eta euskarazko hezkuntza bultzatzen, «eta odaindik ez da bukatu». Urte hauen saria Araba Euskarazeko edizioa izan dadila denon esku dago.

Testua: Myriam Gartzia

Euskara guztiz ona

Arabari dagokiona

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

Txistualariak sasoian datoz, atzetik

KRISTO guztiari kontuak eskatzeko joera erraza dugu kazetari eta komunikabideok, eta gutxitxo lantzen dugu autokritika den kirol gogorra. *Mea culpa*. Telebistari begira —Baionako katedraleko gertakizunen bihotzerreak parranda gogorik uzten ez zuen iluntze horretan, ertzainen *peloteroen* tiro hotsa karriketan— ohartu da honako kazetari besamotz hau Euskal Herriko Txistulari Txapelketak zeukan mailaz, hor azaldu ziren musikarien garrantziaz, finala izan zen espektakuluaren dotoreziaz. Eta gu siestan!

Kategoriako musikariak entzun eta ikusi ziren Gasteizen maiatzaren 26ko final horretan. Antolatzaileek —Jose Inazio Ansorena eta bere lagunek— txapelketa bideratzeko formula berri eta erakargarria ipinia dute martxan, saioa kontzertu dotore eta atsegin bihurtuz. Espektakuluaren neurrietan ongi integratu zituzten txapelketako partaideak,

atzeko talde efikaza —Inaki Salvador and company—, dekoratu polita... eta normalean ukitu folklorikoa suertatzeko arriskua duen dantzari bikotea ere elegante integratzen zen. Bideoan grabatuta altxor gisa gordetzeko saioa. Txistularien elkartearen ekitaldi horretan indarra nabari zen, bizi izan duen ahulalitik aterata txistua luze baino lehen modan jartzera eraman dezakeena.

EUSKAL Prentsaren Eguna izenburupean antolatutako Egunkariaren Egunarekin borobildu da Euskalkom bilkurekin hasitako astea. Sagues auzoko jai ekitaldietatik eguzki erreko egun patxadatsu baten oroimena geldituko da, maila apalagoan bada ere euskaren aldeko jende bilkuren zirkuituan bere lekutxo egin duen egun horrena. Lehen edizioetako buruhauste giroa iraganik, norberak bilatzen zituen Saguesen bere haurrak ordu erdiz aparkatzeko jostai-

luak, aspaldiko euskaltzale adiskideekin aperitifa hartzeko aitzakiak, edo arratsaldeko *juergasmoak* asetzeko moduak.

Saguesen zeuden euskarazko prentsa egiten zutenen ordezkariak, eta egun horretarako eskaini zizkiguten Euskalkomen antolatzaileek zazpi egun lehenagoko hitzaldi eta mahainguruen azken

■ Txistulari
Elkartekoek txapelketa
bideratzeko formula berri
eta erakargarria ipini dute
martxan. Bideoan
grabatuta altxor gisa
gordetzeko saioa zen.

Euskal prentsaren eguna eta «Euskaldunon Egunkaria»ren festak elkarri esku hartuta egin zuten ospakizuna Donostiako Sagues auzoan. Euskaraz egiten diren aldizkarien erakusketa zabala ikusteko aukera ere izan zen Uliia magalean hilaren bederatzian. Egunbeteko festa alaituko zuten ekitaldiak soberan izan ziren: kontzertuak, trikitilariak, bertsolariak, titiritero, hankapaluak eta haurrentzat ikuskizun ugari prestatu zituzten antolatzaileek.

Pentsa, Pentsa!

ondorioak ere. Horietan azaltzen dira sektoreak bere buruari ikusten dizkion arazoak, aurrera begira azaltzen diren lehentasunak, elkartasun beharraren aldarrikapena eta erakunde publikoei luzatzen zaizkien eskariak. Aginte publikoen erantzuna laster ikusiko da, eta seguru horretaz hitz egingo dugula. Saguesen ere denon ahotan zebiltzan elkarlan desioak emaitza bihurtzea euskal prentsagileon esku dago, eta badirudi —denek ahantzia bide dugun *Pentsa Euskaraz* hartatik hainbeste euri egin du!— amorrazio gehiagor heldu behar duogula desafio horri.

Honako honi —eta barkatu atrebentzia— gustatuko zitzaien ondorioetan gutxienik aipatu ziren «beste hainbat gai» bilduko zituen atxoren bat erastea. Diru publikoaren halako beharra duen euskal prentsaren autonomiarena kezka oso zabaldua ez izatea posible da; baina kazetaritza irakaskuntzaren desegokitasuna ehunka gaztek nozitzen dute iadantik, eta egunen batean eskuetan lehortuko zaigu. Denoi.

EUSKAL Telebistaren bigarren kanalen hamargarren urteurrena erdi-isilpean pasa da. Aukera polita galdu dugu nazio proiektua erdaraz ere eraiki beharraz eta produktu autonomiko edo probintziano bat izaten gelditzeko arriskuaz eztabaidatzeko. Bietatik dastatu dugu eta urteotan.

Askok ez dauzkagu ahaztuta ETB1 euskaraz eta ETB2 elebiduna izango zela esaten zitzaigun garaia. Duela hemezortzi urte elebitasunaren ikurrina jasoz sortu ziren egunkariak oraindik go-goan ditugun bezala. Balizko eredu elebidunek iadantik ez dute haur bat ere konbentzitzen. Baina euskararen eta erdararen arteko elkarbizitza hor dago, eta abertzaleek erdaraz —erdarez— egin behar duten erabilera ere bai. Tabuak aspaldi erori zirenez eta bizio bera denok praktikatzeko dugula aitortuta, balantze bat egin eta aurrerapausuak markatzeko lotsarik ez genuke behar.

PELLO ZUBIRIA

RENTSA: «Materialak eta objektuak zapaltzeko edo konprimitzeko erabiltzen den makina, eskuarki bi gainazal zurrunez osatua, haietako bat mekanismo hidrauliko edo mekaniko batez higiarazirik bestera hurbiltzen delarik». Beno, nik aipatu nahi dudana prentsak, uste dut, zeregin hau ere betetzen duela. Izugarritzko presioa jasaten dugu berak nahi duenean eta Majadaondako edozein txororen apustu xelebreaz ari zaigu hurrengoan, goizeko lehen orduan, beste ezer baino garrantzi gehiagoko albistea bailitza. Hark idatzi eta, Jaungoikoak emaniko erantzun sakon eta aholku ahalguztidunak jorratzen. Baina, euskal prentsa idatzia dela eta, uste dut, gehiago estutu behar gintuzkela. Ez da iristen euskaldunongana edo ez gaitu behar hainbeste zulatzen behintzat. Bere eguneroko bizitzan hizketa ia bakarria euskera duen askok (gehiagik), Diario eta Correo irakurtzen du.

NIK hori normalizat daukat. Ez diot gure amari orain euskaraz irakurtzen hasteko eskatuko bere eskola garaietatik gazteleraz irakurtzeko ohitura izanik. Badakit hark, entzumenaren bidez datorrena euskeraz jasoko duela, irakurmeneko gazteleraz hartuko duen bezala. Baina poz ematen dit ia baserri denetan euskaraz sartu diren «Arantzazu» edo ARGIA edo... egutegiaren orritxoak ulertzeko egiten dituen ahaleginak ikusten ditudanean. Eta hark (beste gehiagok bezala) ahalegin hori egiten badu, nola li-teke 'D' ereduan euskararen alde edo, bestelako irakurketa egin nahi bada, euskararen kontura bizi direnek gaztelerazko prentsa besterik ez irakurtzea? Zein eredu ematen diete hezigai dituztenei?

IÑAKI MURUA

GEHIEGITAN barruntatzen dut, irakasle horien seme/alabei lan bat egiteko materiala ekartzeko eskatu eta gazteleraz bakarrik ekartzen didatela. Nolz hori, galdetzean: «Eske gure etxean ez dugu besterik hartzen». Eta gurasoei galdetzean: «Eske euskeraz ba al dago bada gai interesanteak lantzen dituzten aldizkari edo bestelakorik?»

-Saiatu ezik ez duzu sekula ezer aurkituko.

-Gazteleraz bilatzen ere ez naiz saiatu baina iritsi zaizkit bada!

Horra hor gakoa. Ohituraz datorren zerbait da gaztelerazkoa eta euskarazkoaren ohitura sortzeko, gazteegi oraindik?

Horregatik uste dut, Euskal Prentsak prentsa lana (pentsa lanarekin batera edo gehiago, pelma lana) sarriago egin beharko lukela. Jendea, azkurak ea azturak aldatzen dizkion. Prentsa edo dolare lanetan ihardun behar luke, zapaltze horri dariokeen euskal kutsuak denok busti gaitzan eta beste modu batez jokatu. Dena den euskararentzat eta euskararen kontura bizi garenok, dena bestek ematearen zain egon gabe, ipurdia mugitzeko garaia izango dugu bada! Hala ere, hau hemen idazteak ezer gutxiariko balioko du, irakurtzen duzuenok pauso hori eman duzuen seinale izango da eta. Zer egin? Hasi prentsa lanean eta inguruak eztenkatzen!

TXUTXU - MUTXUKA

DURANGO-BAQUE ANTZERKI SARIA MARTXAN

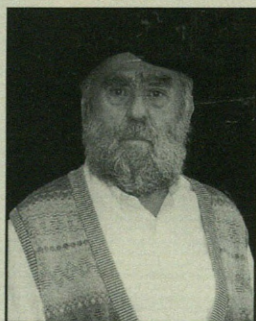
Hirugarren edizioa duen Durango-Baque antzerki sarirako deialdia egin berri da. EOLO S.L., GEROA eta COOP. LDA antzerki konpainiek antolatuta, Espainiako Estatuko antzerki talde guztiek izango dute bertan parte hartzeko aukera. Bi urtean behin egiten den lehiaketa honetan euskaraz zein gaztelaniaz idatzitako obrak eta bakarka ala taldeka aurkeztu daitezke. Milioi erdi pezeta eskuratuko ditu lehenengo sari-tuak. 60 eta 150 minutu bitarteko denbora hartzen duen lana behar du izan eta irailaren lehena arteko epea izango da aurkezteko.

NOR - NORI - NOR K

J.A. LECUONA

kazetaria RSBAP-ko kide da iragan astetik. Lanbidean 50 urte eman dituen irundar hau asteazkenean hilak 5 sartu zen Euskalerrriaren Adiskideen Elkartean. Sarrera hitzaldian bere kazetari laneko kapitulu nagusienak azalarazi zituen: Franco eta Hitlerrek Hendaian izandako elkarrizketa eta Winston Churchill Borda Berrin egon zenekoaz egindako lana nabarmendu zituen bereziki Juan Antonio Lecuonak●

PABLO ANTOÑANARI

«Memoria, divagacion, perdidismo» izeneko bere azken liburua aurkeztu dio Pamiela argitaletxeak orain egun batzuk. 1994an EHUKo Informazio Zientzien fakultatean eskainitako hainbat hitzaldi biltzen dira bertan. Pablo Antoñanari nabarmendu duenez, lan hau ez zegoen liburu moduan azalarazteko pentsatua eta horregatik ageri direla «errepikamenak eta erreflexioak»●

LEIRE BILBAOK

jantzi du Eskolarteko handien mailako txapela. Bertsolari ondarroarrak Ainhoa Agirreazaldegi hartu zion aurrea. Hainbat bertso entzun ziren Arrasaten, baina txapeldunak bete betean asmatu zuen «ikasketak etxetik kanpo edo gurasoekin» gaian. Leire Bilbaok kartzelako gaien (haurgaltzea) zailenera jo zuen, haurgaltzearen aldeko arrazoia plazaratuz bere bertsoan●

TEILAK

JABEGO INTELEKTUALA AZTERGAI LEIOAN

Ikus-entzunezkoen sektorearen garapenarekin batera azaleratu dira jabego intelektualari buruzko arazoak. Ikus-entzunezko lege arazoak eta lan horiek ekonomikoki balioztatu eta kudeatzeko irizpideak izango dira aztergai Euskal Herriko Unibertsitatearen Leioako kanpusean ekainaren 17tik 21era bitartean egingo den ikastaroan. Komunikazio Zientzien Fakultateak, EGEDA produktoreen elkarteak eta Euskal Zine Ekoizleen Elkarteak antolatutako ekimena da.

Sektore horrekin ikustekorik duten enpresa, sortzaile, ekoizle, antzezle, aholkulari, kudeatzaile eta abokatuei bideratua dago bereziki ikastaroa. Zuzenbidea, Komunikazio Zientziak, Arte Ederrak edota Ekonomia eta Enpresa Zientziak ikasi dituzten lizentziatu eta diplomadunek ere badute, ordea, ikastaroan parte hartzeko aukera. Helburua eskubideen eta kontu ekonomikoaren ezagutzaren inguruan dagoen hutsunea betetzea da.

Teoria eta praktika uztartuz bost eguneko egitaraua antolatu dute. Ekainaren 17an Javier Hualde Zuzenbide Zibileko katedraduna lege kontzeptuei buruz mintzatuko da. Hurrengo egunean Isabel Hernando Zuzenbide Zibileko irakasleak ikus-entzunezko lanetik eratorritako «eskubideak» jorratuko ditu.

Arlo praktikoa dagokionean, ekainaren 19an eta 20an kontratu-dokumentuen negoziaketa eta idazketak nola egin behar diren ikasteko aukera izango da.

Ekainaren 15ean izango da Euskal Kantu Txapelketaren finala Gasteizen

Euskal belarriak goxatu kantugintzaren harrobiarekin

Euskal kantautoreen uzta berria abian da. Euskal Herriko hiriburuetan kanporaketak izan ostean, Gasteiz dute tranpolinerako azken geltoki. Ilusioz beterik gerturatuko dira 22 parte hartzaileak.

EUSKAL Kantuzaleen Elkartek antolatutako Euskal Herriko Euskal Kantu Txapelketak edizio berri bati bukaera emango dio datorren ekainaren 15ean Gasteizko Principal Antzokian. Bitartean herrialdekako kanporaketak joan dira eta horren emaitza agerian da dagoeneko: hogeita bi kantu aukeratuak dira, hiruna herrialde bakoitzetik -kanpo-

Etzakit Hernaniko gazteak finalerako txartela eskuratu zuen Oiartzunen. (Arg.: Alberto Elosgi)

raketa bakoitzeko irabazleak-, eta azkena Pariseko ordezkari gisa datorrena.

Araban Kantu Txapelketaren finala ospatzen den lehenengo edizioa da, eta ohikoak diren helburuak bete nahi ditu aurtengo edizio honek ere; batetik, ia

ahaztuta leudekeen kantuak gogoratzea; bestetik, euskal kantuaaren arloan dagoen aberastasuna ezagutaraztea; eta azkenik, kantu berriak plazaratzea.

Finalera sailkatutako hogeita bi kantuen artean denetarik dago: «kantu zaba-

rrak, berriak, herrikoiak... Aurreko edizioekiko konparatuta, berriz, kantu berri gehiago daude aurtengoan, eta a capella modalitatean gebienak», azaldu digu Maribel Diez Gasteizko Kantu Txapelketaren antolatzaileak. Kantuak aur-

Manex Muturbeltz: «Aukera gutxi izaten dira giro goxo batean kantatzeko»

**Orain dela 4 urte Iparaldeko Kantu Txapelketan parte hartze-
ra nola animatu zinen?**

Ordura arte jendaurrean aritu gabea nintzen. Aspaldi lagun batek gitarra oparitu eta berehala kantuak egiten hasi nintzen. Musikari batek erran zidan nik egindako kantu bat, bederen, txapelketan aurkez nezakeela, eta horrela animatu nintzen, ea publikoaren presioa jasateko gai nintzen.

**Eta nola gainditu ze-
nuen frogatza?**

Gogorra zela konturatu nintzen, baina behin gainditu nuenez beste bizpahiru aldiz zergatik ez nuen bada gaindituko? Nere kantuzaleatasuna frogatu nuen orduan eta finalera ez iritsi arren, txapelketak animoa eman zidan. Geroztik hainbat kantaldi bat eskaini izan dut, gehienbat antolatzaileekin zuzenean harremanetan jarritz.

**Uztailerako, berriz, lehen diskoa kaleratzeko-
kotan zara...**

Hamasei kantu osatu ditut

kolore zuriarekin zerikusirik dutenak: «Sei kolore: xuria» deituko da. Joko handia ematen duen kolorea gertatu zait.

Kantugintzara salto emateko zenbaterainoko laguntza gertatu zaizu txapelketa?

Ezagunagoa zarelarik jendeak gehiago erreparatzen du zuregan. Hasieran zaila da, baina beste kantarien aurretik kantatzeko aukera eman didatelarik lasaituz zoaz. Txapelketa antolatzea aski pisutsua izanik ere, gau beila gehiago antolatu beharko lirakeke, bakarlarientzat oso garrantzitsua da. Aukera oso gutxi baitira giro goxo batean kantatzeko.

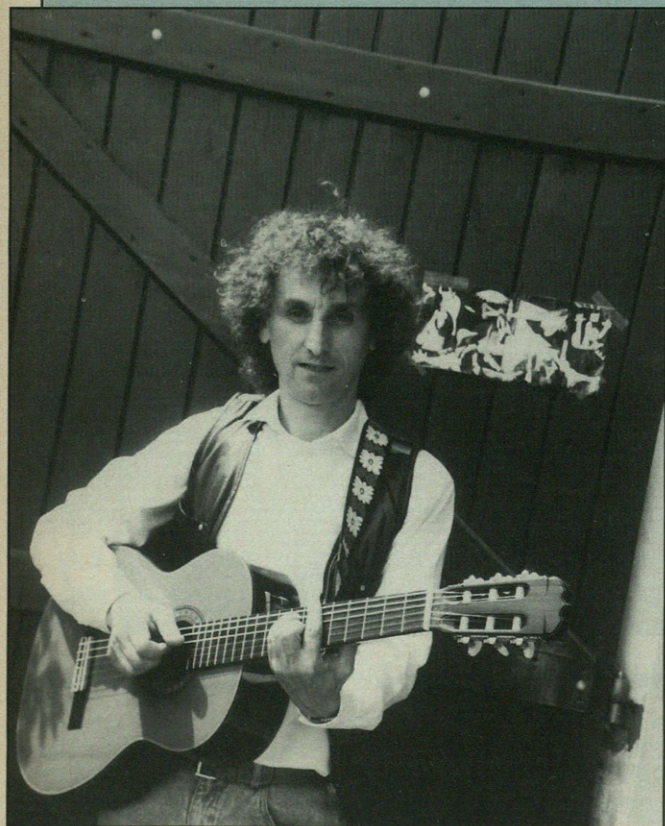
**«Kantu
zaletasuna goraka
doa, Txapelketaren
maila urtez urte
hobetuz doalako;
aurkeztutako
kantuak berriak
dira gehienak»
TXIKI OLAZIREGI**

kantu aurkeztu baitituzte izena eman duten bogeta bat kantariekin, bakarlari, bikote nabiz talde gisa aurkezturik». Hauen artean, bakarlari eta bikoteak dira gehienak, eta honen eraginez txapelketaren kalitate maila urtetik urtera hobetuz doala dio Olaziregik, «ikusterik besterik ez dago, aurkeztutako kantuak berriak dira gehienak» gehituz.

**15 kantalditan
15.000 entzule**

FINALAREKIN guztira, hamabost kantaldi izango dira aurtengo edizio honek paratutakoak. Hamabost bat mila ikus-entzule denen artean, antolatzaileen esanetan, eta mila eta berrehun parte hartzaile oholtza gainetik pasatakoak. Epai-mahai-ide lanetan, berriz, lagun hauek arituko dira: Maite Idirin, Eñaut Larralde, Niko Etxart, Itziar Ruiz de Oña, Fermin Iriarte, Amaia Zubiria eta Estibaliz Arrizabalaga.

Aurreko edizioetan parte hartutakoen artean, bestalde, batzuek dagoeneko kantaldiz-kantaldi eta diskoa ere grabatua dute; beste hainbaten artean, Aitor Furundarena, ordiziarraren kasua dugu. Orain dela lau urte, 1992ko txapelketan 22

**Manex Muturbeltz
hendaiarrak duela lau
urteko kantatu zuen
lehendabizikoz
jendaurrean.**

*kezteko baldintzak, bestalde, nabiko libreak dira: edozein kantu aurkez daiteke, nabiz eta aurretik eza-
guna izan, bonako moda-*

litate hauetan: bai a capella zein edozein tresna musikaz lagunduta ere. «Edozein modutara ere, kantuan baloratzen den lehen ahotsa da», dio Maribelek.

Parte hartzaileen adinari dagokionez, hamalau urte-
tik gorako edonork parte har-
dezake. Era guztietako adi-
netakoak izan dira kanpo-
raketetan, baina finalera
pasatzea lortu dutenen ge-
hiengoa gazteenak izan di-
ra, aurreko edizioetan ez
bezala. Aurtengo edizio
honek dituen beste eza-
garrien artean, Txiki Olazi-
regi, 1992an sortutako Eus-
kal Kantuzaleen Elkarteko
arduradunak zera azpi-
marratu digu: «Kantu zale-
tasuna goraka doa. Kan-
poraketetan Gipuzkoak
izan du inoizko gorakada-
rik handiena, berrogeita bi

Joxemi Martis: «Trikitixa eta bibolinarekin ahotsa egoki uztartu nahi nuke Euskal Kantu Txapelketari begira»

Estatu Batuetan urte t'erdiz egon ondoren, ia kasualitatez Kantu Txapelketan parte hartu eta Gipuzkoako txapelduna zaitugu...

Ahoskatzeko teknika hobetzeko parada izan nuen, eta etorri berritan Kantu Txapelketan parte hartzeko kontua ia kasualitatea izan da. Nere ideia da trikitixa eta bibolinarekin ahotsa egoki uztartzea, eta hori txapelketarako akuitua da. Gipuzkoako txa-

peldun izatea poz handia izan da niretzat, ahalegi-nean jarrai dezadan.

Ia betidanik ari zara kantuan...

Zazpi urte nituela kantatzen hasi nintzen. Euskal kantuak izugarri maite ditut. Lehiaketak proban jartzen zaitu, eta gustokoa da niretzat kantatzeko aukera izatea. Gure hizkuntzan kantatzera bultzatzen duen edozein kantaldi nahiz lehiaketa, berez, interesgarria iruditzen zait, euskal

giroa sortzen lagunduko duelako.

Zer bilatzen duzu kantuan?

Gure historiaren altxorra ere bada kantuan, eta hori ez dugu ahaztu behar. Kantatzea bizia bera da, barne oreka ematen dit, bizitzen laguntzen dizun oreka da. Oxigenoa bezain bitala zait. Horretaz gain, jendaurrean kantatzeak hobetzera zaramatza. Amets egitekotan beste euskal kantautoreekin ko-

laboratzea gustatuko litzaide... txapelketak lasterketa irteerako lerroan jartzen zaitu.

urte zituela parte hartu zuen eta bere burua euskal kantugintzan ezagunagotzat dauka. «Eskua sartzen» izeneko bigarren diskoak, be-

reziki, harrera hobeia izan du, eta Kantu Txapelketari erreferentzia eginez, zera esan digu: «Txapelketak bultzada ematen dizu kanta-

tzen jarraitzeko, eta horri zor diot nik bereziki. Kantu Txapelketak, hala ere, aurretik oibartzun handiagoa beharko lukeela iruditzen

zait. Kantari berriak anima daitezen publizitate gehiago behar du txapelketak».

PATXI SARRIEGI

aizu!ren harpidedun izan nahi dut!

Izen abizenak.....

Helbidea.....

Tinoa.....P.K.....

Herria.....

Herrialdea.....

Bankua.....

Sukurtsal zk.....

Kontu zk.....

Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria eta Estatua: 6.500 pta. Ipar Euskal Herria eta atzerria: 11.500 pta.

Diputazio kalea, 3 - 1.
40009 Bilbo - Tel. (94) 423 15 52

Heldu berri zaidan AIZU! irakurtzen ari naizen bitartean inork ez deitzea espero dut. Bestela, bereak eta bi entzun beharko ditu!

Didier Daeninckx 25 libururen egile den idazle frantsesa eta ezkertiarra:

«Frantzian inoiz ez da existitu intelektualismo aurrerakoirik»

Frantzian ezaguna da oso Didier Daeninckx. 25 liburu idatzi ditu eta horietako zenbait hizkuntza ezberdinetan itzuliak daude. Beti du denbora «kausa galduak» direnen alde egiteko. Euskal Herriari dagokionez, iaz preso eta errefuxiatuen aldeko agerietan azaldu da bere sinadura eta baita iragan azaroan Parisen 80 pertsonen aurka egindako epaiketen kontra ere. Duen agenda betean hutsune bat egin du ARGIArentzat, juxtu Paris iparraldean dagoen Crimee auzoko liburutegia batean liburuak sinatzera joan aurretik.

Idatzi dituzun liburu generoenak «nobela beltza» jeneroak dira.

«Oromenarengatik hilketa» izan zen jenero honetan idatzi nuen lehena. Egiazko istorio bat du oinarri: Aljeriako gerra garaian 1961eko urriaren 17an Parisen egindako manifestazioa. Poliziak ehundaka manifestari hil zituen hartan.

Maurice Papeon zen orduan prefeta, eta baita Bordeleko 1600 juduen heriotza eta deportazioen arduraduna ere. Gaur Frantzian gizateriaren aurkako bidegabekeriengatik akusaziorik duen pertsona bakarra.

Liburu hauek beti al dute oinarri erreala?

Intriga guztiak errealitate historiko eta politikoa kokatu nahi izan ditut beti. «Lehenengo itzulian hila» nere lehen liburuan, Toulousen hilketa bat ikertzen ziharduena polizi inspektorea zen pertsonaia nagusia. Hiltzaileak Eibartik zetorren arma erabili zuen. 1982an egindako hilketa argitzeko poliziak 1962 eta 1942 urteetara egin behar izan zuen atzera. Hilketa azaltzeko herriaren historia ez ofiziala ezagutu behar izan zuen.

«Oinarri erreala dute nire liburuek, errealitate historiko eta politikoa kokatu nahi izan ditudan neurrian»

Nire lan egiteko modua antzekoa da beti. Hilketa bat denboran gelditu da. Bizitzan atzera egin arazten duen zerbait, utzi dituen lekukoak deskubritu eta historia berregiten saitzeko.

Azkenekoa zinemaren ehun urteko historiaren ingurukoa da. Antigoaleko objektuak saltzen dituen gizon batek zinema bobina batekin topo egin eta ikeragari filme ona aurkitzen du: 150 emakume hil dituen «Doctor Holmes»-en istorioa.

Chicagon gertatzen da, zinema sortu baino bi urte lehenago. Liburuaren protagonista, filmean parte hartu zuten artisten bidez, gertaerak berreraikitzen saiatzen da eta istorio hunkigarria aurkituko du.

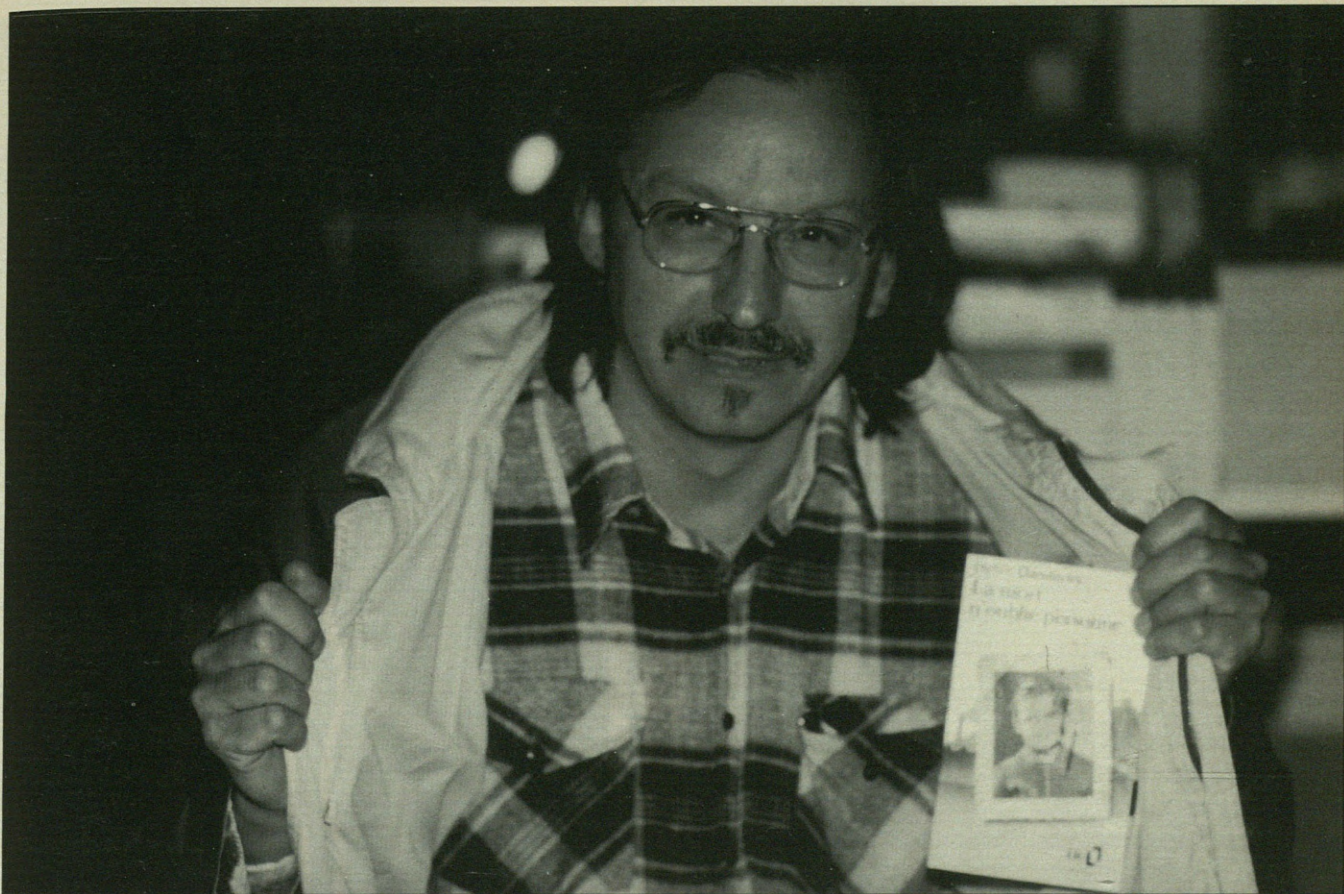
Hurrengo liburua?

«Nazia metroan». Ezezagun zenbaitek idazle bat hondoratu dute. Ikerketa hasten duena ohartzen da, ezkerrekoak deitzen diren hainbat intelektualek Frantziako eskuin muturrekoekin hartuemanak dituztela eta horiek ikertzen dihardu.

Gaur egun Frantzian gertatzen ari den zerbait da. Duela hamar urte ezkerrekoak zela esaten zuen intelektuala eta gaur Fronte Nazionalaren diskurtsoarekin sensiblea dena pertsona berdina dira.

Ez dituzu ordea «sail beltzeko» ak idatzi soilik...

Hainbat jenero landu izan ditut baina beti historiaren une zehatz batean kontatuz. Honen harira, «Borreroa eta biktimak» aitatu behar dut, amaitzeaz dudana beste li-

«Frantzian liburudendetan hiru hilabeteko bizia dute gehienez liburuek». (Arg.: Hur Gorostiaga)

burua. Aljeriako torturaren arazoaz ari da. Areago, gai hori gainditu egiten du, pertsona bat torturatzaile zein momentutan, nola bihurtzen den kontatzeko. Pertsona arrunt bat, tabernako kidea dela edo egunero ikuste duzun beste edonor torturatzaile nola bihurtzen den, zein unetan; nola litekeen une batetik bestera halako aldaketa gogorra gertatzea.

Elkarrizketa aurretik Frantziako gizartea erabat apurtuta dagoela esan duzu; obizko korronte ideologikoei ez diela kasurik egiten. Nola dakusate egoera hori intelektual frantsesek?

Berriki izan diren greben ondorioz, sindikatuetakordezkariak harrituta gelditu dira 150 ezkerreko intelek-

tual frantsesek Chirac-en proiektua babestuz manifestua sinatu dutela ikusirik.

Sinatzaileen artean, soziologo, historialari, kazetari eta idazleak daude... Baina horretaz zuhurtzigabeak soilik harritu dira. Aski zen haien azken artikulak eta idatziak irakurtzea, gizarte arloan Mitterranden politikaren gotorleku lehialenak bihurtu direla jabetzeko.

Abenduko kale mugimenduak, jende asko moztarazten zuten eta Juppereen gizarte segurantzaren plana babesteko konpromezua hartzea behartu du. **Idazleen artean antzekoa al da egoera?**

Izandako aldaketen ondorioz, idazle askok berriz lekua hartzeko beharra sumatu dute. Maiatzeko hau-

teskunde kanpainen esaterako, ezkerrekoak deitzen diren askok Chirac-en aldeko botoa eskatu zuten.

Eskuin muturrekoek botoematearen ehuneko 20ko portzentaia dute eta horrek noski badu ordezkariarik intelektualen artean. Unibertsitatean gauza bera gertatzen da. Lyongo Unibertsitatearen zati bat eskuin muturraren esku dago.

«**Maiatzeko hauteskunde kanpainen ezkerrezkoak deitzen diren idazle askok Chirac-en aldeko botoa eskatu zuten**»

Hondoa jo al du Frantziako intelektualitate aurrerakoiak kanpoan dagoen irudiak?

Inoiz ez da existitu. 68an gertatutakoa ere ilusio irudia besterik ez zen izan, ezkerrekoak zirelako gehien esprimitu zirenak baina beti existitu da eskuin intelektual oso indartsua eta eskuin mutur oso aktiboa. Bestela nola ulertu 30eko hamarkada?, intelektual askok nazismoa erabat babestu zutenean. Beti existitu da, nahiz eta 68az geroztik, Sartre-ren moduko pertsonalitateek geriza egin.

Sartre... desagertu ostean, Frantziako estatuaren intelektual ezagun konprometituez bitz egin al daiteke?

Faktore zenbait aztertu be-

Frantziar intelektualismoa hautsita dago

Urteetan zehar, frantziar klase intelektuala olatu batean bizi izan da giza eskubideen defentsan hartutako konprometuzaren ondorioz emandako irudia dela eta. 15 urtetako botere sozialistak efektu loarazlea eragin du beraiengan. Afari gehiegi Mitterrandekin Eliseoan. Abenduko hiru astetako greba orokorrak orde, hausdura sakona ekarri zuen. 150 intelektualek 'Juppé' planaren aldeko idatzia egin zuten 'Esprit' aldizkarian, baina erantzuna azkarra izan zen eta 200 intelektualek grebaegileen aldeko idatzia plazaratu zuten. Hausdurak, txundituta utzi zituen intelektual guztiak. Sei hilabete be-

randuago, grebaegileekin bat egin zuen taldea 'Morleau-Ponty' elkartean bildu da.

Bestalde, Pierre Bordieu soziologoaren eskutik, azarorako 'Etats Generaux' izeneko topaketa antolatu da. Intelektualez gain, sindikatuetako partaideak eta gizarte mugimenduko partaideak daude gonbidatuta. Asko dira baietza eman dutenak, baina 'Morleau-Ponty' taldeak ezetza eman du Corcuff maisuaren bitartez, talde honetan barneratu ez diren taldeak berrindartu ez daitezen. Azken finean, Corcuffen ustez intelektual guztiak bere kasara elkartuko dira 'Morleau-Ponty' taldean.

har dira. Bloke sozialistaren mitoa ondoratu egin da. Ezker muturreko eta Alderdi Komunistarekin konprometitua ziren intelektual guztiak eskuinaren babes sendoena bihurtu dira.

Adibide bat jartzearen, Leroy Taurie, Liburutegi Nazionaleko presidentea, garai batean komunista zen eta orain «Le Figaro Magazine» ezkerrekoa dela dio. Beste aldera jo duten intelektual asko daude.

Badaude beste batzuk, Pierre Bourdieu edo Gilles Perraulten modukoak oraindik borrokatzen jarraitzen dutenak baina atzerrian sonarik izan ez dutenak, Sartrek izan zezakeena bezalakorik ez bederen.

Zaila al da Frantzian

idazle profesional izatea?

Nil lortu dut. Liburuak ongi saltzen dira, 15 hizkuntzetara itzuli dituzte, haietaz egokitzapenak ere egin izan dira telebistan. Baina zaila da. Frantzian liburu baten 1500 ale saltzen dira bataz beste. Idazleek eguneroko ogia nahi badute beste zer-baitetan aritu behar dute.

Geroz eta liburu gehiago argitaratu eta irakurleak gutxiago dira.

Liburu gehiago argitaratzen dira, liburudenda batean liburuak duen bizitza laburra delako, hiru hilabetekoa gehienez ere. Argitalpenen munduak ziztu bizian funtzionantzen du.

JULEN ARRIOLA

La Casa del Café

— Juan Irujo S. A. —
DONOSTIA

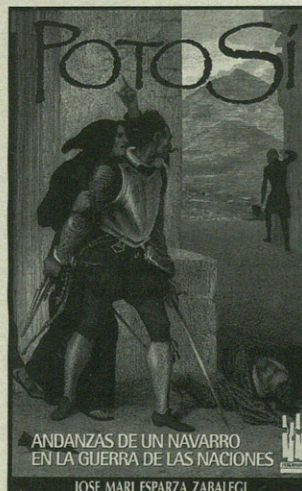
LIBURUAK

«AZKENAZ BESTE»
 ANJEL LERTXUNDI
 ALBERDANIA, 222 or.
 «Ifrentzuak» saileko bigarren
 argitalpen honek nobelaren

taiukera du aurreko liburuaren ez antzera. Eleberri honetan, hil ezin eta bizirik dirauten pertsonaia ezberdinen patuak dira ardatza eta errealitateko eta irudimenezko elementuak nahasten dira paisaia, garai eta egoera ezberdinetan zehar.

Anjel Lertxundi oriotarrak literatur jenero gehientsuenak landu ditu 1970an bere lehen liburua argitaratu ondoren: Nobela, ipuina, artikulugintza, saiakera, haur eta gazte literatura. Bere lanen artean daude, esaterako, «Aise eman zenidan eskua», «Hamaseigarrenean, aidanez» eta «Otto Pette».

«POTOSÍ»
 J.M. ESPARZA ZABALEGI

TXALAPARTA, 244 or.

«Orreaga» saileko kontakizun historiko honek, Potosí inguruko nafar baten gora beherak kontatzen ditu; era berean baskongado eta gaztelarren artean izandako guda latzak deskribatuz.

Kontakizuna XVI. mendean kokatzen da eta Boliiviako Potosí hiriko mehatzetara heltzen diren taldeen arraza eta sinesmen ezberdinen talkak eragindako gudak azaltzen ditu. Jose Mari Esparza Txalapartako arduradunak idatzi du, bere lehen liburua idazteko bilatzen ari zen informazioari esker.

RITXI LIZARTZAREN BEGIETAN

Printzea eta eskalea

Seve Calleja oso aritua eta aditua da haur literaturan. Ederki menperatzen du umeen hizkuntza, pentsatzeko era, arrazoiak emateko era...

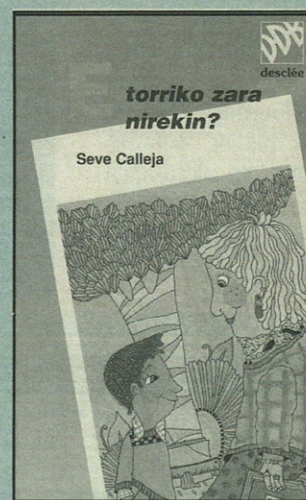
Hori dela eta, zertxobait harrigarria egin zait ipuin hau. Ipuinaren beraren baloreak bigarren mailan utzirik, arraza eta kultura ezberdineko pertsonen arteko ondo ulertua, elkarrekiko errespetua eta berdintasuna aldarrikatzen du. Helburu horren pean, esan bezala, irakurtzeko atsegina den ipuina osatzen du, baina ipuinaren magia apur bat galdurik, batez ere amaiera aldera, erremate eskasa baitauka lantxoak.

Elkarren artean oso ezberdinak (sozio-linguistika mailako planteamendua hitzetan) diren bi haurrean arteko harreman sanoa, zintzoa eta ederra ekartzen digu. «Oso ezberdin» izatea adierazteko, topikoetara jotzen du: zuria aberatsa, snob, disko ugari, liburu ugari, bideo ugari, izen ugari dituen da eta gurasoek jaramonik ez diote; beltzarranak, berriz, familia zabala dauka, txabola batean bizi da, ez du berezko jabeagorik eta

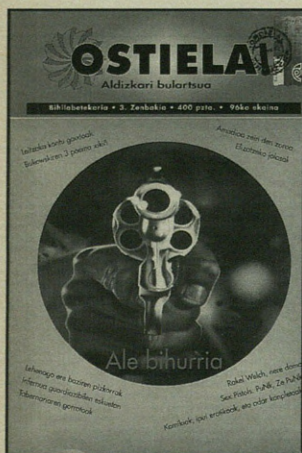
denon aberastasunak bere egiten ditu, bera ere aberatsa dela erakutsiz. Agian errealitatek urrunen dagoena eta ederrena bi umeen arteko elkar onartze eta ondo konpontze hori da. Ezberdintasuna onartzearen planteamendu moralia ia moralina bihurtzen da, eta errazkeria topikoetan ere agerikoa da, lar agian.

Hausnarketak idazlearenak dira, agian sakonegiak bi haurrek pentsatzeko; batez ere Horik Baibairi kontatu beharreko sekretua handitzean ez zela hain handia izango zioen pentsamendua.

Itzulpenaz hitz bi, amaitzeko. Zaindua da, ume-hizkuntzatik hurbil, ez bakarrik hitzetan, joskeran eta azalpenetan ere bai. Batzuetan, ordea, umeengandik urrun dauden adizki eta esaldi trakets batzuk erabiltzen ditu eta besteetan, ume-hizkuntza zuzen islatzeko edo, kale-hizkeran arruntak diren akats gramatikalak agertzen dira (direlarik esaldi amaieran, harantzagora, esanez...). Agian forma hauek gehiago zaindu beharko lirateke.

«ETORRIKO ZARA NIREKIN?»
 SEVE CALLEJA
 DESCLEE DE BROUWER

«OSTIELA aldizkari bulartsua»

PAPERZALEAK KULTUR ELKARTEA, 27 or.

Goierriko bihilabetekariaren hirugarren alea kalean da. «Ale bihurria» izenburua darama ekaineko dataz datorrenak. Ezohiko edukia ditu «Ostiela»-k. Azalean bertan iragartzen zaizkigu: «Leitzako kontu gaixtoak, Bukowskiren hiru poema xikiñ».

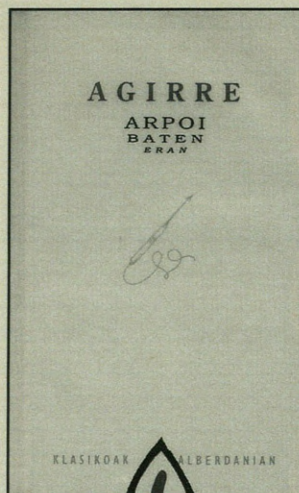
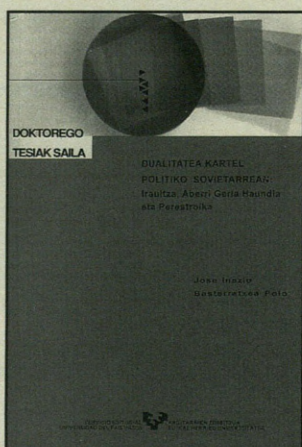
Ironia nagusi duen aldizkariaren hasiera baino ez. Literatur eta gizarte gaiak, kultur inguruko hainbat adituen artikulua, «oponia» izenburuan datozen iritziak, komikiak, «bihurrikeriak» saila... Musikarentzat ere bada tarte «Ostiela»-n; Sex Pistols taldea ale honean hizpide.

«DUALITATEA KARTEL POLITIKO SOVIETARREAN: Iraultza, Aberri Gerla Haundia eta Perestroika»

JOSE INAZIO

BASTERRETXE POLO
EUSKAL HERRIKO

UNIBERTSITATEA, 628 or. Argitaratu berri den ikerketa hau, doktorego tesi moduan aurkeztu zen EHU-n 1995eko azaroaren 31ean. Sobiet Batasuna zenaren kontaketa historikoa da «cum laude» kalifikazioa jaso zuen liburu honetan, hiru garai edo ekintzari berebiziko garrantzia emanez: Iraultza, Aberri Gerla Handia eta Perestroika. Amaieran, irakurleak Sobiet Batasunaren egoera irudi bilduma baten bidez ikusteko aukera du.

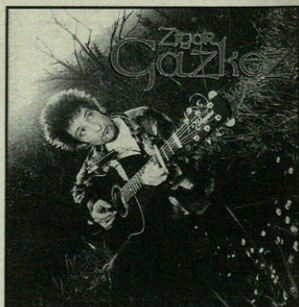
«ARPOI BATEN ERAN» JUAN BAUTISTA AGIRRE KLASIKOAK

ALABERDANIAN, 134 orri. Juan Bautista Agirrek, bizi zelarik, liburu bakarra argitaratu zuen. Hil eta gero bere sermoiak bildu eta hiru liburu argitaratu zizkieten. Lau liburu horiez baliatu dira Klasikoak Alberdanian sailako liburu hau argitaratzeko. Inazio Mujika Iraolak hautatu eta prestatuturiko edizioan ahalik eta euskara batueneari jaso dituzte Agirren sermoi eta bestelako pasarteak. Bizitza bertutetsua edo ezaina zein zen adierazteko hainbat pasarte edo ipuin baliatu zituen Agirrek eta horietxek dira liburuan datozanak.

«ZIGOR GAZKEZ» ZIGOR GAZKEZ IZ

Hamalau urte zituela, utzi zioten gitarra bati lehen notak atera nahian heldu zion Zigor Gazkezek musikari. 17 urte betetzearekin batera gitarra erosi eta hortik aurrea bere lehen kantuak heldu ziren; bai musika eta baita hitzak ere. Ezagunegia ez den arren, hamar urte hauetan Euskal Herriko zenbait txokotan kantari ikusteko aukera izan da. Haietan egin izan dizkiote zuzeneko grabaketak ere, baina eskuartean dugun hau da bere lehen lan diskografikoa.

Bere izen bera daraman disko honetan 14 abesti sartu ditu Gazkezek, guztiak bereak. Moldaketa lanetan zein gitarra, pianoa eta hammond organoan Mikel Azpiroz aritu da eta perkusioan, berriz, Juanra Etxaburua.

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

*fundazioa
fundación*

Belarriak goxatzen? Bai horixe!

Gonbite interesgarria Nafarroako Erratzu herriko Xorroxin irratian esker datorkiguna, bost talde gazteek osatutako CD bilduma. Rigor Mortis, Lau Behi, Supermirafioris, Kargol's eta Koma taldeen eskutik denetarik aurki daiteke diskoan.

Rigor Mortis-en bi kantu ditu CDak. «Dinero» luzea, gogorra eta gaztelaniaz abestutakoa batetik eta bestetik euskarazko «Sistema», honetan ere erritmo gogorak nagusituz. Oraindik bidea egiteke izan arren, aurrea begira kontuan hartzeko taldea izango da Rigor Mortis.

Lau Behi Gipuzkoako taldearen kantu bakarra dago. Betiko ildoan: pop eta bluesaren inguruan. «Librea» kantu alaia dugu, estribillo erraza eta erritmo dantzagarriekin.

Supermirafioris taldeak erabat txundituta utzi nau. «Garaje» delakoa jorratu dute, nahiz eta «independiente» deitutakoari

ere keinu egin. «I can't wait» eta «Psychobabe» kantuetan melodia eta bizitasuna nagusitzen dira. Sekulako taldea ezkutatzen da atzean, arretaz jarraitzekoa.

Mugaz bestalde goaz, Kargol's taldearekin topo egin arte. Frantsesez kantatutako bi kantu dakartzate eta erritmo aldaketa handiak sumatzen dira: «Pression dans les guettos» kantuan hardcorea eta ska doinuak nahasten dira esaterako. «Hirochirac» kantuak berriaz dantzarako gogoia pizten du: ska, reaggae, eta calipso bezalako erritmoekin. Kargol's izango da ziurrenik bilduma honetako talderik interesgarriena.

Koma iruinarraren «Aqui huele como que han fumao» kantuarekin amaitzen da CDa: abesti gogorra, indartsua eta trasharen inguruan dabil. Kasu honetan ere abesti bakarra nahikoa da taldeak eman deza-

«BELARRIAK GOXATZEN»
XORROKIN KONTZERTUAK

keenaz jabetzeko.

CD interesgarria Xorroxin irratian aurkeztutakoa. Talde berriei aukera ematez gain leku ezberdinetako musika batzen baitu labor egiten diren 30 minututan.

«POSITIVE BOMB»

JOXE RIPIAU

ESAN OZENKI RECORDS

Iñigo Muguruzaren azken proiektuak haize berriak dakartza; konposizio berriak prestatu ditu bertan. Joxe Ripiau bonboa, akordeoia eta baxuaz osatutako

hirukotea da, eta berez, Dominikar Errepublikan eza gutzen diren Perico Ripiauren bertsio euskalduna da.

Iñigok berak konposatu dituenaz gain, «Gerezi begiak», «Presaka» eta «Munduko nagusi», Eric Donaldson, Toots and the Maytals

eta Delirium Tremensen bertsioak jasotzen ditu CD honek.

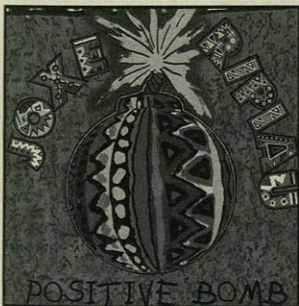
Erritmo gogorak eta freskoak aukeran «Positive bomb»-en: salsa *hardcore*-a deitzen diote, eta merengea, reggaea eta *raggamuffina* nagusi dira Joxe Ripiaun.

«KANTUZ»

EUSKALERRIKO
ABESBATZEN
ELKARTEAREN
ALDIZKARIA, 39 or.

Musikasteren ezaugarriak ditu hizpide nagusi «Kantuz»-en ale honek. Baina abesbatzen inguruko gai gehiago ere badakarzki: Euskal Herriko haur abesbatzen topaketa edota Neerpelt-ko (Belgika) abesbatzen lehiaketa, esaterako.

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Atzeritarra eta euskalduna izatean neurrira eginiko saioa duela aitortzen du Ludger Mees-ek.

Kanpotik, Euskal Herri barrura

Ludger Mees telebistako aurkezle eta zuzendari lanean ikusteko aukera izango dugu uztailean. Erreportaiek osatuko duten saioa izango da berea. Edukia EHuko irakaslea alemaniarraren neurrira eginikoa izango dute: Atzerritik Euskal Herriari buruz egin diren erreportaiak. Era guztietako ikuspuntuak jasotzen dituzten erreportaien artean hainbat bitxikerikirekin egin du topo Ludger-ek.

UDA honetan dirudienez telebistan ohikoenak ez diren aurkezleak ikusiko ditugu; joan zen astean Inurragi anaiek aurkeztuko duten dokumental saioa aipatu bazen, orain telebista aurkezle lanean aritu gabeko beste bat dugu: Ludger Mees.

EHuko irakasleak zortzi saio aurkeztu eta zuzenduko ditu udan. Saio bakoitzean erreportaiak izango dira

nagusi, ezberdinak bata eta besteak baina zerikusirik ere bai euren artean: atzerritik Euskal Herriari buruz egin diren erreportaiak izatea. Agian horrexegatik aukeratu dutela dio Ludger-ek: «*Kanpoko mentalitatea eta interesak ezagutzen ditut, kanpoan bizi izan naizelako. Baina era berean, badira urte batzuk hemen bizi naizela eta hemengoak sentitzen naiz, beharbada*

borregatik aukeratu naute bietatik ikusten dudalako. Era berean, gustukoa dudan gaiaz ari naiz, historiari, eta kazetaritza ere gogoko dut.»

Era guztietako gaiak jorrazten dituzte saioan agertuko diren erreportaiek -oraindik aukeraketa lana amaitu gabe dago- Euskal Herria sakonean aztertzen dutenak, azaletik dakusateenak, ikuspuntu folklorikoa

lantzen dutenak... Ludgeren hitzetan, «*kontuan izan behar da askotan soilik kanpoko prentsaren bitartez ezagutzen gaituztela, eta kazetaria hona etortzen denean egun gutxi dituela erreportaia egin eta jendearekin egoleko; horrelakoetan zaila izaten da gaian murgildu eta erreportaia sakona egitea.*»

Gaiak jorrazteko hainbat modu izanik, kalitate ezberdineko erreportaiak dira. Erreportaien artean badaude aipamen berezia merezi dutenik, «*Alemaniko telebista kate ezagun batek Euskal Herriari bizi dugun gatazkari buruz eta ditugun berezitasunei buruz egindako bat oso ona da.*»

BBC kateak eginiko erreportai bat ere nabarmendu digu Ludgerrek, «*Pirinioen alde batera zein bestera bizi den jendea du aztergai. Tratamendua oso interesgarria da, eta gaia ere oso polita, nahiz eta Euskal Herria azaletik agertu.*»

Bada beste bat, Iparraldeko artzainak eta hauen bizimodua eta etorkizuna aztertzen dituen. EHuko irakaslearen esanetan, «*jendea hona etortzen denean beste gauza batzutan erreparatzen du, bizi dugun gatazka askotan agertzen da baina nik espero nuena baino gutxiago, sorpresa izan da alde horretatik.*»

Oraindik guztiz egituratu gabe dago saioa ordea, eta zenbait erreportaia erosteko negoziatzen dihardute. Azken hauen artean Orson Welles zuzendari famatuak eginiko bat.

Baina hau eta besteak ikusi ahal izateko uztailera arte itxaron beharko.

ARRITXU ZELAIA

Noel Elorga: «Kamerak itzalitakoan ditugu eztabaida interesgarrienak»

J oan zen astelehenean agur esan zion denboraldi honi «Firin Faran»ek. Saio honetako ohiko solaskidea izan den Noel Elorgarengana hurbildu gara. Ekonomialari lanbidez, «Firin faran»era ekonomia eta Iparraldeko gaiak gerturatzeko asmoz deitu ziotenetik orain artekoari buruz aritu zaigu.

«Firin faran» iritzi sortzaile bilakatu al da?

Hori teleikusleek esan behar dute. Nik nire datu zehatzak eta iritziak ere eman ditut, bata besteagandik ahalik eta gehiena bereizten saiatu naiz. Baina gure eztabaida euskal gizarterentzako baliagarria izan den ez dakit.

Horrelako eztabaida saioak informazioaren

kalterako edo mesederako dira?

Nik uste aberastu egiten duela informazioa. Informatiboetan askotan ematen dira albisteak-batere azertu gabe, eta hor aukera izan dugu behar bada gaiak gehiago sakontzeko, eta hausnarketarako oinarri batzuk emateko. Esperientzia polita izan da, baina egia esan zaila da.

Autozentsuratu beharrik izan al duzu?

Aldiro. Autozentsura baino, autokontrol izugarria egin dut, eta normala dela uste dut. Aurrean ikusleak zirela pentsatzen nuen beti eta hoi aurrean nolabait teko erantzukizuna banuela, ondorioz askotan gauzak neurtu behar izan ditut.

Eztabaidagaiak erabakitzeak aukerarik izan al duzue?

Ostiraletan deitzen ziguten gaiak emateko, baina, gero asteburuan edo astelehenean gauza ugari gertatu izan dira, eta askotan aldatu dira. Askotan gertatu izan zait etorri eta gaiak zein diren ez ezagutzea, horrelakoetan inprobisatu beharrean izan naiz. Hamarretik zortzitan Hegoaldeko gaiak izan dira, ni horrekin ez nintzen oso gustora sentitzen.

Eztabaida kamerak itzaltzean amaitu al da?

Kamerak itzaltzean jarraitzen du, eta orduan bukatzen da autozentsura. «Firin faran»ek ordubateko irauten badu, bigarren fase horrek hiru ordu ere iraun izan ditu. Ez dakit nire solaskideek zer esango duten, baina niretzat gauza interesgarrienak ondorengo eztabaida honetan esan dira.

Noel Elorga «Firin Faran»-en haseratik izan da solaskide. (A: A. E.).

TXORI BATEK

ESAN DIGU

Telebistako iragarkiak erdi prezioan

Telebista iragarkien prezioa 1990ean baino merkeagoa da egun. Erdia baino merkeago, %53 gutxiago ordainduz kontratatu baitaiteke publizitate tarteak. Joan zen urtean iragarkien batz besteko prezioa 215.151 pezetakoa izan zen, merke, 1991an balio zuten 418.944 pezeta kontutan izaten baldin baditugu.

Iaz telebistako iragarki segundu bat erosi nahi izanez gero 10.225 pezeta ordaindu behar ziren, baina duela bost urte segundua lortu nahi izanez gero 19.229 pezeta beharrezkoak ziren.

Prezioak erdira jaitsi baldin badira ere, telebistan ikusitako iragarki kopurua bikoiztu egin da. 1991an ikusle bakoitzak eguneko 21.6 iragarki ikusten zituen, aldiz gaur egun teleikusle bakoitzak ikusitako iragarkien kopurua 55.5ekoa da batz bestek.

Baina, ikusitako iragarki kopuruaren gehitze abiada geldotu egin da, izan ere 1991tik 1992ra urtera bitartean ia %22 gehitu bazen ere, azken urtean %4a besterik ez da izo.

ARRITXU ZELAIA

■ «Sustraiak» nekazaritza, abeltzantza eta arrantzari buruzko saioa.

Baserritar eta arrantzaleentzat zuzendua dagoen saio honek, Euskal Herrian sektore honen inguruan ematen diren berriak jorratzen ditu. Euskal Herriko merkatuetan izan diren produktu eta salneurrien inguruko informazioa eskaintzeaz gain, astean zehar izan diren jardue-

naldiak, baserritarrek erabil ditzaketen lanabes eta teknologia berriei buruz... hitzegiten du saioak. . Igandea, ekainak 16, 14:25ean

■ «Gogoan Izatekoa» filmea igande gauerako

Zinemazaleak sentimenduz beteriko filme bat ikusteko aukera izango dute igande gauean «Zine Oro» bildumaren barne. Filmean aktore bikote famatu batek hartzen du parte: Tom Hanks eta Meg Ryan-ek. Aktore amerikarra aski ezaguna da bere filmeen ondorioz lortutako Oskar sariei esker. «Gogoan izatekoa» filmeak gabonetan gertatzen den istorioa azaltzen du. Haur gazte batek bere aita laguntzeko irratsaio batetara deitzen du, harentzat emazte bat eskatzeko, samurtasunez betetako ekintza zalan-tzarik gabe. Annie Reedek (Meg Ryan) hauraren me-

zua entzuten du autoan bakarrik doanean eta guztiz liluratuta geratzen da. Ondoren gertatuko dena jakiteko, piztu telebista igandean, ekainak 16an, gaueko 21:25ean.

■ Roy Jones eta Danny García «Boxeo Izarrak»-en

Pedro Mari Goikoetxea kazetariak eta Manu Maritxalar boxeolari ohiak zuzendutako saioak borroka bikaina

eskainiko du. Roy Jones eta Danny García boxeolariak izango dira protagonista. Diotenez, Roy Jones munduko boxeolari onenetarikoa da sail ezberdin guztiak kontutan hartzen badira. Boxeolaria izateaz gain, Jones saskibaloia jokalaria ona ere ba omen da. Larunbata, ekainak 15, 00:55tan.

■ Udal musika banden bostgarren lehiaketa

Ikus entzulegoari mota guztietako musika ezagutarazteko asmoz, Euskal Telebistak pasa den ekainaren lehen Zallan ospatu zen udal musika banden finala eskainiko du. Beste hainbat musika banda gainditu ondoren, Areatzako udal banda bizkaitarra eta Getaria eta Debako udal bandak arituko dira lehian Euskadiko Txapelketa lortzeko helburuarekin. Astelehenean, ekainak 17, 23:40tan.

Z A P P I N G

Ermuko telebista lokala programazioa sendotzeko urratsak ari da ematen

ERMUKO Telebista Lokala duela 6 hilabete eskas sortu zen eta gaur egun bi saio eskaintzen ditu, nahiz eta maiztasun zehatza duena bakarria izan. Herriko albisteak ematen dituen da saio finkoa, egunero egiten da. Saio honen izena «Día a día» da eta 45 minututako iraupena izaten du gutxi gora-behera. Programa hau lau aldiz errepikatzen da egunean: gaueko 21:00etan eta 23:00etan eta hurrengo egunean eguerdiko 12:30etan nahiz 14:00etan.

«Día a día» saioa hiru atalek osatzen dute. Lehenik eta behin, herrian eman diren berriak bildu eta ezagutarazten dira erderaz. Atal honetan

herri mailako gaiak nabarmentzen dira. Jarraian, berri hauen laburpena eskaintzen da labur eta segidan, hau euskaraz izan ohi da. Azken atal honen «Egunez Egun» du izena eta bere iraupena, bost minutu ingurukoa da.

Ermuan izandako hainbat jardueren erreportaia bereziak ere emititzen dira «Día a día»-n, hala nola kirola eta kultur arloko erreportaiak. «Ganbara» izeneko atal honen iraupena aldakorra ohi da. Egun batzuetan luzeagoa, besteetan laburragoa da pilotzen diren gaien luzeraren arabera.

«Día a día»-z gain duten beste programan elkarrizketak dira oinarria. Aste behin saio bat egiten da, baina

ez aste guztietan. Elkarrizketak, Ermuko pertsona ezagunei egiten zaizkie, adibidez, margolariak, dantzariak, eskultoreak eta abar. Saioa ostiralean 20:45ean hasten da.

Ermuko Telebista Lokalaren (ETL) seinalea, Ermuan bakarrik jasotzen da. ETL kable telebistako kanala da eta ondorioz, ETL ikusi nahi duenak kable bidezko telebistaren abonatu behar du izan. Kuota ordaindu behar da, baina horren truke ETLko programazioaren emisioa ikusteaz gain kable bidezko telebistako beste kanalek emititzen dutena ikustea baimentzen du. Ermua Telebista Lokaleko bost langileek, beraiek egindako programazioa motza delakoan baldin badaude ere, gero eta zabalagoa izateko helburua dute. Asmo horrekin hasi ziren duela 6 hilabete lanean.

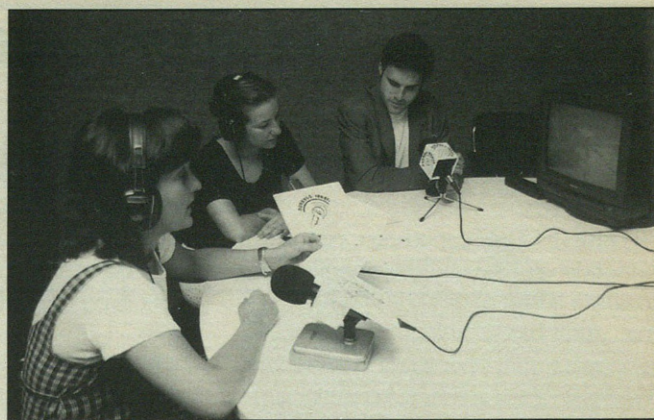
Durangaldeko baserritarren plaza

Durango Irratiko «Sutondotik plazara» programak berrikuntza ugari izan ditu azkenaldian. Baserritarrei eskainitako saio hau larunbata eta igande goizetan izaten da entzungai. Hemendik aurrera, lau atal berri gehituko zaizkio.

«SUTONDOTIK plazara» izeneko programak urtebete darama Durango Irratian, orain sendotzearekin batera atal gehiago erantsi dizkiote. Baserritarrei eskainitako saio hau larunbat eta igande goizetan izaten da entzungai. Orain arte atal finkoak izan ditu «Sutondotik plazara» programak: azokako prezioen gora beherak, EHNE sindikatuko kideekin elkarriketa... guztiak baserri munduaren berri emateko.

Horietako bat ingurugiroa eta nekazaritza uztartzen dituen atala da. *«Helen Groome izango da atal bonetan, erabiltzen ditugun hainbat gauzek nekazaritza arloan nolako kalteak ekar ditzazketen azalduko duena. Eta gehiago ez kaltetzeko zer egin behar dugun ere argituko du»* Alain Salterainek adierazi digunez.

Bigarren atal bat Mikel Olano albaiteari dagokiona izango da. *«Mikel baserritarren deiak eta gutunak*

Baserriari eskainitako «Sutondotik plazara» larunbat eta igande goizetan izaten da entzungai. (Argazkia: Alberto Elozegi)

barturik, hauen kezkei erantzuten saiatzen da».

Bi atal finko hauek hama-bost egunetik behin izango dira. Eta hauez gain, noizean behin beste bi ataltxo ere izango dira. Bata «Solosaldua» izenekoa izango da. Alainek esandakoaren arabera, *«baserritarrak eta adituak bilduko dira hainbat gairen*

inguruan bitzegiteko». Baserrien izana eta oraina jasoko ditu «Baserrien historia» deituriko tartekak. «Durangaldeko baserrietara joan eta baserritarrek elkarriketa egin, eta baserriaren historia kontatuz erreportaia egingo dugu».

AINHOA AZPIROZ

B A G A K

«Araba Euskaraz» irratisaio berezia Euskadi Irratian

Aste honetan Araba Euskaraz jaialdiaren ingurukoko emankizun berezia eskainiko du Euskadi Irratiak. Ekainaren 16an, igandean, Euskadi Irratiko langileak Aiarako bailararaino, Amurriaraino hurbilduko dira irratisaioa bertatik egiteko, euskararen aldeko jaialdiko giroa zuzen zuzenean eskaintzeko. Ostirala eta larunbatean ere, «Araba Euskaraz» jaialdian parte hartu dutenekin hainbat elkarriketa eta iritzi bilketan jardungo dira Euskadi Irratiko langileak.

Igandean pilota partidubaten berri ere izango du

entzuleak: Herri arteko txapelketaren finala. Urte honetako lehian, Azpeitia eta Azkoitiako pilotariak arituko dira.

Goierriko Seguran ospatuko den dantza txapelketak ere izango du bere lekua asteburuko programazioan. Euskadi Irratiak parte hartu du ekitaldiaren antolakuntzan eta entzuleei berri zehatzak iritsiko zaizkio dantza txapelketaren inguruan.

Bestalde, Euskadi Irratia barne egitura edo bekadun aldaketarekin dabil eguntan. Hilabete honen amaieran, Nafarroako eta Euskal Herriko Unibertsitateetako bekadun berriak hasiko dira lanean, orain arte aritu direnak ordezkatuz.

A U R P E G I A

Allande Etxart (Xiberoko botza)

Duela hamar urte sartu zen Xiberoko botzan, hastapenetako antolaketetan sartua, teknikaria mantenu lanean hasi zen, baina geroago ikastolako gurasoek egiten zuten emankizunean parte

hartu zuenean ekin zion berrikeriari lanari.

Ikastolako saioa amaitzean, ARGIAko erreportaien aipamenak eta, eta literatura gaiak jasotzen zituen «Hitzez hitz»-saioan aritu zen. Saio haren arrastoari jarraitzen dio orain ere, hilabetero literatur emankizuna egiten baitu, Jean Louis Davant eta Itxaro Bordarekin.

Allandek aitortzen duenez, *«plazerrez egin dako lana da, gehiago ere egin nahi nuke baina denbora behar da»*. Esataria izateaz gain, egun Xiberoko botzako lehendakaria ere bada.

Enpatxuak: utzi bakean ordu batzuetan

URTEBETETZEA ospatzeko egindako meriendaren ostean, edota famili giroko jairen baten ondotik, ez da harritzekoa ume batek aparatu digestiboan hain usua den 'betekada' sentazioa edukitzea. Bere eguneroko ohiko jan-neurriaren orde, gantzetan aberatsagoa den jatordua egin du umeak, opilak, gozokiak, litxarreriak barra-barra, eta bere urdaila ez da gai hori guztia digeritzeko. Galdutako oreka berreskuratu beharra dauka, baina horrek,

beste kasu askotan bezalaxe, denbora eta pazientzia behar ditu, alferrikako presa oro eta botika guztiak baino gehiago.

Horrelakoetan umearen sintomarik usuenak izango dira jangurarik edo apetiturik eza, goragaleak, mareoak edo zorabioak, izerdi hotza eta zurbiltasuna. Janariak nazka eragiten baldin badio edo goserik ez badu, ez da umea behartu behar, inolaz ere, jatera. Osterantzean, egarria baldin badauka li-

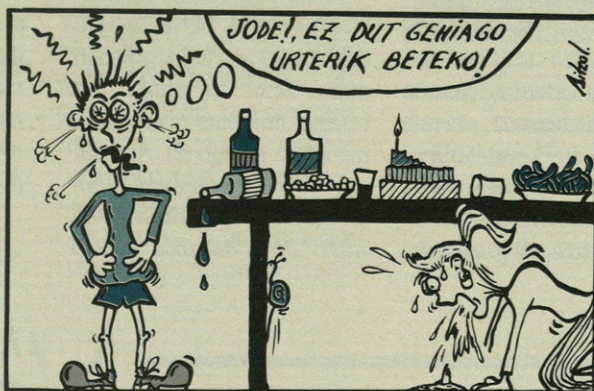
kidoak emango dizkiogu: ura edota baita edari gozoak ere.

Sarritan, komenigarria izaten da umeari gorakoa eragitea, eta horretarako aski izan daiteke ahoan behatzak sartzea. Goraka egin ondoren, haurra askozaz lasaiago geratuko zaigu. Zorabiatutik sentitzen baldin bada, gehiegi ez dadila mugitu, eta sofaren batean edo ohean bertan lasai-lasai har dezala atsedena. Egun egokia izan daiteke, bestalde, bere marrazki bizidunen pelikularik atseginena ikusteko edota ipuinen bat irakurritz ordu batzuk igarotzeko.

Sintomak zortzi bat ordu pasa ondoren desagertu edo arintzen dira, urdailak digestioa egin eta behar adina atsedena hartu duenean. Hala ere, eta guxtienez beste egun batean, umeak dieta biguna eta koipetan txiroa egin behar luke, eguneroko jan-neurriarekin jarraitu aurretik ■

JABIER AGIRRE

Umearen sintomarik usuenak izango dira jangurarik eza, goragaleak, zorabioak, izerdi hotza eta zurbiltasuna. Janariak nazka eragiten badio edo goserik ez badu, umea ez da behartu behar jatera

L A N D A R E A K

Intsusaren kiratsa

BASERRI edo etxalde inguruan, barruti bazterrenetan eta bide-ertzetan non-nahi aurki daiteke. Intsusak, *Sambucus nigra* (zuhaixka itxurakoa) eta *Sambucus racemosa* (belar gisakoa, urtero hazi eta desagertzen dena), gizakiarekin bat bizi ohi dira. Gizakiak betidanik erabili izan duen adierazgarri, erredurei aurre egiteko ukenduetarako osagai, bere zur arinaz elektrizitatearen polaritatea baieztatzen...

Erabilera hauek denak hutsean gelditzen ari diren eran, intsusa lagunarekiko begirunea ere hutsaren hurrengo bilakatua dugu, esker txarreko gizakiok...

Hau gutxi balitz, intsusak lorealdia zabaltzen duenean, lorez lore gustora

asko ibiltzen diren erle eta intsektuentzako aparta izango den *usaina*, guretzako, usaimenaren sena ere erabat desnaturalizatua dugun gizakiontzako, *kiratsa* omen...

Bere erabileren arrastoa galduta eta kirastuna, ez du atarramendu onik intsusak gure ondoan, motozerra eta zerroteak arin astintzen dira orain gure lagun zaharra akabatzen.

Oraintxe da, bai, gure bizilaguna den zuhaixka itxurako *intsusa* bere onenean agertzen zaigun garaia. Belar gisakoa geroago loretuko da. Hostaje berde bizia zabaldua du dagoenerako eta haren gainean, lore-multzo zurizta ikusgarriak harro ireki ditu. Aurreiritziak alde batera utzi, lasai-lasai in-

guratu, beldurrik gabe sudurra sartu lore artera eta hartu arnasa, sakon hartu, ea zer diozun... Bizitzeko pekatua barkatzeko adinakoa izango da lore horietatik sortuko diren fruitu biribil beltzekin egiten den mermelada ederra ■

JAKOBA ERREKONDO

Amurrio aldetik abiatuta, Salbada mendizerra dotorearen oinetara

Amurrio Nerbioi inguruko muinoen artean hedatzen da, Aiarako aranean, Salbadako mendizerratik oso hurbil. Aste honetako ibilbidea egiteko, Amurrioko Saratxo auzotik igoko gara bizkarrez-bizkar, Salbada mendizerraren beraren oinetara ailegatuz eta Iturrigorri mendira igotzeko aukera utziz adoretsuenentzat.

SARATXOTIK Nerbioi ibaia zeharkatzen duen bidea hartuz, Burunbioko hego mazela igoko dugu Mendeika herrixka ederrera iritsi arte. Dagoeneko Orduñako lurretan gara, beraz Bizkaian.

Oroigarri ondatu bat ezkerrean utziz, errepidea jarraituko dugu bidegurutzeraino. Hurrengo muinoa igoko dugu goiko bidetik, lepo batera ateraz. Jarraian, Regaña zeharkatuko dugu Iturrigorriren oinetara iritsi arte.

Hemen bi aukera dauzkagu. Lehenengo, indarrak soberan baditugu Iturrigorri igotzea da. Horretarako Menerdigako portura igoko gara bertako etxoletaraino, Iturrigorri iritsiz (inguru honetako behatokitik ederrena da mendi hau). La Barrerillatik jautsi gaitezke Lendoño Goikoko errepideraino. Beste aukera Lendoño Goikora jotzea da, eta errepidea jarraituz La Chozaraino ailegatzea.

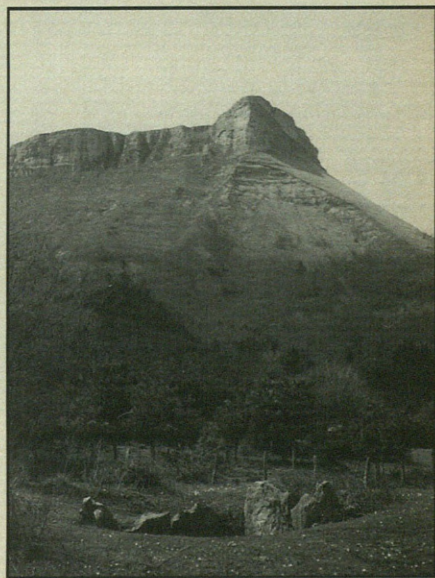
Leku honetan bertan, bertako iturriaren ondoan, trikuharri eder bat dago, Las Campas de La Choa izenekoa.

Nabaria da inguruko toponimian gatzeleraren indar handia, Salbada mendizerran kokatzen baita Burgosko

muga. Euskara aspaldidanik bazterten hasi zen inguru hauetan. Esaterako, 1775. urtean Etxaurren, Andra Mariren jaietara joan zen apaiza kexatu zen zen lurralde hauetan lehen euskaraz berba egiten zelako, *«nahiz eta gaur erabili ez»*. Azken urte hauetan, zorionez, ba-

Beheko argazkian, Mendeika herria ikus dezakegu, atzean Iturrigorri mendia duela. Eta goikoan, oster, Las Campas de la Choa deituriko trikuharria dugu begibistan, Salbada mendizerraren oinetan kokatua.

tzuen kontzientzia esnatu egin da eta euskararen berreskurapena nabaritu egin da.

La Chozatik, bidegurutzea igaroz, San Julian aldera joko dugu. Hemendik Orduña herria menperatuko dugu. Beste isurialdean Lendoño Behekoa geratuko zaigu, Lendoño errekan bertan.

Iparraldera joko dugu, Cedelica herrixka beherago utziz. Inguru honetan Burni Aroko aztarnak aurkitu dira, garai urrun hartan bizi izandakoek hemen baitzituzten beraien bizilekuak.

Lendoño erreka aldera jaitsiko gara eta parez pare doakion bidea hartuz, Saratxoko auzora iritsiko gara ■

IÑIGO TXINTXURRETA

A N T Z E R K I A

14

● In **Fraganti** taldeak Eugene Labicheren «**Hamaika trikimailu**» lana taularatu-ko du gaur Tolosako Leidor zinema-aretoan, 22:30etik aurrera. Antzez-lana *vaudeville* bat da.

20

● Oihulari Klown taldeak, «**Dena klowntrolpean**» antzerki obra antzeztuko du gaur, gaueko 21:30etik aurrera, **Nafarroako Antzerki Eskolan**. Emanaldia kafe antzerki modura eskainiko dute. Sarrerek 600 pezeta (24 libera) balioko dute.

B E R T S O L A R I T Z A

15

● Goierri, Tolosaldea eta Urretxuko bertso eskolek antolatutako **II. Elkarateak Bertsogintzan** ekimenaren barruan, bertso-afaria izanen dugu Arriarango Liztormendi Elkartean. Bertsolariak: **A. Agirre, J. R. Elortza eta I. Zubeldia**. Bertso saio hauen helburua, eskualdeko bertsolari gazteak ezagutzera ematea da, jendaurrean trebatzeko aukera emateaz gain.

E R A K U S K E T A K

14

● Algortako Kultur Aretoan, Getxoko **Antzezaleak** taldeak ikasturte osoko lanen

Arabako ikastolen alde urtero egin ohi den gisara, **datorren ekainaren 16an, igandearekin, «Araba Euskaraz» burutuko da Amurrion**.

Aiara bailarako ikastolek hainbat ekintza prestatu dituzte euskaltzaleak erakartzeko. Bigarren gunean, Aiara bailarako etnografia eta historiaren erakusketa bat egongo da. Musika emanaldiek ere izango dute garrantziarik, Bittor Aiapex, Deabruak Teilatuetan taldeak, Exkixuk, Gozategi taldeak eta Karlos Subijanak kontzertuak eskainiko baitituzte. Aizkolari eta trontzalariak ere ez dira faltako, baina oraingoan bailarako kirolari gazteek jardungo dute lanean.

erakusketa antolatu du. Ekainaren 3az geroztik, **akuarela, zeramika eta grabatuak** ikusteko aukera dugu. Ekainaren 28ra bitarte egonen da zabalik.

15

● **Auto eta motor zaharren erakusketa** burutuko da Tolosan **gaur eta bihar**. XX. mende hasierako autoak nolakoak ziren ikusteaz gain, bertaratutakoek materialen erakusketa egiteko aukera izango dute. Erakusketako autoek Gipuzkoan itzulitxo emango dute, Tolosara joaterik ez dutenek ere auto zahar hauek ikusteko modua izan dezaten.

17

● **Jose Luis Agirre margolariaren akuarela erakusketa** ikusteko aukera

izan dugu azken asteotan **Urretxuko Kultur Etxean**. Guztira, Euskal Herriko bazter ugari —Zumaia, Pasai Donibane eta Ereñozu besteak beste— islatzen dituzten 18 akuarela jaso ditu Agirrek. Gaurkoa da erakusketa zabalik egongo den azken eguna.

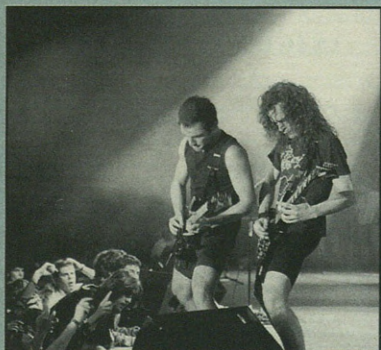
I K A S T A R O A K

14

● **Udal Euskal Unibertsitateko Udako Ikastaroetan matrikula egiteko** epea amaitzear da. Baionako ikastaroren bat aukeratuz gero, **ekainaren 14a** baino lehen eman behar duzue izena, eta **ekainaren 21a** baino lehen Iruñekoren bat aukeratuz gero. Antolatu diren ikastaroen inguruko informazio gehiago lortzeko, Bilboko 421 71 45 edota Baionako 07-33-59 25 77 54 telefono zenbakieta-
ra deitu daiteke.

15

● **Gipuzkoako Goi Mendi Eskolak Haitz Eskalada Ikastaroa** antolatu du **gaur eta biharkorako, eta datorren astebururako (hilak 22 eta 23)**. Hastapen eta hobekuntza ikastaroak emango dira Amezketan, Txindoki eta Eginon. Ikastaroaren prezioa 15.000 pezetakoa (600 libera) da. **14 eta 20** urte bitartekoentzat, baina, salneurria % 65ean murriztuko da. Ez da espezializariarik behar, baina Federatu Txartela edukitzea ezinbestekoa da.

Su ta Gar musika taldeak hainbat kontzertu emango ditu aste honetan bere disko berria

ezagutarazteko helburuz.

Eibartarrek «Sentimenak jarraituz» lana kaleratu berri dute, eta orain, batetik bestera bidaiatzea egokitzen zaie. Disko berriaren aurkezpena maiatzaren 24an egin zuten Eibarren, Borxa Arrillagaren omenez egin zuten kontzertuan. Borxa Arrillagak berak ere parte hartu du diskoko abestiak egiterakoan. Aste honetan hiru emanaldi eskainiko dituzte. Lehenengoa, Urrietako Sarobe Arte Eszenikoen zentruan izango da ekainaren 14an, 22:30ean. Bigarrena, biharamunean Gasteizko Gaztetxean, ordu berean. Azkena, berriz, Bilboko Kafe Antzokian 22:00etan.

JAIALDIAK

15 • Dantzaz gozatzeko modu paregabea izanen dugu gaur Getxo aldean, **Getxoko Dantzaren Eguna** burutuko baita bertan. Aurtengoa hirugarren topaketa izango da. Marta Garcia, Ana Lara eta Carmen Vera dantza akademietako lau eta 20 urte bitarteko 150 gazteek hartuko dute parte. Jaialdia **17:00etan hasiko da Getxo Antzokian**, eta sarrera dohainik izango da.

LEHIAKETAK

14 • Gaur amaituko da Arrigorriagako Andra Mari Madalena herri jaietako **IX. Kartel Lehiaketarako** lanak aurkezteko epea. Gaia librea da, baina lelo honekin aurkeztu behar dira lanak ezinbestean: «**Arrigorriagako jaiak-Madalenak 96**».

15 • **Euskal Kantu Txapelketa 96** lehiaketaren finala jokatuko da gaur Gasteizen. Txapelketa honetan, **Euskal Herriko zazpi probintzietako** ordezkariak elkartuko dira. Probintzia bakoitzetik hiru partaide egongo dira. «**Kantu tradizionala, gaur, biharko kantariekin**» lelopean antolatutako txapelketa honek, Magali Zubillaga, Xalbador eta Ihdoi, Jojo Bordagarai eta Txakun bezalako kantariak ezagutarazi ditu azken urteetan.

Ekainaren 15ean Urruñako ikastolaren aldeko bigarren jaialdia burutuko da. «Balizko erroten erresuman» lelotzat hartuta, gaueko 21:00etan hasiko da ekitaldia, Urruñako

Getxoko Kultur Etxeak «Getxo & Blues» izeneko VIII. Nazioarteko Blues Jaialdia antolatu du.

Bluesaren jarraitzaileek, beraz, badute nora jo aste honetan, hiru eguneko jaialdi bikaina baitute zain. Ekainaren 14an, lehenik Getxoko Bullyson Blues Band taldeak joko du, eta jarraian, Sugar Blue Band armonikajole famatuaren Sugar Blue Band taldeak hartuko du txanda. Musikagile honek bi Grammy jaso ditu. Ekainaren 15ean, C. J. Chenier and the Red Hot Louisiana Banden emanaldiaz gozatu ahaliko dugu. Walter Wolfman Washington & and the Roadmasters taldearen igandeko emanaldiarekin

amaituko da jaialdia. Kontzertu guztiak gaueko 22:00etan hasiko dira, Erromoko Santa Eugenia enparantzan.

21 • Zumaiako Argazki Elkarteak, **Zumaiako VIII. Argazki Lehiaketa** antolatu du Zumaiako Udalaren laguntzarekin. Lanak zuri beltzean aurkeztu behar dira. **ekainaren 21a** baino lehen. Lanek 18 X 24 zentimetroko neurria izan behar dute gutxienez. Hala ere, lan guztiak 40 X 50 zentimetroko kartulina mehean ezarrita aurkeztu behar dira. Argazkiak Zumaiako helbide honetan aurkeztu behar dira: Foronda Kultur Etxea, 20.570 Zumaiak.

MUSIKA

14 • Bilboko Kafe Antzokiak **zapatisten aldeko kontzertua** antolatu du gaur

Ostirala

ilunabarrerako. Ekitaldia arratsaldeko 20:30ean hasiko da, eta ondoko hauek hartuko dute parte: **Rafael Amorreke, Olga Manzanok, Silvia Iriondok, Sergio Sleimanek, Maialen Lujanbiok, Mikel Markezek, Fermin Muguruzak** eta **Amaia Zubiriak**.

• **Sustraiak** taldeak kontzertua eskainiko du gaur Berako Puy ostatuan. Emanaldia gaueko **23:00etan** hasiko da. Disko berria aurkeztu asmoz bertaratu dira Sustraiak taldeko kideak.

• **Jabier Muguruzak** kontzertua eskainiko du Donostiako Koldo Mitxelena Kultur Aretoan. Musika dotorea entzun nahi izanez gero, azaldu bertara arratseko 19:30erako.

15 • **Anje Duhalde** musikari lapurtarraren eta bere taldearen kontzertuaz gozatu ahal izango dugu gaur **Itsasondoko pilotalekuan**. Emanaldia 22:30ean hasiko da.

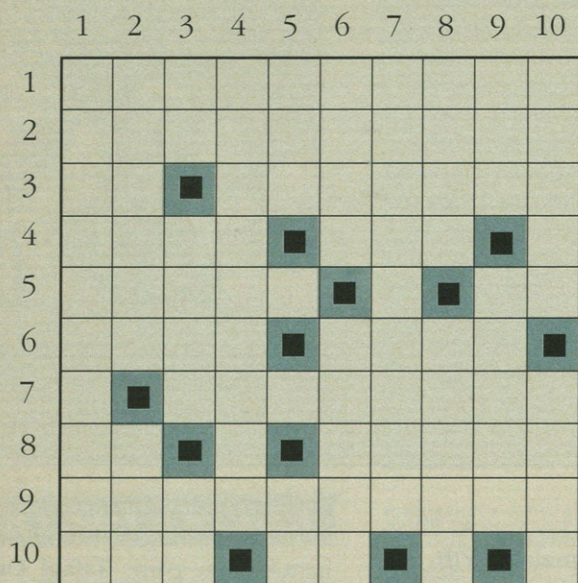
SOLASALDIAK

19 • Bilboko **La Taberna de los Mundos** tabernan makina bat solasaldi burutzen ari dira azken asteotan. Horien artean kokatu behar dugu gaurkoa ere. **Senegaletik Boli Kostara** bitarteko bidaiaren inguruko hitzaldia eskainiko digu **Oskar Moratxok**.

Iturbidea aretoan. Baigorriko gaiteroen laguntzarekin Sarako Gazteak eta Begiraleak dantza taldeek eskainiko duten sarrera-dantzarekin hasiko da jaia. Jarraian, Eltzegor taldea, Ugutz Robles, bertsolariak, Baigorriko gaiteroak, txalaparta, haur dantzariak, bertsolariak, Eguberri abesbatza, haur txistulariak, Urruñak & Rock, Jose Inazio Ansorena, Kristoff-Maddi eta abar luze bat ikusteko parada izanen dugu. Ez da egongo egitarau finkorik, eta uneoro antzerkia, dantza eta musika izango dira protagonista nagusi. Urruñako ikastolari ahalik eta bultzada haundiena ematea da jaialdiaren helburua.

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Omenezko ekitaldiak. 2.- Palestinako antzinako eskualde bateko biztanlea. 3.- Kriptona. Berria egin. 4.- Nahastura trinkoa. Azido desoxirribonukleikoa. Sufrea. 5.- Ahalgea. Lehenengoa. Gironako ibilgailuetan. 6.- Toka, diezu. Gipuzkoako ibaia. 7.- Uranioa. Izakera. 8.- Har ezan! Azkenekoa. Irten. 9.- Alderdi baten interesen arabera jokatzeko duen pertsona. 10.- Untzietako albo. Betekada.

GOITIK BEHERA: 1.- Oskolak dituztenak. 2.- Kolore ilun. Burdinola. 3.- Demaren erdian. Geldiarazi. Bostehun eta bat. 4.- Nafarroako herria. 5.- Areagotzeko. Argoia. Röntgen. Jainko egiptoarra. 6.- Italiako dirua. Ote multzoa dagoen tokia. 7.- daradaraka ari dena. 8.- Labore-hauts. Trufa. 9.- Argi, hitz elkarketan. Zodiakoko zeinu. 10.- Aurki. Nago.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Aberkide
Apirilak
Irenskor
Naukazue

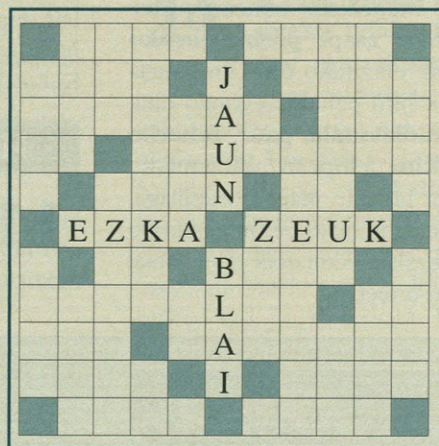
7 letra

Abuztua
Ganibet
Izkinak
Sakelak

4 letra

Bete
Bira
Blai
Dama
Ezka
Iaio
Iban
Igaz
Ikas
Isun
Jaun
Lana

Lazo
Noel
Nota
Oker
Okin
Osin
Otan
Peto
Seme
Zaku
Zeuk
Zian

2 letra

Bt
Gu
Ig
Is
Kk
Ko
Ni
So

3 letra

AEK
Bat
Uko
Zen

San Martzialetako alardea, edo lehendik pattal zebilena nola txartu

SAN Martzialetako Alardea dela-eta bazen 70eko hamarkadan ere zala-partarik Irunen. Ospakizun horretan gogoratzen da izan zela Aldabeko haitzetan euskaldunen arteko gatazka gogorrik 1522an. «Izan zuten gerra eta frantsesen eta alemanen aurka gipuzkoarrek izandako bataila» gogorarazten digute 1773.a ezkerotziko idazkiek. Gipuzkoarrek galdu zuten.

Batailen inguruko ospakizunak eztabaidagarriak izateaz gain, bada gogoan izan beharreko beste zera bat San Martzialetako Alardea dela eta. Izan ere, alemanak eta frantsesak nafarrei laguntzera etorriak ziren, Fernando Katolikoa erregearen tropek 1512an kendutako independentzia berreskuratzen laguntzera.

Eta hortxe sortzen da abertzaleen kezka: «Nolatan ospatu Aldabeko haitzetan nafarrek galdu egin zutela gudua, aldi berean Amaiurko gazteluan «independentzia nazionalaren azken gotorlekuan» azaldu zuten ausardia eta erresistentzia goraipatzen badira?».

MUGIMENDU abertzalea ttikia edo testimoniala izan zen bitartean, ezikusiarrena egin zioten denek gai honi. Baina Transizio Politikoak aurrrera egin ahala aldatu ziren kontuak. Festa kentzerik ez zegoenez (inongo herrik ez du ametitzen festarik kentzerik, edozein duelarik ere jatorria), Tradizioa aldatu behar, ideologia berriei egokitu, Batailari justifikazio berriak bilatu. Eta aurkitu zioten (ez zen ideia txarra izan) abertzaletasun berriarekin uztartzeko moduko zerbait: foru milizien desfilea (alardea). Jaki-

IDOIA ESTORNES

Historialaria

na da herri guztietan zegoela horrelako miliziarik, armak erabiltzeko adinean ziren gizonezkoek osatuak. Historiografiari muzin egin eta zeozer neutroagoa jaio zen, garai berriei hobeto egokitua (sustraiak bilatu, eskubide historikoak berreskuratu, boto abertzalearen hazkundera, Jaur-laritzaren sorrera...).

NIHIL obstat. Eragozpenik ez. Kasik. Zeren eta milizia haiek sortu zirenetik gaurdaino izan du aldaketarik gizarteak. Eta horietan aipagarrienetakoa emakumezkoen plazaratzea izan da, zeregin publikoetara biltzea (judikatura, unibertsitatea, armada, parlamentuak, udalak eta abar). Foru miliziak munizipalak zirenez, horretan ere festa egokitu beharrean gara, emakumezkoen zergak ere erabiltzen baitira hori ordaintzeko. Nola justifikatu biztanleriaren erdia festatik bazterrera uztea?

Ongi etorria bedi nafarrentzat iraingarria zen festaren aldaketa. Alda bedi Tradizioa behar bezainbat bider. Baina ez istilu iturri berririk sortuz. Horixe baita San Martzialetako Alardearen Batzordeak, Buen Lacambra alkate sozialista buru zuela, maiatzaren 11an egin zuena. Foru miliziak hartzea aitzakiatzat Alarde berria sortzeko ez dator bat egiarekin, baina balekotzat jo genezake. Emakumezkoak festa eremutik kanpo utzi nahi dituzte, ordea. Eta Garibai historialariak diosku zorioneko bataila hartan Irungo emakumeek ere izan zutela parte-hartzerik, guztiz erabakigarria gainera.

TRADIZIOAREN aldaketa, Nafarroa eta antimilitarismoari dagokienez, onuragarria eta txalogarria izan da. Baina, zer dela-eta hainbeste gizon (eta emakume ere; matxismoak ez du sexurik) haserre eta asaldaturik Irungo emakumeek ere Alardean alaitu desfilatu nahi dutelako, beren aurrekoek aspalditxo, 1522an, egin zuten modura?

Etxebizitza erostea horren neketsu gerta ez dakizun.

Etxebizitza erostea horren neketsu gerta ez dakizun, zatoz Euskadiko Kutxara. Aholkulari Partikular batek prozesu osoan zehar lagunduko dizu, zure neurrirako hipoteka aurkitu arte.

Nahi izanez gero, aldeztu aurretik hitzordua eskatu 901-333 444 zenbakian.

CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA

Erantzun zuzena

NEKAZAL TURISMOAK EL AGROTURISMO

NATURAZ goatzeko eta ARABA ezagutzeko **te ofrece una ALTERNATIVA ideal para**
AUKERA ezin hobea eskaintzen dizu **disfrutar de la NATURALEZA y conocer ALAVA**

ALDA "Biltegi Etxea"
Tel.: 945 - 40 60 42

AMURRIO "El Txakoli"
Tel.: 945 - 89 07 03

APRICANO "Casa Maribel"
Tel.: 945 - 36 28 18

AZKOAGA "Caserio Zabola"
Tel.: 945 - 40 50 95

BARRON "Casa Prados"
Tel.: 945 - 36 20 49

CARCAMO "Casa Ansótegui"
Tel.: 947 - 35 10 05

ECHAVARRI VIÑA "Hípica Celaya"
Tel.: 945 - 46 00 72

ELOSU "Atxarmin"
Tel.: 945 - 45 50 87

ESPEJO "Abegi-on"
Tel.: 947 - 35 12 04

ESPEJO "Patxo Etxea"
Tel.: 947 - 35 10 16

GANZAGA "Caserio Muru"
Tel.: 945 - 44 53 65

GURENDES "Ibaiondo"
Tel.: 947 - 35 31 29

LAGUARDIA "Erlatxe"
Tel.: 941 - 12 10 15

LAGUARDIA "Sotomabe"
Tel.: 941 - 10 01 91

LALASTRA "Valderejo Etxea"
Tel.: 947 - 56 60 87

MARONÓ "Guzurtegi"
Tel.: 945 - 39 94 38

MARKINA "Perrenku"
Tel.: 945 - 40 30 93

MARKINEZ "Basibide etxea"
Tel.: 945 - 37 90 48

MATURANA "Sagasti Zahar"
Tel.: 945 - 31 71 58

MURUA "Guikuri"
Tel.: 945 - 46 40 84

NARVAJA "Koipe-Enea"
Tel.: 945 - 30 02 98

OYON "Finca la Espina"
Tel.: 941 - 10 10 60

OZAETA "Adela etxea"
Tel.: 945 - 31 70 33

RIVABELLOSA "Sagarribay"
Tel.: 947 - 35 50 30

SALINILLAS DE BURADON
"Areta etxea" Tel.: 941 - 33 72 75

SARRIA "Gorbea-bide"
Tel.: 945 - 43 02 39

URTURI "Aitonaren etxea"
Tel.: 945 - 37 81 47

URTURI "Casa Marixa"
Tel.: 945 - 37 81 19

URTURI "Los Artilleros"
Tel.: 945 - 37 81 74

Diputación
Foral de Alava

Departamento de
Agricultura

Arabako
Foru Aldundia

Nekazaritza Saila